

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASI
ALİ MƏHKƏMƏSİ**

B Ü L L E T E N

№ 2 (28)

Naxçıvan – 2019

*Biz hüquqi dövləti, demokratik dövləti
yaradıırıq. Bunun da ən prinsipial bir
hissəsi məhkəmə sistemində islahatların
keçirilməsi, onun beynəlxalq hüquq
normalarına uyğunlaşdırılmasıdır.*

Heydər Əliyev

**NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASI
ALİ MƏHKƏMƏSİNİN BÜLLETENİ**

Rəsmi sayt: www.supremecourt.nakhchivan.az

M Ü N D Ə R İ C A T

Yeni sənədlər, normativ aktlar

Buraxılış üçün

məsul şəxs:

Q.V.Əliyev

Redaksiya

heyəti:

Ə.K.Allahverdiyev

Y.S.Qurbanov

İ.M.Mirzəyev

V.K.Quliyev

M.Ə.Əliyev

G.Ə.Qurbanova

Y.F.Xəlilov

Məsul katib:

Ə.Z.Əliyev

Redaksiyanın

ünvanı:

Naxçıvan şəhəri,

Atatürk küçəsi,

19

Tel: 544-61-71

Faks: 544-70-82

Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu.....7

“Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il 9 iyul tarixli 1634-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı.....8

Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosesual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu.....9

“Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosesual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il 9 iyul tarixli 1633-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı.....12

Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu.....13

“Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il 9 iyul tarixli 1635-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı.....14

“Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu.....15

<i>İnzibati məhkəmələrin və kommersiya məhkəmələrinin təşkili və “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il 9 iyul tarixli 1632-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı.....</i>	19
<i>“Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu.....</i>	21
<i>“Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il 12 iyul tarixli 1647-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı.....</i>	22
<i>Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu.....</i>	24
<i>“Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il 9 iyul tarixli 1639-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı.....</i>	26
<i>Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu.....</i>	27
<i>“Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il 9 iyul tarixli 1638-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi və “Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin təsdiq edilməsi, qüvvəyə minməsi və bununla bağlı hüquqi tənzimləmə məsələləri haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun və həmin Qanunla təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2000-ci il 25 avqust tarixli 387 nömrəli Fərmanında dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı.....</i>	32

Məhkəmə fəaliyyəti

Mülki kollegiyadan

<i>Mülki mühakimə sahəsində məhkəmə fəaliyyətinə dair 2019-cu ilin birinci yarısı üzrə statistik məlumatların təhlili</i>	34
---	-----------

İnzibati-iqtisadi kollegiyadan

Məhkəmə fəaliyyətinə dair 2019-cu ilin birinci yarısı üzrə statistik məlumatların təhlili 42

Cinayət kollegiyasından

Məhkəmə fəaliyyətinə dair 2019-cu ilin birinci yarısı üzrə statistik məlumatların təhlili 44

Hərbi kollegiyadan

Hərbi kollegiyanın 2019-cu ilin birinci yarısı üzrə fəaliyyətinin nəticələrini əks etdirən statistik məlumatlar 51

İnsan hüquqları və məhkəmə təcrübəsi

İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin qərarlarının icmalı..... 52

Nəzəriyyə və hüquqtətbiqetmə problemləri

Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəllənin bəzi maddələri barədə düşüncələr..... 64

Hakimlərin milli və beynəlxalq qurumlarında

Hakimlərin intizam məsuliyyətinə cəlb olunmaları ilə bağlı Məhkəmə-Hüquq Şurasının 2019-cu ilin birinci yarısında baxdığı bir sıra işlər haqqında 69

Azad tribuna

Cinayət mühakimə icraatının aparıldığı dilə və cinayət prosesində tərcüməçinin köməyindən istifadə hüququnun bəzi məsələlərinə dair mülahizələr və təkliflər (milli qanunvericilik və Avropa Məhkəməsinin presedentləri işığında)..... 81

Ali Məhkəmənin mətbuat xidmətindən

2019-cü ilin iyul-noyabr aylarında keçirilən tədbirlərin xülasəsi..... 97

YENİ SƏNƏDLƏR, NORMATİV AKTLAR

Bülletenin “Yeni sənədlər, normativ aktlar” sərlovhəsini təqdim etməkdə məqsəd muxtar respublikamızla əlaqədar məsələləri nizama salan, habelə məhkəmə sistemi ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi, Naxçıvan Muxtar Respublikasının hüquqi aktları, eləcə də Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərman və sərəncamları, qanunvericiliyə edilən dəyişikliklər, normativ-hüquqi aktlar sisteminə daxil olmayan, lakin muxtar respublikamız üçün mühüm əhəmiyyətə malik olan rəsmi sənədlərlə oxucularımızı tanış etməkdir.

Sərlovhədə bu günədək 280-ə yaxın qanunvericilik aktı və mühüm rəsmi sənəd dərc edilmişdir. Bu isə məhkəmə və hüquq-mühafizə orqanları əməkdaşlarının, həmçinin əhalinin muxtar respublikamızla bağlı zəruri hüquqi sənədlərlə yaxından tanış olmalarına geniş imkan yaratmışdır.

Bülletenin bu sayının sözügedən sərlovhəsində oxucularımızı yeni qəbul edilmiş bir sıra qanunvericilik aktları ilə tanış edirik.

Redaksiya heyəti

Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 6-cı bəndini rəhbər tutaraq qərara alır:

Maddə 1. Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsində (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2000, № 8 (II kitab), maddə 585; 2001, № 7, maddə 455; 2002, № 1, maddə 9, № 5, maddə 233, № 8, maddə 463; 2003, № 6, maddə 276; 2004, № 5, maddə 321, № 7, maddə 505, № 8, maddə 598, № 10, maddə 761, № 11, maddə 890; 2005, № 1, maddə 4, № 4, maddə 278, № 6, maddə 462, № 8, maddə 686, № 10, maddə 874, № 12, maddə 1079; 2006, № 1, maddə 3, № 2, maddə 64, № 5, maddə 390, № 10, maddə 847, № 11, maddə 929, № 12, maddə 1032; 2007, № 2, maddələr 65, 68, № 6, maddə 560, № 7, maddə 712, № 8, maddə 756, № 11, maddə 1049, № 12, maddə 1221; 2008, № 6, maddə 462, № 7, maddələr 606, 607, № 12, maddələr 1045, 1049; 2009, № 5, maddə 315, № 7, maddə 517, № 12, maddə 966; 2010, № 3, maddələr 171, 173, 178, № 7, maddə 593, № 12, maddə 1058; 2011, № 6, maddə 480, № 7, maddələr 589, 599; 2012, № 7, maddə 674, № 11, maddə 1062, № 12, maddə 1215; 2013, № 2, maddə 77, № 6, maddələr 616, 626, № 7, maddə 786, № 11, maddə 1265, № 12, maddə 1493; 2014, № 2, maddələr 90, 102, № 4, maddələr 328, 344, № 6, maddə 600, № 11, maddələr 1354, 1362; 2015, № 4, maddə 342, № 5, maddə 511, № 11, maddələr 1270, 1288; 2016, № 2 (II kitab), maddə 218, № 10, maddə 1607, № 12, maddələr 2020, 2031, 2034, 2039; 2017, № 5, maddə 751, № 12 (I kitab), maddələr 2232, 2267; 2018, № 5, maddələr 877, 882, № 7 (I kitab), maddə 1421; 2018, № 11, maddə 2235, № 12 (I kitab), maddə 2515) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

73.2-ci maddədən “və ya hərbi kollegiyası” sözləri çıxarılsın;

78.5-ci maddədən “və ya hərbi kollegiyasında” sözləri çıxarılsın;

381.2.3-cü maddədə hər iki halda “hərbi kollegiyasına” sözləri “cinayət kollegiyasına” sözləri ilə əvəz edilsin;

408.2.5-ci maddənin sonunda nöqtəli vergül işarəsi nöqtə işarəsi ilə əvəz edilsin, 408.2.6-cı və 408.2.7-ci maddələr ləğv edilsin.

Maddə 2. Bu Qanun 2020-ci il yanvarın 1-dən qüvvəyə minir.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 9 iyul 2019-cu il.

“Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il 9 iyul tarixli 1634-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 19-cu bəndini rəhbər tutaraq, “Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il 9 iyul tarixli 1634-VQD nömrəli Qanununun 2020-ci il yanvarın 1-dən tətbiqini təmin etmək məqsədilə qərara alıram:

1. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

1.1. Azərbaycan Respublikası qanunlarının və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktlarının “Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılması ilə bağlı təkliflərini üç ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

1.2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını üç ay müddətində təmin edib Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.3. mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını nəzarətdə saxlasın və bunun icrası barədə beş ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.4. həmin Qanundan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının və normativ xarakterli aktların “Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılmasını təmin edib Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə məlumat versin.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 19 iyul 2019-cu il.

Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosesual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 6-cı bəndini rəhbər tutaraq qərara alır:

Maddə 1. Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosesual Məcəlləsində (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2000, № 1, maddə 17, № 5, maddə 323; 2002, № 5, maddə 236; 2003, № 1, maddələr 23, 24, № 6, maddə 279; 2004, № 7, maddə 505, № 8, maddə 598, № 10, maddə 761; 2005, № 4, maddələr 277, 278; 2006, № 2, maddə 64, № 12, maddə 1006; 2007, № 1, maddələr 3, 4, № 2, maddə 68, № 5, maddə 439, № 6, maddə 560, № 7, maddə 712, № 8, maddə 756; 2008, № 6, maddə 462, № 7, maddə 602, № 12, maddə 1046; 2009, № 6, maddə 402; 2010, № 2, maddə 75, № 4, maddə 276; 2011, № 6, maddələr 471, 476, № 7, maddələr 583, 619, № 12, maddələr 1096, 1105; 2012, № 5, maddə 411, № 6, maddə 511; 2013, № 5, maddə 472, № 6, maddə 625, № 11, maddələr 1266, 1307; 2015, № 6, maddə 677, № 12, maddə 1435; 2016, № 5, maddə 836, № 6, maddə 1016, № 11, maddələr 1761, 1763, № 12, maddə 2047; 2017, № 2, maddə 155, № 4, maddə 523, № 5, maddələr 706, 750, № 11, maddələr 1935, 1975; 2018, № 5, maddə 879, № 8, maddə 1672, № 11, maddələr 2209, 2225, № 12 (I kitab), maddələr 2524, 2534; 2019, № 1, maddə 23; Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il 29 mart tarixli 1535-VQD nömrəli və 3 may tarixli 1575-VQD nömrəli qanunları) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1.1. 1-ci maddə üzrə:

1.1.1. 1.1-ci və 1.6-cı maddələrdə “iqtisadi mübahisələr” sözləri “kommersiya mübahisələri” sözləri ilə əvəz edilsin;

1.1.2. aşağıdakı məzmununda “Qeyd” hissəsi əlavə edilsin:

“Qeyd: Bu Məcəllədə kommersiya mübahisələri dedikdə sahibkarlıq fəaliyyətinin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar olan mübahisələr başa düşülür.”

1.2. 2.1, 4.3, 6, 7.2, 8.1-ci maddələrdə, 10-1-ci maddənin adında, 10-1.1, 11.1, 12.1, 17.1, 150.0.4, 152.1.4, 154.1, 284-1, 284-3.1, 404-1, 440.1 və 463-cü maddələrdə ismin müvafiq hallarında “iqtisadi mübahisələr” sözləri ismin müvafiq hallarında “kommersiya mübahisələri” sözləri ilə, 10-1.3, 135.8 və 272.4-1-ci maddələrdə “İqtisadi mübahisələr” sözləri

“Kommersiya mübahisələri” sözləri ilə, 82.4-cü maddədə “iqtisadi mübahisəyə” sözləri “kommersiya mübahisəsinə” sözləri ilə əvəz edilsin.

1.3. 4.3-cü və 55.2-ci maddələrdə, 231.3-cü maddənin ikinci cümləsində (hər üç halda) ismin müvafiq hallarında “inzibati-iqtisadi məhkəmə” sözləri ismin müvafiq hallarında “kommersiya məhkəməsi” sözləri ilə, 34-cü və 358.0.2-ci maddələrdə ismin müvafiq halında “inzibati-iqtisadi məhkəmələr” sözləri ismin müvafiq halında “kommersiya məhkəmələri” sözləri ilə əvəz edilsin.

1.4. 24.2-ci maddədə “inzibati-iqtisadi məhkəməyə aidiyyəti işdə iştirak edən şəxslərin subyektiv tərkibi, yaxud mübahisənin predmeti və ya” sözləri “kommersiya məhkəməsinə aidiyyəti işdə iştirak edən şəxslərin subyektiv tərkibi, mübahisənin predmeti və” sözləri ilə əvəz edilsin.

1.5. 25-ci maddənin mətni aşağıdakı redaksiyada verilsin:

“25.1. Sahibkarlıq fəaliyyətinin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar olmayan mübahisələrə dair işlərə mülki məhkəmə icraatı qaydasında ümumi məhkəmələr baxır.

25.2. Ümumi məhkəmələr bu Məcəllənin 26.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla, bu Məcəllənin 305-ci maddəsində göstərilən xüsusi icraat işlərinə və qanunla onların səlahiyyətlərinə aid edilən digər işlərə də baxırlar.”

1.6. 26-cı maddə aşağıdakı redaksiyada verilsin:

“Maddə 26. Mübahisələrin kommersiya məhkəmələrinə aidiyyəti

26.1. Sahibkarlıq fəaliyyətinin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar olan mübahisələrə (kommersiya mübahisələrinə) dair işlərə mülki məhkəmə icraatı qaydasında kommersiya məhkəmələri baxır.

26.2. Kommersiya məhkəmələri bu Məcəllənin 40-5-ci fəslində nəzərdə tutulmuş işlərə, habelə sahibkarlıq fəaliyyəti ilə əlaqədar olduqda bu Məcəllənin 35-ci və 40-2-ci fəsillərində nəzərdə tutulmuş işlərə və qanunla onların səlahiyyətlərinə aid edilən digər işlərə də baxırlar.”

1.7. 30-cu maddədə “inzibati-iqtisadi məhkəməyə aiddirsə, tələblərə ümumi məhkəmədə” sözləri “kommersiya məhkəməsinə aiddirsə, tələblərə kommersiya məhkəməsində” sözləri ilə əvəz edilsin.

1.8. 32.7-ci maddənin üçüncü cümləsində “apelyasiya” sözü “kasasiya” sözü ilə əvəz edilsin.

1.9. 269.3-cü maddədə “məhkəməsinə” sözündən sonra “, bu Məcəllənin 32.5-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş qaydada aidiyyət haqqında qərardaddan şikayət verildikdə isə kasasiya instansiyası məhkəməsinə” sözləri əlavə edilsin.

1.10. 358.0.2-ci maddədə ikinci və üçüncü hallarda “inzibati-iqtisadi” sözləri “kommersiya” sözü ilə əvəz edilsin.

1.11. 402-ci maddədə “inzibati-iqtisadi” sözləri (hər iki halda) “kommersiya” sözü ilə əvəz edilsin və həmin maddədən “işin məhkəmə aidiyyəti üzrə göndərilməsi və ya məhkəmə aidiyyəti haqqında ərizənin rədd edilməsi,” sözləri çıxarılsın.

1.12. Aşağıdakı məzmununda 403-1-ci maddə əlavə edilsin:

“Maddə 403-1. Kasasiya instansiyası məhkəməsində məhkəmə aidiyyətinə dair mübahisələrə baxılması

403-1.1. İşdə iştirak edən şəxslər işin məhkəmə aidiyyəti üzrə göndərilməsi və ya məhkəmə aidiyyəti haqqında ərizənin rədd edilməsi barədə qəraradlardan şikayət vermək hüququna malikdirlər.

403-1.2. Kasasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən məhkəmə aidiyyətinə dair mübahisələrə bu maddədə müəyyən edilmiş xüsusiyyətlər nəzərə alınmaqla, bu Məcəllənin 43-cü fəslində müəyyən olunmuş qaydalara uyğun olaraq baxılır.

403-1.3. Məhkəmə aidiyyətinə dair mübahisələr üzrə şikayət bu Məcəllənin 407.1 – 407.3-cü maddələrində nəzərdə tutulmuş tələblərə uyğun olaraq verilir. Şikayətə vəkilin orderi də əlavə olunur.

403-1.4. Şikayətin qaytarılması məsələsi bu Məcəllənin 408-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş qaydada birinci instansiya məhkəməsi və ya kasasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən həll edilir. Şikayətin birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən qaytarılmasına dair qəraraddan kasasiya instansiyası məhkəməsinə şikayət verilə bilər.

403-1.5. İcraata qəbul edilmiş şikayətin surəti işdə iştirak edən şəxslərə rəsmi qaydada verildikdən sonra onlar, 5 gündən gec olmayaraq şikayətə dair etirazlarını və yaxud izahatlarını məhkəməyə göndərməyə haqlıdırlar.

403-1.6. Kasasiya instansiyası məhkəməsində məhkəmə aidiyyətinə dair mübahisələr üzrə şikayətlərə mülki, kommersiya və inzibati kollegiyalara daxil olan hakimlərin qarışıq tərkibində tərəflərin təqdim etdiyi sənədlər əsasında, məhkəmə baxışı keçirilmədən və tərəflər izahatları dinlənilmək üçün çağırılmadan 10 gün müddətində baxılır.

403-1.7. Kasasiya instansiyası məhkəməsi məhkəmə aidiyyəti məsələsini həll edərkən məhkəmələr tərəfindən maddi və prosessual hüquq normalarının düzgün tətbiq edilməsini yoxlayır.

403-1.8. Kasasiya instansiya məhkəməsi məhkəmə aidiyyətinə dair mübahisələr üzrə şikayətə baxarkən:

403-1.8.1. işin məhkəmə aidiyyəti üzrə göndərilməsi və ya məhkəmə aidiyyəti haqqında ərizənin rədd edilməsi barədə qərardadı dəyişiklik edilmədən, şikayəti təmin etmədən saxlaya bilər;

403-1.8.2. işin məhkəmə aidiyyəti üzrə göndərilməsi və ya məhkəmə aidiyyəti haqqında ərizənin rədd edilməsi barədə qərardadı tamamilə ləğv edib, yeni qərar qəbul edə bilər.

403-1.9. Bu Məcəllənin 403-1.8-ci maddəsinə uyğun olaraq çıxarılmış qərar işdə iştirak edən şəxslərə qəbul edildiyi gündən 3 gün müddətində sifarişli məktubla göndərilməli və yaxud qəbz alınmaqla təqdim edilməlidir.”

1.13. 404.1.2-ci maddədə “inzibati-iqtisadi” sözləri (birinci halda) “kommersiya” sözü ilə, “inzibati-iqtisadi” sözləri (ikinci halda) “Kommersiya” sözü ilə, “iqtisadi mübahisələrə dair işlər üzrə” sözləri “Kommersiya” sözü ilə əvəz edilsin.

1.14. 404.2-ci maddə ləğv edilsin.

1.15. 414-cü, 422-ci və 423-cü maddələrdə “İnzibati-iqtisadi” sözləri “Kommersiya” sözü ilə əvəz edilsin.

Maddə 2. Bu Qanun 2020-ci il yanvarın 1-dən qüvvəyə minir.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 9 iyul 2019-cu il.

§

“Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosesual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il 9 iyul tarixli 1633-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 19-cu bəndini rəhbər tutaraq, “Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosesual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il 9 iyul tarixli 1633-VQD nömrəli Qanununun 2020-ci il yanvarın 1-dən tətbiqini təmin etmək məqsədilə qərara alıram:

1. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

1.1. Azərbaycan Respublikası qanunlarının və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktlarının “Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosesual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılması ilə bağlı təkliflərini üç ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

1.2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını üç ay müddətində təmin edib Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.3. mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını nəzarətdə saxlasın və bunun icrası barədə beş ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.4. həmin Qanundan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının və normativ xarakterli aktların “Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosesual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılmasını təmin edib Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə məlumat versin.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 19 iyul 2019-cu il.

§

Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 6-cı bəndini rəhbər tutaraq qərara alır:

Maddə 1. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsində (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2009, № 10, maddə 762, № 12, maddə 973; 2010, № 7, maddə 587; 2011, № 6, maddə 485, № 7, maddə 593; 2012, № 5, maddə 410; 2013, № 1, maddə 16, № 11, maddə 1267; 2016, № 1, maddə 12; 2017, № 4, maddə 522, № 5, maddə 752, №

11, maddə 1976; 2018, № 5, maddələr 855, 878, № 7 (I kitab), maddə 1440; 2019, № 1, maddə 23) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1.1. 2.1-ci maddədə “inzibati-iqtisadi məhkəmələr və inzibati-iqtisadi kollegiyalar” sözləri “inzibati məhkəmələr və inzibati kollegiyalar” sözləri ilə əvəz edilsin;

1.2. 3-cü maddənin adında, 3.5-ci maddədə, 5-ci maddənin adında və mətnində, 6-cı maddənin adında və mətnində, 8.6-cı maddənin birinci cümləsində, 81.1-ci maddənin birinci cümləsində, 86.3-cü maddədə “İnzibati-iqtisadi” sözləri “İnzibati” sözü ilə əvəz edilsin;

1.3. 3.1-ci maddədə, 3.2-ci maddənin birinci cümləsində, 3.3-cü, 3.6-cı maddələrdə, 8.6-cı maddənin birinci və ikinci cümlələrində, 81.1-ci maddənin ikinci cümləsində, 83.1-ci, 85.1-ci və 86.1-ci maddələrdə, 87.7-ci maddənin ikinci cümləsində, 87.7.1-ci və 87.7.2-ci maddələrdə “inzibati-iqtisadi” sözləri “inzibati” sözü ilə əvəz edilsin;

1.4. 3.4, 90.1, 98.2, 98.4, 98.5-ci maddələrdə və 98.6-cı maddənin birinci cümləsində “inzibati-iqtisadi” sözləri “İnzibati” sözü ilə əvəz edilsin.

1.5. 3.8-ci maddədə “inzibati-iqtisadi məhkəmələrin və məhkəmə kollegiyalarının” sözləri “inzibati məhkəmələrin və inzibati kollegiyaların” sözləri ilə əvəz edilsin;

1.6. 4.3-cü maddədən “mübahisələrə dair işlər üzrə” sözləri çıxarılsın.
Maddə 2. Bu Qanun 2020-ci il yanvarın 1-dən qüvvəyə minir.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 9 iyul 2019-cu il.

§

“Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il 9 iyul tarixli 1635-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 19-cu bəndini rəhbər tutaraq, “Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il 9 iyul tarixli 1635-VQD nömrəli Qanununun 2020-ci il yanvarın 1-dən tətbiqini təmin etmək məqsədilə qərara alıram:

1. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

1.1. Azərbaycan Respublikası qanunlarının və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktlarının “Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılması ilə bağlı təkliflərini üç ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

1.2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını üç ay müddətində təmin edib Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.3. mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını nəzarətdə saxlasın və bunun icrası barədə beş ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.4. həmin Qanundan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının və normativ xarakterli aktların “Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılmasını təmin edib Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə məlumat versin.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 19 iyul 2019-cu il.

§

“Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 5-ci və 6-cı bəndlərini rəhbər tutaraq qərara alır:

Maddə 1. “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 1997, № 5, maddə 413; 1999, № 5, maddə 284, № 7, maddə 396, № 10, maddə 570; 2001, № 5, maddə 292, № 6, maddə 379, № 7, maddə

455; 2002, № 1, maddə 4, № 12, maddə 706; 2003, № 6, maddə 278; 2004, № 2, maddə 57, № 3, maddə 133, № 4, maddə 199, № 8, maddələr 597, 598, № 9, maddə 669; 2005, № 1, maddə 7, № 8, maddə 686; 2006, № 1, maddə 4, № 12, maddə 1005; 2007, № 5, maddələr 439, 446, № 7, maddə 712, № 11, maddə 1078, № 12, maddə 1222; 2008, № 3, maddə 163, № 7, maddə 609; 2009, № 2, maddə 46, № 11, maddə 878; 2010, № 7, maddə 596, № 10, maddə 842; 2011, № 4, maddə 265; 2013, № 1, maddə 21; 2014, № 2, maddə 85, № 7, maddələr 782, 784; 2015, № 2, maddə 98, № 4, maddə 346, № 5, maddə 483, № 11, maddə 1286; 2016, № 6, maddə 1004, № 11, maddə 1789, № 12, maddə 2033; 2017, № 6, maddə 1034, № 7, maddə 1305, № 11, maddə 1965; 2018, № 1, maddə 12, № 3, maddə 395, № 5, maddə 888, № 7 (I kitab), maddə 1442; 2019, № 1, maddə 22) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1.1. 19-cu maddənin birinci hissəsi üzrə:

1.1.1. altıncı abzas aşağıdakı redaksiyada verilsin:

“inzibati məhkəmələr;”;

1.1.2. yeddinci-doqquzuncu abzaslar müvafiq olaraq səkkizinci-onuncu abzaslar hesab olunsun və aşağıdakı məzmununda yeddinci abzas əlavə edilsin:

“kommersiya məhkəmələri;”;

1.2. VIII fəslin adında, 42-ci maddənin adında, birinci və ikinci hissələrində, 43-cü maddənin adında, birinci – üçüncü hissələrində, 44-cü maddənin adında, birinci hissəsinin birinci cümləsində və ikinci hissəsində, 45-ci maddənin adında və birinci hissəsinin birinci abzasında, 45-1-ci maddənin adında “İnzibati-iqtisadi” sözləri “İnzibati” sözü ilə əvəz edilsin;

1.3. 42-ci maddənin birinci hissəsindən “və iqtisadi” sözləri çıxarılsın;

1.4. 43-cü maddənin birinci hissəsindən “və ya azad iqtisadi zonalar” sözləri çıxarılsın;

1.5. 44-cü maddənin birinci hissəsinin ikinci cümləsində və 45-ci maddənin birinci hissəsinin beşinci abzasında “İnzibati-iqtisadi” sözləri “inzibati” sözü ilə əvəz edilsin;

1.6. 45-1-ci maddənin mətnində “İnzibati-iqtisadi məhkəmə” sözləri “İnzibati məhkəmə” sözləri ilə, “inzibati-iqtisadi məhkəmənin” sözləri isə “inzibati məhkəmənin” sözləri ilə əvəz edilsin;

1.7. Aşağıdakı məzmununda VIII-I fəsil əlavə edilsin:

“VIII-I fəsil

KOMMERSİYA MƏHKƏMƏLƏRİ

Maddə 46-1. Kommersiya məhkəməsi və onun səlahiyyətləri

Kommersiya məhkəməsi birinci instansiya məhkəməsi kimi qanunla səlahiyyətlərinə aid edilmiş kommersiya mübahisələrinə dair işlərə baxır.

Kommersiya məhkəməsi məhkəmə statistikasını təhlil edir, məhkəmə fəaliyyətinin təşkili vəziyyətini, məhkəmə təcrübəsini öyrənir və ümumiləşdirir, Azərbaycan Respublikasının qanunları ilə ona aid edilmiş digər səlahiyyətləri həyata keçirir.

Maddə 46-2. Kommersiya məhkəməsinin təşkili

Kommersiya məhkəməsi Azərbaycan Respublikasının inzibati ərazi vahidləri üzrə təşkil edilir.

Kommersiya məhkəməsinin təşkili və olduğu yer Məhkəmə-Hüquq Şurasının təklifi nəzərə alınmaqla Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndinə uyğun olaraq müəyyən olunur, ərazi yurisdiksiyası isə Məhkəmə-Hüquq Şurası tərəfindən müəyyən olunur.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının Kommersiya Məhkəməsi Naxçıvan Muxtar Respublikasının paytaxtı Naxçıvan şəhərində təşkil edilir və onun yurisdiksiyası Naxçıvan Muxtar Respublikasının bütün ərazisinə şamil edilir.

Maddə 46-3. Kommersiya məhkəməsinin tərkibi

Kommersiya məhkəməsi sədrdən və hakimlərdən ibarətdir. Tərkibində 12 və daha çox hakim olan kommersiya məhkəməsində sədr müavini vəzifəsi təsis edilir.

Kommersiya məhkəməsi hakimlərinin sayı Məhkəmə-Hüquq Şurası tərəfindən müəyyənləşdirilir.

Maddə 46-4. Kommersiya məhkəməsi sədrinin səlahiyyətləri

Kommersiya məhkəməsinin sədri:

məhkəmədə işin təşkilinə və məhkəmə aparatının işinə rəhbərlik edir, məhkəmədə əmək və icra intizamına əməl olunmasını təmin edir;

məhkəmə iclaslarına sədrlik edir, işlərin kargüzarlıq qaydalarına uyğun bölüşdürülməsinə nəzarət edir;

məhkəmə aparatının işçilərinin işə qəbul və işdən azad edilməsi, mükafatlandırılması və intizam qaydasında cəzalandırılması məsələlərini həll edir;

Ali Məhkəmənin Plenumunda və müvafiq apelyasiya instansiyası məhkəməsinin Rəyasət heyətində kommersiya məhkəməsində ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi vəziyyətinə dair məlumat verir;

məhkəmə fəaliyyətinin təşkili vəziyyətinin, məhkəmə təcrübəsinin öyrənilməsinə və ümumiləşdirilməsinə, məhkəmə statistikasının aparılmasına rəhbərlik edir;

şəxslərin qəbulu, təklif, ərizə və şikayətlərə baxılması sahəsində məhkəmənin işini təşkil edir;

Azərbaycan Respublikasının qanunları ilə ona aid edilmiş digər səlahiyyətləri həyata keçirir.

Maddə 46-5. Kommersiya məhkəməsi sədrinin müavininin səlahiyyətləri

Kommersiya məhkəməsi sədrinin müavini məhkəmə iclaslarına sədrlik edir, kommersiya məhkəməsinin sədri tərəfindən müəyyən edilmiş məsələləri həll edir, sədrin tapşırığı ilə onun ayrı-ayrı səlahiyyətlərini həyata keçirir, sədr olmadıqda və ya öz vəzifələrini yerinə yetirə bilmədiyi müddətdə onu əvəz edir.”;

1.8. 53-cü və 62-ci maddələrin birinci hissələrində “inzibati-iqtisadi kollegiyadan, cinayət kollegiyasından və hərbi kollegiyadan” sözləri “kommersiya kollegiyasından, inzibati kollegiyadan və cinayət kollegiyasından” sözləri ilə əvəz edilsin;

1.9. 61-ci və 77-ci maddələrin birinci hissələrində “inzibati və iqtisadi” sözləri “kommersiya və inzibati” sözləri ilə əvəz edilsin;

1.10. 78-ci maddənin üçüncü hissəsində “inzibati-iqtisadi kollegiya, cinayət kollegiyası və hərbi kollegiya” sözləri “kommersiya kollegiyası, inzibati kollegiya və cinayət kollegiyası” sözləri ilə əvəz edilsin;

1.11. 83-cü maddədə beşinci–on doqquzuncu abzaslar müvafiq olaraq altıncı–iyirminci abzaslar hesab edilsin və aşağıdakı məzmununda beşinci abzas əlavə edilsin:

“aidiyyətə dair mübahisələrə baxılması üçün Ali Məhkəmənin müvafiq kollegiyalarının hakimlərindən ibarət qarışıq tərkibləri müəyyən edir;”;

1.12. 106-cı maddənin birinci hissəsinin dördüncü abzasında “və inzibati-iqtisadi məhkəmələrin” sözləri “, inzibati məhkəmələrin və kommersiya məhkəmələrinin” sözləri ilə əvəz edilsin.

Maddə 2. Bu Qanun 2020-ci il yanvarın 1-dən qüvvəyə minir.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 9 iyul 2019-cu il.

**İnzibati məhkəmələrin və kommərsiya məhkəmələrinin təşkili və
“Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının
Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının
2019-cu il 9 iyul tarixli 1632-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi
haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin
Sərəncamı**

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 19-cu və 32-ci bəndlərini rəhbər tutaraq, Məhkəmə-Hüquq Şurasının təkliflərini nəzərə alaraq Azərbaycan Respublikasında məhkəmə sistemini təkmilləşdirmək və “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il 9 iyul tarixli 1632-VQD nömrəli Qanununun 2020-ci il yanvarın 1-dən tətbiqini təmin etmək məqsədilə qərara alıram:

1. Aşağıdakı inzibati məhkəmələr təşkil edilsin:

1.1. Naxçıvan Muxtar Respublikasının İnzibati Məhkəməsi – Naxçıvan şəhərində;

1.2. Bakı İnzibati Məhkəməsi – Bakı şəhərində;

1.3. Gəncə İnzibati Məhkəməsi – Gəncə şəhərində;

1.4. Sumqayıt İnzibati Məhkəməsi – Sumqayıt şəhərində;

1.5. Şirvan İnzibati Məhkəməsi – Şirvan şəhərində;

1.6. Şəki İnzibati Məhkəməsi – Şəki şəhərində.

2. Aşağıdakı kommərsiya məhkəmələri təşkil edilsin:

2.1. Naxçıvan Muxtar Respublikasının Kommərsiya Məhkəməsi – Naxçıvan şəhərində;

2.2. Bakı Kommərsiya Məhkəməsi – Bakı şəhərində;

2.3. Gəncə Kommərsiya Məhkəməsi – Gəncə şəhərində;

2.4. Sumqayıt Kommərsiya Məhkəməsi – Sumqayıt şəhərində;

2.5. Şirvan Kommərsiya Məhkəməsi – Şirvan şəhərində;

2.6. Şəki Kommərsiya Məhkəməsi – Şəki şəhərində.

3. Naxçıvan Muxtar Respublikasının İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi, 1 sayılı Bakı İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi, 2 sayılı Bakı İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi, Gəncə İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi, Sumqayıt İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi, Şirvan İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi və Şəki İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi ləğv edilsin.

4. Məhkəmə-Hüquq Şurasına tövsiyə edilsin ki:

4.1. bu Fərmanın 1.2 – 1.6-cı bəndlərində nəzərdə tutulmuş inzibati məhkəmələrin və bu Fərmanın 2.2 – 2.6-cı bəndlərində nəzərdə tutulmuş kommərsiya məhkəmələrinin ərazi yurisdiksiyasını müəyyən etsin;

4.2. inzibati məhkəmələrin və kommərsiya məhkəmələrinin hakimlərinin təyin edilməsi ilə bağlı təklifləri 2019-cu il dekabrın 1-dək Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

4.3. bu Fərmanın 4.2-ci bəndində nəzərdə tutulmuş təklifləri hazırlayarkən namizədlərin müvafiq sahələrdə yüksək nəzəri və praktiki hazırlığının olmasına xüsusi diqqət yetirsin.

5. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

5.1. yeni təşkil edilən məhkəmələrin fəaliyyəti üçün zəruri şərait yaradılması məqsədilə onların binalar, avadanlıq, rabitə, nəqliyyat və digər təşkilati-texniki vasitələrlə təmin edilməsi ilə bağlı tədbirlər görsün;

5.2. yeni məhkəmələrin təşkili ilə bağlı xərclərin 2020-ci il üçün dövlət büdcəsinin layihəsində nəzərdə tutulmasını təmin etsin;

5.3. yeni təşkil edilən məhkəmələr fəaliyyətə başlayanadək inzibati-iqtisadi məhkəmələrin fəaliyyətinin maliyyələşdirilməsini təmin etsin;

5.4. Azərbaycan Respublikası qanunlarının və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktlarının “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılması ilə bağlı təkliflərini üç ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

5.5. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını üç ay müddətində təmin edib Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

5.6. mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını nəzarətdə saxlasın və bunun icrası barədə beş ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

5.7. həmin Qanundan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

6. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının və normativ xarakterli aktların “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılmasını təmin edib Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə məlumat versin.

7. Bu Sərəncamın 1-3-cü hissələri 2020-ci il yanvarın 1-dən qüvvəyə minir.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 19 iyul 2019-cu il.

§

“Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 5-ci bəndini rəhbər tutaraq qərara alır:

Maddə 1. “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 1997, № 5, maddə 413; 1999, № 5, maddə 284, № 7, maddə 396, № 10, maddə 570; 2001, № 5, maddə 292, № 6, maddə 379, № 7, maddə 455; 2002, № 1, maddə 4, № 12, maddə 706; 2003, № 6, maddə 278; 2004, № 2, maddə 57, № 3, maddə 133, № 4, maddə 199, № 8, maddələr 597, 598, № 9, maddə 669; 2005, № 1, maddə 7, № 8, maddə 686; 2006, № 1, maddə 4, № 12, maddə 1005; 2007, № 5, maddələr 439, 446, № 7, maddə 712, № 11, maddə 1078, № 12, maddə 1222; 2008, № 3, maddə 163, № 7, maddə 609; 2009, № 2, maddə 46, № 11, maddə 878; 2010, № 7, maddə 596, № 10, maddə 842; 2011, № 4, maddə 265; 2013, № 1, maddə 21; 2014, № 2, maddə 85, № 7, maddələr 782, 784; 2015, № 2, maddə 98, № 4, maddə 346, № 5, maddə 483, № 11, maddə 1286; 2016, № 6, maddə 1004, № 11, maddə 1789, № 12, maddə 2033; 2017, № 6, maddə 1034, № 7, maddə 1305, № 11, maddə 1965; 2018, № 1, maddə 12, № 3, maddə 395, № 5, maddə 888, № 7 (I kitab), maddə 1442, № 12 (I kitab), maddə 2525; 2019, № 1, maddə 22) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1.1. 106-cı maddə üzrə:

1.1.1. birinci hissəyə “məbləğdə” sözündən sonra “aylıq” sözü və “edilir” sözündən sonra “və onlara bir aylıq vəzifə maaşı həcmində vəzifə maaşına əlavə ödənilir” sözləri əlavə edilsin;

1.1.2. birinci hissənin ikinci abzasında “2280 manat” sözləri “Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi Sədrinin aylıq vəzifə maaşı” sözləri ilə əvəz edilsin;

1.1.3. üçüncü hissə aşağıdakı redaksiyada verilsin:

“Səlahiyyətlərin yerinə yetirilməsi ilə bağlı xərclərin ödənilməsi üçün hakimlərə vəzifə maaşının 25 faizi miqdarında vergidən azad olunan aylıq pul təminatı verilir.”;

1.2. 107-ci maddənin birinci hissəsinin ikinci cümləsi aşağıdakı redaksiyada verilsin və həmin hissəyə aşağıdakı məzmununda üçüncü cümlə əlavə edilsin:

“Hakimlərə məzuniyyətə çıxdığı vaxt məzuniyyət haqqı və iki aylıq əmək haqqı məbləğində müavinət verilir. Məzuniyyət haqqının hesablanması qaydası müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqan (qurum) tərəfindən təsdiq edilir.”.

Maddə 2. Bu Qanun 2019-cu il sentyabrın 1-dən qüvvəyə minir.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 12 iyul 2019-cu il.

§

“Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il 12 iyul tarixli 1647-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 19-cu və 32-ci bəndlərini rəhbər tutaraq, “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il 12 iyul tarixli 1647-VQD nömrəli Qanununun 2019-cu il sentyabrın 1-dən qüvvəyə minməsi ilə əlaqədar həmin Qanunun tətbiqini təmin etmək məqsədilə qərara alıram:

1. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

1.1. Azərbaycan Respublikası qanunlarının və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktlarının “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan

Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılması ilə bağlı təkliflərini üç ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

1.2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını üç ay müddətində təmin edib Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.3. “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 107-ci maddəsinin birinci hissəsinin üçüncü cümləsinə uyğun olaraq məzuniyyət haqqının hesablanması qaydasını üç ay müddətində təsdiq etsin və bu barədə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.4. mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılmasını nəzarətdə saxlasın və bunun icrası barədə beş ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.5. həmin Qanundan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

2. Müəyyən edilsin ki:

2.1. “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 107-ci maddəsinin birinci hissəsinin üçüncü cümləsində nəzərdə tutulan müvafiq icra hakimiyyəti orqanının səlahiyyətlərini Azərbaycan Respublikasının Prezidenti həyata keçirir;

2.2. həmin Qanunun 107-ci maddəsinin birinci hissəsinin üçüncü cümləsində “orqan (qurum)” dedikdə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti nəzərdə tutulur.

3. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının və normativ xarakterli aktların “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılmasını təmin edib Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə məlumat versin.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 23 iyul 2019-cu il.

**Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik
edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının
Qanunu**

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 17-ci bəndini rəhbər tutaraq **qərara alır**:

Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2000, № 4 (II kitab), maddə 251, № 5, maddə 323, № 12, maddə 835; 2001, № 1, maddə 24, № 7, maddə 455; 2002, № 1, maddə 9, № 5, maddələr 236, 248, 258, № 6, maddə 326, № 8, maddə 465; 2003, № 6, maddələr 276, 279, № 8, maddələr 424, 425, № 12 (I kitab), maddə 676; 2004, № 1, maddə 10, № 4, maddə 200, № 5, maddə 321, № 8, maddə 598, № 10, maddə 762, № 11, maddə 900; 2005, № 1, maddə 3, № 6, maddə 462, № 7, maddə 575, № 10, maddə 904, № 11, maddə 994; 2006, № 2, maddələr 71, 72, 75, № 5, maddə 390, № 12, maddələr 1008, 1020, 1028; 2007, № 2, maddə 68, № 5, maddə 398, № 6, maddələr 560, 562, 579, № 8, maddə 757, № 10, maddələr 937, 941, № 11, maddələr 1049, 1080, 1090, № 12, maddə 1221; 2008, № 6, maddələr 454, 461, № 7, maddə 602, № 10, maddə 884, № 12, maddələr 1047, 1049; 2009, № 5, maddə 315, № 7, maddə 517, № 12, maddə 953; 2010, № 2, maddə 70, № 3, maddələr 171, 178, № 4, maddələr 275, 276, № 7, maddə 591; 2011, № 4, maddə 253, № 5, maddə 472, № 7, maddələr 587, 601, 621, № 11, maddə 980, № 12, maddə 1093; 2012, № 2, maddə 45, № 3, maddələr 193, 196, № 7, maddələr 666, 669, 673, № 11, maddə 1068, № 12, maddə 1223; 2013, № 1, maddə 14, № 2, maddə 102, № 4 maddə 364, № 5, maddələr 459, 479, 481, № 6, maddələr 594, 600, № 11, maddələr 1264, 1286, 1312, № 12, maddə 1492; 2014, № 2, maddələr 89, 95, № 4, maddə 327, № 6, maddələr 618, 622; 2015, № 4, maddələr 339, 359, 368, № 5, maddələr 504, 508, 510, № 6, maddələr 678, 690, 692, № 11, maddələr 1253, 1268, 1289, 1298, № 12, maddələr 1437, 1445; 2016, № 4, maddələr 634, 636, 638, 653, № 5, maddə 845, № 6, maddələr 993, 1001, № 12, maddələr 1983, 1999, 2008, 2019, 2038, 2048; 2017, № 2, maddə 161, № 3, maddə 330, № 5, maddələr 694, 696, 702, 733, № 7, maddələr 1268, 1271, 1293, № 11, maddələr 1968, 1978, № 12 (I kitab), maddə 2231; 2018, № 3, maddə 403, № 5, maddə 861, № 6, maddə 1154, № 7 (I kitab), maddə 1441, № 10, maddə 1972, № 11, maddə 2213, № 12 (I kitab), maddə 2472;

Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il 29 mart tarixli 1537-VQD nömrəli Qanunu) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1. 72.2-ci maddədə “edilə bilər” sözləri “edilir” sözü ilə əvəz edilsin.

2. Aşağıdakı məzmununda 73.3-cü maddə əlavə edilsin:

“73.3. Başqa növ cinayət törətmiş şəxs, bu Məcəllənin 73.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş şərtlər mövcud olduqda, yalnız bu Məcəllənin Xüsusi hissəsinin müvafiq maddələrində bilavasitə müəyyən edilmiş hallarda cinayət məsuliyyətindən azad edilir.”.

3. 99-1-ci maddə üzrə:

3.1. 99-1.1-ci maddəyə “aşağıda göstərilən əmlakın” sözlərindən sonra “məhkəmənin yekun qərarı ilə” sözləri əlavə edilsin;

3.2. 99-1.1.1 və 99-1.1.2-ci maddələrdə “məhkumun” sözü “şəxsin” sözü ilə əvəz edilsin;

3.3. 99-1.3-cü maddənin birinci cümləsində “Məhkum” sözü “Cinayət törətmiş şəxs” sözləri ilə, ikinci cümləsində “məhkum” sözü “cinayət törətmiş şəxs” sözləri ilə əvəz edilsin.

4. 99-2-ci maddə üzrə:

4.1. adında “Əmlakın dəyərinə görə” sözlərindən sonra “xüsusi” sözü əlavə edilsin;

4.2. mətnində “məhkuma məxsus olan digər əmlak” sözləri “cinayət törətmiş şəxsə məxsus olan digər əmlak məhkəmənin yekun qərarı ilə xüsusi” sözləri ilə əvəz edilsin.

5. 99-3.2-ci maddə aşağıdakı redaksiyada verilsin:

“99-3.2. Cinayət nəticəsində əmlakın qanuni sahibinə vurulmuş ziyan müsadirə edilmiş əmlak hesabına ödənilməli, bundan sonra əmlakın qalan hissəsi dövlət nəfinə alınmalıdır. Müsadirə edilmiş əmlak cinayət nəticəsində əmlakın qanuni sahibinə vurulmuş ziyanın ödənilməsinə kifayət etmədiyi və cinayət törətmiş şəxsin müsadirə edilmiş əmlakdan başqa əmlakı olduğu hallarda ziyanın qalan hissəsi cinayət törətmiş şəxsin həmin əmlakının hesabına ödənilir.”.

6. 99-4.6-cı maddəyə “271–284,” rəqəmlərindən sonra “303.2,” rəqəmləri əlavə edilsin.

7. 99-5.3-cü (ikinci halda), 99-5.3.1 - 99-5.3.6-cı maddələr müvafiq olaraq 99-5.4-cü, 99-5.4.1 - 99-5.4.6-cı maddələr hesab edilsin.

8. 209.3-cü maddədə “209.1-ci maddəsində” sözləri “209.1 və 209.2.1-ci maddələrində” sözləri ilə əvəz edilsin.

9. 213.3-cü maddədə “213.1-ci maddəsində” sözləri “213.1 və 213.2.1-ci maddələrində” sözləri ilə əvəz edilsin.

10. 234.4-cü maddədə “və 234.3-cü” sözləri “, 234.3 və 234.3-1-ci” sözləri ilə əvəz edilsin.

11. 303.2-ci maddəsinə “Məhkəmənin hökmünə” sözlərindən sonra “(qərarına)” sözü və “hökümün” sözündən sonra “(qərarının)” sözü əlavə edilsin.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 9 iyul 2019-cu il.

§

“Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il 9 iyul tarixli 1639-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 19-cu bəndini rəhbər tutaraq, “Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il 9 iyul tarixli 1639-VQD nömrəli Qanununun qüvvəyə minməsi ilə əlaqədar həmin Qanunun tətbiqini təmin etmək məqsədilə **qərara alıram**:

1. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

1.1. Azərbaycan Respublikası qanunlarının və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktlarının “Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılması ilə bağlı təkliflərini üç ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

1.2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını üç ay müddətində təmin edib Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.3. mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını nəzarətdə saxlasın və bunun icrası barədə beş ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.4. həmin Qanundan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının və normativ xarakterli aktların “Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılmasını təmin edib Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə məlumat versin.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 22 iyul 2019-cu il.

§

**Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində
dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının
Qanunu**

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 6-cı bəndini rəhbər tutaraq **qərara alır**:

Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2000, № 8 (II kitab), maddə 585; 2001, № 7, maddə 455; 2002, № 1, maddə 9, № 5, maddə 233, № 8, maddə 463; 2003, № 6, maddə 276; 2004, № 5, maddə 321, № 7, maddə 505, № 8, maddə 598, № 10, maddə 761, № 11, maddə 890; 2005, № 1, maddə 4, № 4, maddə 278, № 6, maddə 462, № 8, maddə 686, № 10, maddə 874, № 12, maddə 1079; 2006, № 1, maddə 3, № 2, maddə 64, № 5, maddə 390, № 10, maddə 847, № 11, maddə 929, № 12, maddə 1032; 2007, № 2, maddələr 65, 68, № 6, maddə 560, № 7, maddə 712, № 8, maddə 756, № 11, maddə 1049, № 12, maddə 1221; 2008, № 6, maddə 462, № 7, maddələr 606, 607, № 12, maddələr 1045, 1049; 2009, № 5, maddə 315, № 7, maddə 517, № 12, maddə 966; 2010, № 3, maddələr 171, 173, 178, № 7, maddə 593, № 12, maddə 1058; 2011, № 6, maddə 480, № 7, maddələr 589, 599; 2012, № 7, maddə 674, № 11, maddə 1062, № 12, maddə 1215; 2013, № 2, maddə 77, № 6, maddələr 616, 626, № 7, maddə 786, № 11, maddə

1265, № 12, maddə 1493; 2014, № 2, maddələr 90, 102, № 4, maddələr 328, 344, № 6, maddə 600, № 11, maddələr 1354, 1362; 2015, № 4, maddə 342, № 5, maddə 511, № 11, maddələr 1270, 1288; 2016, № 2 (II kitab), maddə 218, № 10, maddə 1607, № 12, maddələr 2020, 2031, 2034, 2039; 2017, № 5, maddə 751, №12 (I kitab), maddələr 2232, 2267; 2018, № 5, maddələr 877, 882, № 7 (I kitab), maddə 1421, № 11, maddə 2235, № 12 (I kitab), maddə 2515) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1. 40-cı maddə üzrə:

1.1. 40.2-ci maddədə “72” rəqəmi “72.1” rəqəmi ilə, “aşağıdakı hallarda təhqiqatçının və” sözləri “hallarda təhqiqatçının və ya” sözləri ilə, iki nöqtə işarəsi nöqtə işarəsi ilə əvəz edilsin və 40.2.1–40.2.3-cü maddələr ləğv edilsin;

1.2. aşağıdakı məzmununda 40.3-cü və 40.4-cü maddələr əlavə edilsin:

“40.3. Şəxsin cinayət məsuliyyətindən azad edilməsi üçün Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 72.2-ci, 73.2-ci, 73.3-cü, 73-1.1-ci və 73-1.2-ci maddələrində, habelə Xüsusi hissəsinin müvafiq maddələrində nəzərdə tutulmuş hallar müəyyən edildikdə təhqiqatçının və ya müstəntiqin prokurorla razılaşdırılmış qərarına əsasən cinayət təqibi başlanılmır və ya ona xitam verilir.

40.4. Şəxsin iqtisadi fəaliyyət sahəsində olan cinayətlərə görə cinayət məsuliyyətindən azad edilməsi üçün Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 73-2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş hallar müəyyən edildikdə təhqiqatçının və ya müstəntiqin qərarına əsasən cinayət təqibi başlanılmır və ya ona xitam verilir.”.

2. Aşağıdakı məzmununda 41.1-1-ci maddə əlavə edilsin:

“41.1-1. Cinayət təqibi üzrə icraata bəraətverici əsaslar olmadan xitam verilməli olduğu, lakin Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin müddəalarına əsasən xüsusi müsadirənin tətbiq edilməsi üçün əsaslar müəyyən edildiyi hallarda, cinayət təqibi üzrə icraat bu Məcəllə ilə müəyyən edilmiş qaydada davam etdirilir və məhkəmənin yekun qərarının çıxarılması ilə başa çatdırılır.”.

3. 43.1.2-ci maddədə “39.1.6–39.1.11-ci” sözləri “39.1.6–39.1.11, 40.3 və 40.4-cü” sözləri ilə əvəz edilsin.

4. 84.5.3-cü maddədə “orqandan” sözü “müvafiq icra hakimiyyəti orqanından” sözləri ilə əvəz edilsin və həmin maddədə “icraatına vermək” sözlərindən sonra “, habelə istintaqı aid olan orqanın bir istintaq qurumundan digərinə vermək” sözləri əlavə edilsin.

5. 85.2.11-ci maddədə “əmlak müsadirəsinin” sözləri “xüsusi müsadirənin” sözləri ilə əvəz edilsin.

6. 86.2.7-ci maddədə “əmlak müsadirəsinin” sözləri “xüsusi müsadirənin” sözləri ilə əvəz edilsin.

7. 132-ci maddənin mətni aşağıdakı redaksiyada verilsin:

“132.1. Maddi sübutlar barədə məsələnin həlli ilə əlaqədar məhkəmə yekun qərar çıxararkən aşağıdakı qaydalara riayət etməlidir:

132.1.1. şəxsin cinayət törədilərkən istifadə etdiyi alət və vasitələr (qanuni sahibinə qaytarılmalı olan alət və vasitələr istisna olmaqla) xüsusi müsadirə olunmalı və müvafiq təşkilatlara verilməli, onların dəyəri olmadıqda isə məhv edilməlidir;

132.1.2. şəxsin cinayət yolu ilə əldə etdiyi pul vəsaitləri və ya digər əmlak, habelə həmin pul vəsaitləri və ya digər əmlak hesabına əldə edilmiş gəlirlər (qanuni sahibinə qaytarılmalı olan pul vəsaitləri və ya digər əmlak və ondan əldə edilmiş gəlirlər istisna olmaqla), həmçinin şəxsin cinayət yolu ilə əldə etdiyi pul vəsaitləri və ya digər əmlakın mülki-hüquqi əqdlərin bağlanması və ya digər üsullarla tam və ya qismən çevrildiyi digər əmlak və ya onun müvafiq hissəsi xüsusi müsadirə olunmalı və cinayət nəticəsində vurulmuş ziyanın ödənilməsinə yönəldilməli, qalan hissəsi dövlətin nəfinə keçirilməlidir (zərər çəkmiş şəxs məlum olmadıqda isə tam həcmdə dövlətin nəfinə keçirilməlidir);

132.1.3. terrorçuluğun, qanunvericiliklə nəzərdə tutulmayan silahlı birləşmələrin və ya qrupların, mütəşəkkil dəstələrin və ya cinayətkar birliklərin (cinayətkar təşkilatların) maliyyələşdirilməsi üçün nəzərdə tutulan və ya istifadə olunan əmlak xüsusi müsadirə olunmalı və dövlət nəfinə keçirilməlidir;

132.1.4. mülki dövriyyəsi məhdudlaşdırılmış (qanuni əsaslarla əldə etmə halları istisna olmaqla) və mülki dövriyyədən çıxarılmış əşyalar müvafiq təşkilatlara verilməli, onların dəyəri olmadıqda isə məhv edilməlidir;

132.1.5. cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulmuş əməlin törədilməsi nəticəsində qanuni sahiblikdən çıxarılmış pul və qiymətli əşyalar sahiblərinə, mülkiyyətçilərinə və ya hüquqi varislərinə qaytarılmalıdır;

132.1.6. maddi sübut olan sənədlər cinayət təqibi üzrə icraat materiallarının saxlanma müddəti ərzində işdə saxlanılmalı və ya maraqlı təşkilatların və şəxslərin vəsatəti olduqda bu Məcəllənin 136.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş qaydada onlara verilməlidir;

132.1.7. dəyəri olmayan digər əşyalar məhv edilməlidir.

132.2. Maddi sübutlar barədə məsələnin həlli ilə əlaqədar cinayət prosesini həyata keçirən orqan cinayət təqibi üzrə icraata xitam verilməsi haqqında qərar çıxararkən bu Məcəllənin 132.1.4–132.1.7-ci maddələrində müəyyən edilmiş qaydalara riayət etməlidir.”

8. 217.3-cü maddədə “onun” sözündən sonra “, habelə işin icraata qəbul edilməsi haqqında qərarın” sözləri əlavə edilsin.

9. 248.1.1-ci maddədə “əmlak müsadirəsini” sözləri “xüsusi müsadirəni” sözləri ilə əvəz edilsin.

10. 254.1-ci maddə aşağıdakı redaksiyada verilsin:

“254.1. Cinayət işi üzrə məhkəməyədək icraat zamanı mülki iddiadan imtina edildikdə və ya cinayət təqibi üzrə icraata xitam verildikdə əmlak üzərinə məhkəmə tərəfindən qoyulmuş həbs müstəntiqin ibtidai araşdırmaya prosesual rəhbərliyi həyata keçirən prokurorla razılaşdırılmış qərarına əsasən ləğv edilir. Məhkəmə icraatı zamanı və bu maddədə göstərilməyən digər hallarda əmlak üzərinə qoyulmuş həbs yalnız məhkəmənin qərarı əsasında ləğv edilə bilər.”

11. 289.8.3-cü maddə aşağıdakı redaksiyada verilsin:

“289.8.3. xüsusi müsadirə olunması təklif edilən əmlak barədə;”

12. 289.8.4-cü, 290.2.8-ci və 346.1.18-ci maddələrdə “əmlak müsadirəsinin” sözləri “xüsusi müsadirənin” sözləri ilə əvəz edilsin.

13. 346.1.19-cu maddədə “müsadirə edilməli olduğu, cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlak və ya cinayətin predmeti istifadə edildiyi, özgəninkiləşdirildiyi və ya başqa səbəblərdən dövlət nəfinə alına bilinmədiyi halda həmin əmlakın dəyəri məbləğində təqsirləndirilən şəxsə məxsus olan hansı məbləğdə pulun və ya hansı əmlakın müsadirə edilməli olduğu” sözləri “xüsusi müsadirə edilməli olduğu” sözləri ilə əvəz edilsin.

14. 353-cü maddə üzrə:

14.1. 353.4.11-ci maddədə “əmlak müsadirəsi cəzası təyin olunduğu halda müsadirə edilməli olan cinayətin predmetləri, cinayət törədərkən istifadə olunan alət və vasitələr, cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakın siyahısı, habelə cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlak və ya cinayətin predmeti istifadə edildiyi, özgəninkiləşdirildiyi və ya başqa səbəblərdən dövlət nəfinə alına bilinmədiyi halda həmin əmlakın dəyəri məbləğində müsadirə olunacaq məhkuma məxsus olan pulun miqdarı və ya” sözləri “xüsusi müsadirə edilən” sözləri ilə əvəz edilsin;

14.2. 353.5.3-cü maddədə “əmlak müsadirəsinin” sözləri “xüsusi müsadirənin” sözləri ilə əvəz edilsin.

15. 506-cı maddə üzrə:

15.1. maddənin adına “cəzalarını” sözündən sonra “və cinayət-hüquqi xarakterli digər tədbirləri” sözləri əlavə edilsin;

15.2. 506.0.4-cü maddədə “ərizəsinə və ya cəzanı” sözləri “, barəsində cinayət-hüquqi tədbirlər tətbiq edilən hüquqi şəxsin nümayəndəsinin ərizəsinə və ya cəzanı və ya cinayət-hüquqi xarakterli digər tədbirləri” sözləri ilə əvəz edilsin.

16. 510-cu maddə üzrə:

16.1. maddənin adına “Hökmün” sözündən sonra “və ya məhkəmənin digər yekun qərarının” sözləri əlavə edilsin;

16.2. 510.3-cü maddəyə “Məhkum” sözündən sonra “və ya hüquqi şəxs” sözləri əlavə edilsin;

16.3. 510.4-cü maddəyə aşağıdakı məzmununda ikinci cümlə əlavə edilsin:

“Bu Məcəllənin 510.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş halda hüquqi şəxs barəsində cərimə növündə cinayət-hüquqi tədbirin tətbiq edilməsi haqqında məhkəmənin yekun qərarının icrasının təxirə salınması məsələsinə hüquqi şəxsin nümayəndəsinin ərizəsi əsasında məhkəmə tərəfindən baxılır.”.

17. 518.0-cü maddədə “ərizəsinə, cəzanı” sözləri “və ya barəsində cinayət-hüquqi tədbirlər tətbiq edilmiş hüquqi şəxsin nümayəndəsinin ərizəsi, cəzanı və ya cinayət-hüquqi xarakterli digər tədbirləri” sözləri ilə əvəz edilsin.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 9 iyul 2019-cu il.

“Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il 9 iyul tarixli 1638-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi və “Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin təsdiq edilməsi, qüvvəyə minməsi və bununla bağlı hüquqi tənzimləmə məsələləri haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun və həmin Qanunla təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2000-ci il 25 avqust tarixli 387 nömrəli Fərmanında dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 19-cu və 32-ci bəndlərini rəhbər tutaraq, “Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il 9 iyul tarixli 1638-VQD nömrəli Qanununun qüvvəyə minməsi ilə əlaqədar həmin Qanunun tətbiqini təmin etmək məqsədilə **qərara alıram:**

1. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

1.1. Azərbaycan Respublikası qanunlarının və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktlarının “Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılması ilə bağlı təkliflərini üç ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

1.2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını üç ay müddətində təmin edib Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.3. mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını nəzarətdə saxlasın və bunun icrası barədə beş ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.4. həmin Qanundan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının və normativ xarakterli aktların “Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılmasını təmin edib Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə məlumat versin.

3. “Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin təsdiq edilməsi, qüvvəyə minməsi və bununla bağlı hüquqi tənzimləmə məsələləri haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun və həmin Qanunla təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2000-ci il 25 avqust tarixli 387 nömrəli Fərmanının (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2000, № 8 (III kitab), maddə 610; 2001, № 10, maddə 646; 2002, № 5, maddələr 273, 279, № 7, maddə 413, № 8, maddə 478, № 9, maddə 563; 2003, № 8, maddə 434; 2004, № 1, maddə 19, № 5, maddə 345; 2005, № 1, maddə 18, № 4, maddə 299, № 9, maddə 799, № 12, maddə 1101; 2006, № 8, maddə 676, № 11, maddə 935; 2007, № 1, maddə 10, № 3, maddə 223, № 9, maddə 865, № 12, maddə 1247; 2008, № 1, maddələr 7, 10; 2009, № 7, maddələr 531, 534; 2010, № 7, maddə 615; 2011, № 11, maddə 999; 2013, № 5, maddə 509, № 6, maddə 649, № 8, maddə 900; 2014, № 4, maddə 348, № 6, maddə 625; 2015, № 12, maddələr 1450, 1461; 2016, № 4, maddələr 667, 669, № 10, maddə 1644; 2017, № 3, maddə 353, № 5, maddə 814, № 7, maddə 1321; 2018, № 3, maddə 444, № 4, maddə 680, № 6, maddə 1219, № 9, maddələr 1824, 1832, № 10, maddə 2004, № 11, maddə 2271; 2019, № 4, maddə 648) 2-ci hissəsinin altıncı abzasına “cümlələrində” sözümdən sonra “, 84.5.3-cü” sözləri əlavə edilsin.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 22 iyul 2019-cu il.

MƏHKƏMƏ FƏALİYYƏTİ

MÜLKI KOLLEGIYADAN

Mülki mühakimə sahəsində məhkəmə fəaliyyətinə dair 2019-cu ilin birinci yarısı üzrə statistik məlumatların təhlili

Naxçıvan Muxtar Respublikasının rayon (şəhər) məhkəmələri tərəfindən 2019-cu ilin birinci yarısında 1283 mülki işə baxılmaqla nəticə verilmişdir. 2018-ci ilin birinci yarısında isə həmin məhkəmələr tərəfindən 950 mülki işə baxılmışdır. Bu onu göstərir ki, baxılan mülki işlərin sayı 2018-ci ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 2019-cu ilin birinci yarısında 35,05% artmışdır.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının rayon (şəhər) məhkəmələrinin mülki işlər üzrə çıxarıqları qətnamə və qəraradlardan verilmiş apelyasiya şikayətləri üzrə 2019-cu ilin birinci yarısında Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin mülki kollegiyasında 90 apelyasiya şikayətinə baxılıb nəticə verilmişdir.

Apelyasiya şikayətləri ilə bağlı 90 mülki işdən 67 işə apelyasiya qaydasında baxılaraq 26 qətnamə və 5 qərarad dəyişdirilmədən saxlanılmış, 10 qətnamə dəyişdirilmiş, 25 qətnamə və 1 qərarad isə ləğv edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Mülki Prosesual Məcəlləsinin 369-cu maddəsində göstərilən əsasla 23 apelyasiya şikayətinin icraatına isə xitam verilmişdir.

Apelyasiya şikayəti ilə əlaqədar kollegiyada baxılıb nəticə verilmiş işləri mülki hüquq münasibətlərinin mahiyyətinə görə təsnif etdikdə bu işlər üzrə göstəricilər aşağıdakı qaydada müəyyən olunur:

- ailə münasibətləri üzrə mübahisələr – 13 iş
- əmək mübahisələri – 3 iş
- mənzil mübahisələri – 1 iş
- mülkiyyət hüququ ilə əlaqədar mübahisələr – 3 iş
- torpaq mübahisələri üzrə – 3 iş
- müqavilələrdən əmələ gələn öhdəliklər üzrə mübahisələr – 18 iş
- vərəsəlik hüququ üzrə mübahisələr – 2 iş

- xüsusi icraat qaydasında baxılan işlər üzrə mübahisələr – 8 iş
- sair mülki işlər – 16 iş

Naxçıvan Muxtar Respublikasının rayon (şəhər) məhkəmələri tərəfindən 2019-cu ilin birinci yarısında baxılmış mülki işlər üzrə çıxarılan qərarlardan verilmiş apelyasiya şikayətləri üzrə məhkəmə təcrübəsinin təhlili göstərir ki, 2018-ci ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 2019-cu ilin birinci yarısında apelyasiya şikayətlərinin sayı 28,57% artmışdır. Belə ki, 2018-ci ilin birinci yarısında birinci instansiya məhkəmələri tərəfindən mülki işlər üzrə qəbul edilmiş qərarlardan verilmiş apelyasiya şikayətləri üzrə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin mülki kollegiyasında 70 apelyasiya şikayətinə baxılmışdır.

Qəbul edilmiş qərarların sabitliyi üzrə göstərici 2018-ci ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 2019-cu ilin birinci yarısında aşağı olmuşdur. Belə ki, 2018-ci ilin birinci yarısında rayon (şəhər) məhkəmələri tərəfindən qəbul edilən 950 qətnamə və qərardaddan 2,42%-i apelyasiya qaydasında dəyişdirilmiş və yaxud ləğv edilmişdirsə, 2019-cu ilin birinci yarısında məhkəmələrin baxdığı işlər üzrə çıxarılan 1283 qətnamə və qərardaddan 2,81%-i dəyişdirilmiş və yaxud ləğv edilmişdir. Bu isə o deməkdir ki, məhkəmə qərarlarının sabitlik göstəricisi 2018-ci ilin birinci yarısında 97,58%, 2019-cu ilin birinci yarısında isə 97,19% təşkil etmişdir.

Statistik məlumatlara görə kollegiya tərəfindən 2019-cu ilin birinci yarısında apelyasiya qaydasında baxılan qərarların 53,73%-nin ləğv və yaxud dəyişdirilməsinə həmin işlərə baxılarkən birinci instansiya məhkəmələri tərəfindən maddi və prosesual hüquq normalarının tələblərinin pozulması və məhkəmənin gəldiyi nəticə üçün mühüm əhəmiyyəti olan bütün halların aydınlaşdırılmaması səbəb olmuşdur.

Apelyasiya baxışının nəticələrinə görə muxtar respublikanın ayrı-ayrı məhkəmələri üzrə 2018 və 2019-cu illərin birinci yarımilinə dair göstəricilər aşağıdakı cədvəllərdə göstərildiyi kimi olmuşdur.

Məhkəmə fəaliyyəti

2018-ci ilin birinci yarısında apelyasiya qaydasında baxılan işlər üzrə məlumat:

Məhkəmənin adı	Cəmi baxılıb	Ap.şik icr. xit.verilib	Q ə t n a m ə l ə r					Qəraradlar	
			Dəyişdirilmədən saxlanılıb	Dəyişdirilmişdir	Ləğv edilərək			Ləğv edilmişdir	Qüvvədə saxlanılmışdır
					Yeni qətnamə çıxarılıb	Ərizə baxılmamış saxl.	İş.ic.xit ver.		
Naxçıvan	21	3	13	1			1		3
Babək	5	1	2				1		1
Şərur	10	3	1	3	1		2		
Şahbuz	4			2	1	1			
Kəngərli	3		3						
Culfa	11		6		2		1		2
Ordubad	9		3	1	3		1	1	
Sədərək	7	5	1				1		
YEKUN	70	12	29	7	7	3	5	1	6

2019-cu ilin birinci yarısında apelyasiya qaydasında baxılan işlər üzrə məlumat:

Məhkəmənin adı	Cəmi baxılıb	Ap.şik icr. xit.verilib	Q ə t n a m ə l ə r					Qəraradlar	
			Dəyişdirilmədən saxlanılıb	Dəyişdirilmişdir	Ləğv edilərək			Ləğv edilmişdir	Qüvvədə saxlanılmışdır
					Yeni qətnamə çıxarılıb	Ərizə baxılmamış saxl.	İş.ic.xit ver.		
Naxçıvan	31	9	12	1	2	1	3		3
Babək	15	4	5		1	1	1	1	2
Şərur	18	2	6	4	3	1	2		
Şahbuz	8	2	1		3	1	1		
Kəngərli	3	3							
Culfa	5	1	2	1	1				
Ordubad	8	2		3	1	1	1		
Sədərək	2			1			1		
YEKUN	90	23	26	10	11	5	9	1	5

Apelyasiya qaydasında 2019-cu ilin birinci yarısında ləğv edilmiş və yaxud dəyişdirilmiş məhkəmə qərarları üzrə ayrı-ayrı məhkəmələrin göstəricilərini bir-biri ilə, eləcə də həmin məhkəmələr tərəfindən çıxarılmış qətnamə və qəraradların ümumi sayı ilə müqayisə etdikdə müəyyən olur ki, qətnamə və qəraradların sabitliyi üzrə ən aşağı göstəriciyə Sədərək Rayon Məhkəməsi, ən yüksək göstəriciyə isə Kəngərli Rayon Məhkəməsi malikdir. Belə ki, 2019-cu ilin birinci yarısında *Sədərək Rayon Məhkəməsində* çıxarılan 19 qərardan 2 qətnamə, yəni həmin dövr ərzində çıxarılan qərarların 10,53%-i ləğv edildiyinə və dəyişdirildiyinə görə məhkəmə qərarlarının sabitliyi üzrə göstərici 89,47% olduğu halda, Kəngərli Rayon Məhkəməsinin qətnamə və qəraradlarının sabitliyi üzrə göstərici 100% təşkil etmişdir. Çünki həmin dövrdə *Kəngərli Rayon Məhkəməsi* tərəfindən çıxarılmış 85 qətnamə və qəraraddan ləğv edilən və ya dəyişdirilən olmamışdır.

Naxçıvan Şəhər Məhkəməsi tərəfindən 2019-cu ilin birinci yarısında çıxarılan 468 qətnamə və qəraraddan 7 qətnamə, yəni həmin dövr ərzində çıxarılan qərarların 1,5%-i ləğv edilmiş və ya dəyişdirilmişdir, beləliklə, məhkəmə qərarlarının sabitlik göstəricisi 98,5% təşkil etmişdir.

Babək Rayon Məhkəməsi tərəfindən 2019-cu ilin birinci yarısında çıxarılan 181 qətnamə və qəraraddan 3 qətnamə və 1 qərarad, yəni həmin dövr ərzində çıxarılan qərarların 2,21%-i ləğv edilmişdir, beləliklə, məhkəmə qərarlarının sabitlik göstəricisi 97,79% təşkil etmişdir.

Culfa Rayon Məhkəməsi tərəfindən 2019-cu ilin birinci yarısında çıxarılan 79 qətnamə və qəraraddan 2 qətnamə, yəni həmin dövr ərzində çıxarılan qərarların 2,53%-i ləğv edilmiş və ya dəyişdirilmişdir, beləliklə, məhkəmə qərarlarının sabitlik göstəricisi 97,47% təşkil etmişdir.

Şərur Rayon Məhkəməsi tərəfindən 2019-cu ilin birinci yarısında çıxarılan 273 qətnamə və qəraraddan 10 qətnamə, yəni həmin dövr ərzində çıxarılan qərarların 3,66%-i ləğv edilmiş və ya dəyişdirilmişdir, beləliklə, məhkəmə qərarlarının sabitlik göstəricisi 96,34% təşkil etmişdir.

Şahbuz Rayon Məhkəməsi tərəfindən 2019-cu ilin birinci yarısında çıxarılan 120 qətnamə və qəraraddan 5 qətnamə, yəni həmin dövr ərzində çıxarılan qərarların 4,17%-i ləğv edilmiş və ya dəyişdirilmişdir, beləliklə, məhkəmə qərarlarının sabitlik göstəricisi 95,83% təşkil etmişdir.

Ordubad Rayon Məhkəməsi tərəfindən 2019-cu ilin birinci yarısında çıxarılan 58 qətnamə və qəraraddan 6 qətnamə, yəni həmin dövr ərzində çıxarılan qərarların 10,34%-i ləğv edilmiş və ya dəyişdirilmişdir, beləliklə, məhkəmə qərarlarının sabitlik göstəricisi 89,66% təşkil etmişdir.

Məhkəmə fəaliyyəti

2018-ci ilin birinci yarısında isə baxılmış işlər üzrə qəbul edilmiş qətnamə və qəraradların sabitlik göstəriciləri aşağıdakı kimi olmuşdur:

- *Kəngərli Rayon Məhkəməsi* – 100% (75 qətnamə və qəraraddan ləğv ediləni və ya dəyişdiriləni olmamışdır)

- *Naxçıvan Şəhər Məhkəməsi* – 99,33% (299 qətnamə və qəraraddan 2 qətnamə, yəni 0,67%-i ləğv edilmiş və ya dəyişdirilmişdir).

- *Babək Rayon Məhkəməsi* – 99,2% (125 qətnamə və qəraraddan 1 qətnamə, yəni 0,8%-i ləğv edilmişdir);

- *Şərur Rayon Məhkəməsi* – 97,01% (201 qətnamə və qəraraddan 6 qətnamə, yəni 2,99%-i ləğv edilmiş və ya dəyişdirilmişdir);

- *Şahbuz Rayon Məhkəməsi* – 96,55% (116 qətnamə və qəraraddan 4 qətnamə, yəni 3,45%-i ləğv edilmiş və ya dəyişdirilmişdir);

- *Culfa Rayon Məhkəməsi* – 95,38% (65 qətnamə və qəraraddan 3 qətnamə, yəni 4,62%-i ləğv edilmişdir);

- *Sədərək Rayon Məhkəməsi* – 94,12% (17 qətnamə və qəraraddan 1 qətnamə, yəni 5,88%-i ləğv edilmişdir);

- *Ordubad Rayon Məhkəməsi* – 88,46% (52 qətnamə və qəraraddan 5 qətnamə və 1 qərarad, yəni 11,54%-i ləğv edilmiş və ya dəyişdirilmişdir);

Qətnamə və qəraradların sabitliyi üzrə 2018 və 2019-cu illərin birinci yarımlına dair göstəricilərin müqayisəsi onu göstərir ki, Naxçıvan şəhər, Babək, Şərur, Şahbuz, Sədərək rayon məhkəmələrinin sabitlik göstəricisi 2018-ci ilin birinci yarısı ilə müqayisədə aşağı düşmüş, Culfa və Ordubad rayon məhkəmələrinin qətnamə və qəraradlarının sabitlik göstəricisi isə yüksəlmişdir. Kəngərli Rayon Məhkəməsinin qətnamə və qəraradlarının sabitlik göstəricisi isə dəyişməmişdir.

Qətnamə və qəraradların sabitlik göstəricisi, yəni buraxılan məhkəmə səhvlərinin həcmi bir çox amillərlə yanaşı, həm də məhkəmənin üzərinə düşən iş yükündən də asılı olmuşdur.

Muxtar respublika məhkəmələrinin mülki mühakimə icraatı üzrə iş yükünə görə təsnif etdikdə müəyyən olunur ki, 2018-ci ilin birinci yarısında olduğu kimi 2019-cu ilin birinci yarısında da ən çox mülki iş Naxçıvan Şəhər Məhkəməsində baxılmışdır. Belə ki, bu məhkəmədə 2018-ci ilin birinci yarısında 299 mülki iş, 2019-cu ilin birinci yarısında isə 468 mülki iş baxılmışdır.

Digər məhkəmələr üzrə iş yükü aşağıdakı kimi olmuşdur:

- *Şərur Rayon Məhkəməsi* – 273 iş (2018-ci ilin birinci yarısında 201 iş baxılmışdır);

Məhkəmə fəaliyyəti

- *Babək Rayon Məhkəməsi* – 181 iş (2018-ci ilin birinci yarısında 125 işə baxılmışdır);

- *Şahbuz Rayon Məhkəməsi* – 120 iş (2018-ci ilin birinci yarısında 116 işə baxılmışdır);

- *Kəngərli Rayon Məhkəməsi* – 85 iş (2018-ci ilin birinci yarısında 75 işə baxılmışdır);

- *Culfa Rayon Məhkəməsi* – 79 iş (2018-ci ilin birinci yarısında 65 işə baxılmışdır);

- *Ordubad Rayon Məhkəməsi* – 58 iş (2018-ci ilin birinci yarısında 52 işə baxılmışdır);

- *Sədərək Rayon Məhkəməsi* – 19 iş (2018-ci ilin birinci yarısında 17 işə baxılmışdır).

Göründüyü kimi 2018-ci ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 2019-cu ilin birinci yarısında muxtar respublika məhkəmələrində mülki mühakimə icraatı üzrə iş yükü artmışdır.

Məhkəmələr üzrə “nikahın ləğvi” tələbinə dair işlər üzrə isə statistik göstəricilər aşağıdakı kimi olmuşdur:

Naxçıvan Şəhər Məhkəməsi üzrə - 2018-ci ildən 2019-cu ilə 65 iş qalıq qalmış, 2019-cu ilin birinci yarısında 129 mülki iş, ümumilikdə 194 mülki iş icraata daxil olmuşdur. 71 mülki iş üzrə qətnamə çıxarılaraq iddialar təmin edilmişdir. Həmin kateqoriya işlər üzrə 37 qərardad çıxarılaqla 16 iş üzrə iddia baxılmamış saxlanılmış, 21 iş üzrə icraata xitam verilmişdir. 12 mülki iş geri qaytarılmış, 74 iş 2019-cu ilin ikinci yarısına qalıq qalmışdır.

Şərur Rayon Məhkəməsi üzrə - 2018-ci ildən 2019-cu ilə 86 iş qalıq qalmış, 2019-cu ilin birinci yarısında 65 mülki iş, ümumilikdə 151 mülki iş icraata daxil olmuşdur. 76 mülki iş üzrə qətnamə çıxarılaraq iddialar təmin edilmişdir. Həmin kateqoriya işlər üzrə 26 qərardad çıxarılaqla 12 iş üzrə iddia baxılmamış saxlanılmış, 14 iş üzrə icraata xitam verilmişdir. 4 mülki iş geri qaytarılmış, 45 iş 2019-cu ilin ikinci yarısına qalıq qalmışdır.

Babək Rayon Məhkəməsi üzrə - 2018-ci ildən 2019-cu ilə 27 iş qalıq qalmış, 2019-cu ilin birinci yarısında 63 mülki iş, ümumilikdə 90 mülki iş icraata daxil olmuşdur. 34 mülki iş üzrə qətnamə çıxarılaraq iddialar təmin edilmişdir. Həmin kateqoriya işlər üzrə 21 qərardad çıxarılaqla 4 iş üzrə iddia baxılmamış saxlanılmış, 17 iş üzrə icraata xitam verilmişdir. 9 mülki iş geri qaytarılmış, 1 iş aidiyyəti üzə başqa məhkəməyə göndərilmiş, 25 iş 2019-cu ilin ikinci yarısına qalıq qalmışdır.

Culfa Rayon Məhkəməsi üzrə - 2018-ci ildən 2019-cu ilə 17 iş qalıq qalmış, 2019-cu ilin birinci yarısında 15 mülki iş, ümumilikdə 32 mülki iş icraata daxil olmuşdur. 18 mülki iş üzrə qətnamə çıxarılaraq iddialar təmin edilmişdir. Həmin kateqoriya işlər üzrə 8 qərardad çıxarılmaqla 3 iş üzrə iddia baxılmamış saxlanılmış, 5 iş üzrə icraata xitam verilmişdir. 6 iş 2019-cu ilin ikinci yarısına qalıq qalmışdır.

Kəngərli Rayon Məhkəməsi üzrə - 2018-ci ildən 2019-cu ilə 17 iş qalıq qalmış, 2019-cu ilin birinci yarısında 19 mülki iş, ümumilikdə 36 mülki iş icraata daxil olmuşdur. 17 mülki iş üzrə qətnamə çıxarılaraq iddialar təmin edilmişdir. Həmin kateqoriya işlər üzrə 5 qərardad çıxarılmaqla 4 iş üzrə iddia baxılmamış saxlanılmış, 1 iş üzrə icraata xitam verilmişdir. 1 mülki iş geri qaytarılmış, 13 iş 2019-cu ilin ikinci yarısına qalıq qalmışdır.

Ordubad Rayon Məhkəməsi üzrə - 2018-ci ildən 2019-cu ilə 8 iş qalıq qalmış, 2019-cu ilin birinci yarısında 20 mülki iş, ümumilikdə 28 mülki iş icraata daxil olmuşdur. 6 mülki iş üzrə qətnamə çıxarılaraq iddialar təmin edilmişdir. Həmin kateqoriya işlər üzrə 2 qərardad çıxarılmaqla, 2 iş üzrə icraata xitam verilmişdir. 1 mülki iş geri qaytarılmış, 19 iş 2019-cu ilin ikinci yarısına qalıq qalmışdır.

Şahbuz Rayon Məhkəməsi üzrə - 2018-ci ildən 2019-cu ilə 10 iş qalıq qalmış, 2019-cu ilin birinci yarısında 26 mülki iş, ümumilikdə 36 mülki iş icraata daxil olmuşdur. 17 mülki iş üzrə qətnamə çıxarılaraq iddialar təmin edilmişdir. Həmin kateqoriya işlər üzrə 9 qərardad çıxarılmaqla 3 iş üzrə iddia baxılmamış saxlanılmış, 6 iş üzrə icraata xitam verilmişdir. 10 iş 2019-cu ilin ikinci yarısına qalıq qalmışdır.

Sədərək Rayon Məhkəməsi üzrə - 2018-ci ildən 2019-cu ilə 3 iş qalıq qalmış, 2019-cu ilin birinci yarısında 1 mülki iş, ümumilikdə 4 mülki iş icraata daxil olmuşdur. 2 mülki iş üzrə qətnamə çıxarılaraq iddialar təmin edilmişdir. Həmin kateqoriya işlər üzrə 1 qərardad çıxarılmaqla 1 iş üzrə iddia baxılmamış saxlanılmışdır. 1 iş 2019-cu ilin ikinci yarısına qalıq qalmışdır.

2019-cu ilin birinci yarısında məhkəmələr tərəfindən “nikahın ləğvi” tələbinə dair 66 iş üzrə (18,86%) işlərin icraatına tərəflərin barışması səbəbindən xitam verilmişdir. Xitam verilmiş işlər üzrə məhkəmələrin göstəriciləri aşağıdakı kimi olmuşdur:

- Babək Rayon Məhkəməsi - 30,91% (55 işdən 17 işin icraatına xitam verilib);

- Ordubad Rayon Məhkəməsi - 25% (8 işdən 2 işin icraatına xitam verilib);

Məhkəmə fəaliyyəti

- Şahbuz Rayon Məhkəməsi - 23,08% (26 işdən 6 işin icraatına xitam verilib);
- Naxçıvan Şəhər Məhkəməsi - 19,44% (108 işdən 21 işin icraatına xitam verilib);
- Culfa Rayon Məhkəməsi - 19,23% (26 işdən 5 işin icraatına xitam verilib);
- Şərur Rayon Məhkəməsi - 13,73% (102 işdən 14 işin icraatına xitam verilib);
- Kəngərli Rayon Məhkəməsi - 4,55% (22 işdən 1 işin icraatına xitam verilib).

2019-cu ilin birinci yarısında Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin mülki kollegiyasında baxılan mülki işlər üzrə qəbul olunmuş qətnamə və qəraradlardan Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin mülki kollegiyasına 22 kassasiya şikayəti verilmiş, həmin şikayətlərdən 18 işə baxılaraq Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin mülki kollegiyasının 16 qətnaməsi və 1 qərarı dəyişdirilmədən saxlanılmış, 1 qətnaməsi isə tam ləğv edilərək yeni qərar qəbul edilmiş, 4 kassasiya şikayəti isə hazırda Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin mülki kollegiyasının icraatında baxılmaqdadır.

Beləliklə, 2019-cu ilin birinci yarısında qəbul edilən qərarlar üzrə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin mülki kollegiyasının sabitlik göstəricisi 99,3 % təşkil etmişdir.

~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~
~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~
~ ~ ~

İNZİBATİ-İQTİSADI KOLLEGIYADAN

**Məhkəmə fəaliyyətinə dair 2019-cu ilin birinci yarısının
yekunları üzrə statistik məlumatların təhlili**

2019-cu ilin birinci yarısında Naxçıvan Muxtar Respublikasının İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin icraatına ümumilikdə inzibati və iqtisadi mübahisələrlə bağlı 125 iş daxil olmuş, onlardan 10 iş 2018-ci ildən cari ilə qalıq qalmış, 115 iş isə 2019-cu ilin birinci yarısında daxil olmuşdur. Daxil olmuş işlərdən 51 iş iqtisadi mübahisələr üzrə, 74 iş isə inzibati mübahisələrə dair işlər üzrə olmuşdur.

İqtisadi mübahisələr üzrə işlərdən 36 işə mahiyyəti üzrə baxılmaqla 35 iş üzrə iddia təmin edilmiş, 1 iş üzrə iddia baxılmamış saxlanılmışdır. 3 iş üzrə iddia ərizəsi geri qaytarılmış, 12 mülki iş isə 2019-cu ilin ikinci yarısına qalıq qalmışdır.

İnzibati mübahisələrə dair işlərdən 39 işə mahiyyəti üzrə baxılmaqla 17 iş üzrə iddia təmin, 2 iş üzrə iddia rədd edilmiş, 20 işin icraatına xitam verilmişdir. 19 iş üzrə iddia ərizəsi geri qaytarılmış, 16 iş isə 2019-cu ilin ikinci yarısına qalıq qalmışdır.

2018-ci ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 2019-cu ilin birinci yarısında Naxçıvan Muxtar Respublikasının İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin icraatına inzibati və iqtisadi mübahisələrlə bağlı daxil olan işlərin sayı 15,74% artmışdır. Belə ki, 2018-ci ilin birinci yarısında İnzibati-İqtisadi Məhkəmənin icraatına inzibati və iqtisadi mübahisələrlə bağlı 108 iş daxil olmuşdur.

Məhkəmə təcrübəsinin təhlili göstərir ki, İnzibati-İqtisadi Məhkəməyə 2019-cu ilin birinci yarısında daxil olan işlərin böyük əksəriyyətini məcburetə haqqında iddia tələbinə dair (55 iş - yəni 44%) və hüquqi şəxslər və fərdi sahibkarlıq fəaliyyəti subyektləri arasında olan iqtisadi mübahisələr üzrə iddia tələbinə dair (39 iş - yəni 31,2%) işlər təşkil etmişdir.

2019-cu ilin birinci yarısında inzibati-iqtisadi kollegiyada inzibati mübahisələrlə bağlı 7 apelyasiya şikayətinə baxılmışdır. Kollegiyada həmin şikayətlərə baxılaraq 6 iş üzrə 3 qərar və 3 qərardad dəyişdirilmədən saxlanılmış, 1 iş üzrə 1 qərar isə dəyişdirilmişdir. 2018-ci ilin birinci yarısında inzibati-iqtisadi kollegiyada inzibati mübahisələrlə bağlı 16 apelyasiya şikayətinə baxılmışdır. Göründüyü kimi 2018-ci ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 2019-cu ilin birinci yarısında kollegiyada baxılan inzibati mübahisələrlə bağlı işlərin sayı azalmışdır.

Məhkəmə fəaliyyəti

2019-cu ilin birinci yarısında Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin inzibati-iqtisadi kollegiyasında iqtisadi mübahisələr üzrə mülki işlərə baxılmamışdır.

2019-cu ilin birinci yarısında Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin inzibati-iqtisadi kollegiyasında baxılan inzibati mübahisələrə dair işlər üzrə qəbul olunmuş qərar və qərardadlardan Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin inzibati-iqtisadi kollegiyasına 4 kassasiya şikayəti verilmiş, kassasiya şikayətlərinə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin inzibati-iqtisadi kollegiyasında baxılaraq 1 qərar dəyişdirilmədən saxlanılmış, 1 qəraddan və 2 qərardan verilmiş kassasiya şikayətləri isə hazırda Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin inzibati-iqtisadi kollegiyasının icraatında baxılmaqdadır.

Beləliklə, 2019-cu ilin birinci yarısında Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin inzibati-iqtisadi kollegiyasının qərarlarından ləğv edilən və ya dəyişdirilən olmadığından kollegiyanın sabitlik göstəricisi 100 % təşkil etmişdir.

≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈
≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈
≈ ≈ ≈

CİNAYƏT KOLLEGIYASINDAN

**Məhkəmə fəaliyyətinə dair 2019-cu ilin birinci yarısının
yekunları üzrə statistik məlumatların təhlili**

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin ərazi yurisdiksiyasına aid olan muxtar respublika məhkəmələri tərəfindən 2019-cu ilin birinci yarısında 11 nəfərin barəsində 11 cinayət işinə mahiyyəti üzrə baxılmışdır. Müqayisə üçün qeyd edək ki, 2018-ci ilin birinci yarısında həmin məhkəmələr tərəfindən 18 nəfərin barəsində 15 cinayət işinə baxılmışdır.

Birinci instansiya məhkəmələri tərəfindən 2019-cu ilin birinci yarısında baxılmış 11 cinayət işi üzrə 11 nəfərin barəsində ittiham hökmləri çıxarılmışdır.

İttiham hökmünün çıxarılması ilə nəticələnən işləri obyektə görə qruplaşdırdıqda 2018 və 2019-cu illərin birinci yarısına dair göstəricilər aşağıdakı kimi olmuşdur:

Cinayətlərin növü	2018-ci ilin birinci yarısı üzrə göstəricilər (şəxslərin və işlərin sayı)	2019-cu ilin birinci yarısı üzrə göstəricilər (şəxslərin və işlərin sayı)
Narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı cinayətlər	3 / 3	1 / 1
Həyat və sağlamlıq əleyhinə olan cinayətlər	3 / 3	2 / 2
Mülkiyyət əleyhinə olan cinayətlər	4 / 2	-
Ədalət mühakiməsi əleyhinə olan cinayətlər	-	2 / 2
İqtisadi fəaliyyət sahəsində olan cinayətlər	4 / 3	4 / 4
İdarəetmə qaydası əleyhinə olan cinayətlər	1 / 1	1 / 1
Hərəkət təhlükəsizliyi və nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydaları əleyhinə olan cinayətlər	3 / 3	1 / 1

Məhkəmə fəaliyyəti

Cədvəldən göründüyü kimi 2018-ci ilin birinci yarısından fərqli olaraq 2019-cu ilin birinci yarısında hərəkət təhlükəsizliyi və nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydaları əleyhinə, narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı və həyat və sağlamlıq əleyhinə olan cinayətlər azalmış, iqtisadi fəaliyyət sahəsində olan cinayətlər artmış, idarəetmə qaydası əleyhinə olan cinayətlər üzrə göstəricilər isə dəyişməmişdir. Ötən yarımillikdən fərqli olaraq 2019-cu ilin birinci yarısında ədalət mühakiməsi əleyhinə olan cinayətlərə dair işlər daxil olmuş, lakin mülkiyyət əleyhinə olan cinayətlərə dair işlər daxil olmamışdır.

2018 və 2019-cu illərin birinci yarısında məhkumlara təyin olunan cəzalar aşağıdakı kimi olmuşdur:

Təyin olunan əsas cəzaların növləri	2018-ci ilin birinci yarısı üzrə məhkumların sayı	2019-cu ilin birinci yarısı üzrə məhkumların sayı
Müəyyən müddətə azadlıqdan məhrum etmə	14 nəfər	10 nəfər
Cərimə cəzasına məhkum etmə	4 nəfər	-
İslah işlərinə məhkum etmə	-	1 nəfər

Cədvəldən göründüyü kimi müəyyən müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilənlər 2018-ci ilin birinci yarısında məhkum edilmiş şəxslərin 77,78%-ni, 2019-cu ilin birinci yarısında isə məhkum olunanların 90,91%-ni təşkil etmiş, yəni 2018-ci ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 2019-cu ilin birinci yarısında cəzaların ümumi kütləsində azadlıqdan məhrum etmə cəzasının həcmi 13,13% artmış, azadlıqdan məhrum etmə ilə bağlı olmayan cəzaların həcmi isə əksinə 13,13% azalmışdır (ümmilikdə götürüldükdə).

2018 və 2019-cu illərin birinci yarısında baxılan cinayət işlərinə dair göstəricilər ayrı-ayrılıqda muxtar respublikanın birinci instansiya məhkəmələri üzrə aşağıdakı kimi olmuşdur:

Məhkəmə fəaliyyəti

Məhkəmənin adı	2018-ci ilin birinci yarısı üzrə (cinayət işinin və məhkumun sayı)	2019-cu ilin birinci yarısı üzrə (cinayət işinin və məhkumun sayı)
Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ağır Cinayətlər Məhkəməsi	6 / 7	3 / 3
Naxçıvan Şəhər Məhkəməsi	2 / 2	-
Culfa Rayon Məhkəməsi	3 / 3	3 / 3
Şərur Rayon Məhkəməsi	1 / 1	3 / 3
Babək Rayon Məhkəməsi	1 / 1	-
Kəngərli Rayon Məhkəməsi	-	1 / 1
Ordubad Rayon Məhkəməsi	1 / 1	-
Sədərək Rayon Məhkəməsi	-	1 / 1
Şahbuz Rayon Məhkəməsi	1 / 3	-

Cədvəldən görüldüyü kimi 2018-ci ilin birinci yarısından fərqli olaraq 2019-cu ilin birinci yarısında Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ağır Cinayətlər Məhkəməsində baxılmış cinayət işlərinin sayı azalmış, Şərur Rayon Məhkəməsində baxılmış cinayət işlərinin sayı artmış, Culfa Rayon Məhkəməsinin icraatına daxil olan cinayət işləri üzrə göstəricilər isə dəyişməmişdir. Ötən yarımildən fərqli olaraq 2019-cu ilin birinci yarısında Naxçıvan şəhər, Şahbuz, Babək və Ordubad rayon məhkəmələrinin icraatına cinayət işləri daxil olmamış, Sədərək və Kəngərli rayon məhkəmələrinin icraatına isə cinayət işləri daxil olmuşdur.

2019-cu ilin birinci yarısında birinci instansiya məhkəmələrində baxılmış cinayət işləri üzrə çıxarılan hökmlərdən verilmiş apelyasiya şikayətlərinə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin cinayət kollegiyasında baxılaraq 8 hökm dəyişdirilmədən saxlanılmış, 3 hökm isə dəyişdirilmişdir.

Dəyişdirilən hökmlər muxtar respublikanın birinci instansiya məhkəmələrinin 2019-cu ilin birinci yarısında çıxarıqları bütün hökmlərin 27,27%-ni təşkil etdiyi üçün məhkəmələr üzrə hökmlərin sabitlik göstəricisi 72,73% olmuşdur.

Müqayisə üçün qeyd edək ki, 2018-ci ilin birinci yarısında birinci instansiya məhkəmələri tərəfindən çıxarılmış hökmlərin sabitlik göstəricisi 100% təşkil etmişdir.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının rayon (şəhər) məhkəmələri tərəfindən xüsusi icraat qaydasında 2019-cu ilin birinci yarısında 26 işə (materiala) baxılmışdır. 2018-ci ilin birinci yarısı ilə müqayisədə bu göstərici 46,94% azalmışdır (həmin dövrdə 49 işə baxılmışdır).

Məhkəmə fəaliyyəti

2019-cu ilin birinci yarısında xüsusi icraat qaydasında həll edilən işlərdən 7 iş (26,92%) həbs qətimkan tədbirinin seçilməsi, 1 iş (3,85%) Azərbaycan Respublikasının Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 152-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş hallarda tutulma, 7 iş (26,92%) tibbi xarakterli məcburi tədbirlərin ləğv edilməsi, 1 iş (3,85%) xəstəliyə və ya hökmün icra müddətinin başa çatmasına görə cəza çəkməkdən azad etmə, 3 iş (11,54%) cəza çəkməkdən şərti olaraq vaxtından əvvəl azad etmə, 1 iş (3,85%) cəzanın çəkilməmiş hissəsinin daha ağır cəza ilə əvəzləşdirilməsi, 3 iş (11,54%) cəzaçəkmə müəssisəsinin növünün dəyişdirilməsi və 3 iş (11,54%) digər məsələlər barədə olmuşdur.

Muxtar respublikanın rayon (şəhər) məhkəmələri üzrə xüsusi icraat qaydasında baxılan işlərlə əlaqədar 2018 və 2019-cu illərin birinci yarımilinin göstəriciləri aşağıdakı cədvəldə təsvir edildiyi kimi olmuşdur:

Məhkəmənin adı	2018-ci ilin birinci yarımili üzrə (işlərin və şəxslərin sayı)	2019-cu ilin birinci yarımili üzrə (işlərin və şəxslərin sayı)
Naxçıvan Şəhər Məhkəməsi	17 / 17	9 / 9
Şərur Rayon Məhkəməsi	2 / 2	-
Babək Rayon Məhkəməsi	3 / 3	-
Culfa Rayon Məhkəməsi	-	-
Ordubad Rayon Məhkəməsi	-	-
Kəngərli Rayon Məhkəməsi	24 / 24	16 / 16
Şahbuz Rayon Məhkəməsi	1 / 1	1 / 1
Sədərək Rayon Məhkəməsi	2 / 2	-

Naxçıvan Muxtar Respublikasının rayon (şəhər) məhkəmələrində 2019-cu ilin birinci yarısında 135 nəfərin barəsində 133 inzibati xəta haqqında işə baxılmışdır.

2018-ci ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 2019-cu ilin birinci yarısında baxılan inzibati xəta haqqında işlərin sayı 21,3%, inzibati xəta törətmiş şəxslərin sayı isə 23,3% azalmışdır (2018-ci ilin birinci yarısında 176 nəfərin barəsində 169 inzibati xəta haqqında işə baxılmışdır).

2019-cu ilin birinci yarısında barəsində inzibati tənbeh tətbiq olunan şəxslərdən 63 nəfərə (46,67%) inzibati həbs, 10 nəfərə (7,41%) inzibati cərimə, 30 nəfərə (22,22%) inzibati xəta törətmiş fiziki şəxsin ona verilmiş xüsusi hüququnun məhdudlaşdırılması növündə inzibati tənbeh tədbirləri tətbiq olunmuş, 32 nəfərin (23,7%) barəsində 32 inzibati xəta haqqında işin icraatına isə xitam verilmişdir.

Məhkəmə fəaliyyəti

İnzibati tənbeh tədbirinin tətbiqinə dair qərarın çıxarılması ilə nəticələnən inzibati xətaları növünə görə qruplaşdırdıqda 2018 və 2019-cu illərin birinci yarımilinə dair göstəricilər aşağıdakı cədvəldə təsvir olunduğu kimi olmuşdur:

İnzibati xətanın növləri	2018-ci ilin birinci yarımili üzrə (şəxslərin və işlərin sayı)	2019-cu ilin birinci yarımili üzrə (şəxslərin və işlərin sayı)
Döymə	5 nəfər / 5 iş	2 nəfər / 2 iş
Xırda xuliqanlıq	27 nəfər / 27 iş	17 nəfər / 17 iş
Qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin istehlakı, satışı məqsədi olmadan şəxsi istehlak miqdarında hazırlanması, əldə edilməsi, saxlanması, daşınması və ya göndərilməsi	5 nəfər / 5 iş	14 nəfər / 14 iş
Aksiz markası ilə markalanmalı olan məhsulların (malların) belə marka olmadan az miqdarda satılmasına, satış məqsədilə saxlanmasına və ya istehsal binasının hüdudlarından kənara çıxarılmasına görə	2 nəfər / 2 iş	-
Xırda talama	13 nəfər / 11 iş	7 nəfər / 7 iş
Polis işçisinin və ya hərbi qulluqçunun qanuni tələbinə qəsdən tabe olmama	38 nəfər / 34 iş	15 nəfər / 14 iş
Qumar oyununda iştirak etmə	-	2 nəfər / 1 iş
Məhkəmə və digər orqanların qərarlarının icrası ilə əlaqədar icra məmurunun tələblərinin yerinə yetirilməməsi	15 nəfər / 15 iş	13 nəfər / 13 iş
İnzibati cərimə və ictimai işlər növündə inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərarın icra edilməməsi	64 nəfər / 64 iş	29 nəfər / 29 iş
Malların və nəqliyyat vasitələrinin Azərbaycan Respublikasının gömrük sərhədindən gömrük nəzarətindən gizlədilməklə keçirilməsi	1 nəfər / 1 iş	-
Ov qaydalarının kobud şəkildə pozulmasına (lazımı icazə olmadan və ya qadağan olunmuş yerlərdə, yaxud	2 nəfər / 2 iş	-

Məhkəmə fəaliyyəti

qadağan olunmuş müddətlərdə, qadağan edilmiş alətlərlə və ya üsullarla ov edilməsinə), habelə digər ov qaydalarının müntəzəm pozulmasına görə		
Nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququ olan şəxs tərəfindən nəqliyyat vasitəsini alkoqoldan, narkotik vasitələrdən, psixotrop maddələrdən və ya güclü təsir göstərən digər maddələrdən istifadə olunması nəticəsində sərxoş vəziyyətdə idarə edilməsi	-	1 nəfər / 1 iş
Digər inzibati xətlər	4 nəfər / 3 iş	3 nəfər / 3 iş

Göründüyü kimi 2018-ci ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 2019-cu ilin birinci yarısında rayon (şəhər) məhkəmələri tərəfindən baxılan qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin istehlakı, satış məqsədi olmadan şəxsi istehlak miqdarında hazırlanması, əldə edilməsi, saxlanması, daşınması və ya göndərilməsi ilə bağlı barəsində inzibati tənbeh tətbiq edilən şəxslərin sayı 2 dəfə artmış, döymə ilə bağlı barəsində inzibati tənbeh tətbiq edilən şəxslərin sayı 60%, xırda xuliqanlıqla bağlı barəsində inzibati tənbeh tətbiq olunan şəxslərin sayı 37,04%, xırda talama ilə bağlı barəsində inzibati tənbeh tətbiq edilən şəxslərin sayı 46,15%, polis işçisinin və ya hərbi qulluqçunun qanuni tələbinə qəsdən tabe olmama ilə bağlı barəsində inzibati tənbeh tətbiq edilən şəxslərin sayı 60,53%, məhkəmə və digər orqanların qərarlarının icrası ilə əlaqədar icra məmurunun tələblərinin yerinə yetirilməməsi ilə bağlı barəsində inzibati tənbeh tətbiq olunan şəxslərin sayı 13,33%, inzibati cərimə və ictimai işlər növündə inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərarın icra edilməməsi ilə bağlı barəsində inzibati tənbeh tətbiq edilən şəxslərin sayı 54,69%, digər inzibati xətlərlə bağlı barəsində inzibati tənbeh tətbiq edilən şəxslərin sayı isə 25% azalmışdır. Ötən yarımildən fərqli olaraq 2019-cu ilin birinci yarısında malların və nəqliyyat vasitələrinin Azərbaycan Respublikasının gömrük sərhədindən gömrük nəzarətindən gizlədilməklə keçirilməsi və ov qaydalarının kobud şəkildə pozulması (lazımi icazə olmadan və ya qadağan olunmuş yerlərdə, yaxud qadağan olunmuş müddətlərdə, qadağan edilmiş alətlərlə və ya üsullarla ov edilməsi), habelə digər ov qaydalarının müntəzəm pozulması ilə bağlı olan inzibati xətlərə dair işlər daxil olmamış, qumar oyununda iştirak etmə və nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququ olan şəxs tərəfindən nəqliyyat vasitəsini alkoqoldan, narkotik vasitələrdən, psixotrop maddələrdən və ya güclü təsir göstərən digər maddələrdən istifadə

Məhkəmə fəaliyyəti

olunması nəticəsində sərxoş vəziyyətdə idarə edilməsi ilə bağlı olan inzibati xətalara dair işlər isə daxil olmuşdur.

Baxılmış inzibati xətalara dair işlər üzrə muxtar respublika məhkəmələrinin 2018 və 2019-cu illərin birinci yarımilinə dair göstəriciləri aşağıdakı cədvəldə təsvir olunduğu kimi olmuşdur:

Məhkəmənin adı	2018-ci ilin birinci yarımili üzrə (iş və şəxslərin sayı)	2019-cu ilin birinci yarımili üzrə (iş və şəxslərin sayı)
Naxçıvan Şəhər Məhkəməsi	71 / 71	35 / 35
Şərur Rayon Məhkəməsi	33 / 39	36 / 38
Babək Rayon Məhkəməsi	18 / 18	16 / 16
Culfa Rayon Məhkəməsi	16 / 16	15 / 15
Ordubad Rayon Məhkəməsi	18 / 19	14 / 14
Kəngərli Rayon Məhkəməsi	7 / 7	11 / 11
Şahbuz Rayon Məhkəməsi	5 / 5	6 / 6
Sədərək Rayon Məhkəməsi	1 / 1	-

2019-cu ilin birinci yarısında muxtar respublikanın birinci instansiya məhkəmələri tərəfindən baxılmış inzibati xətalara dair işlər üzrə çıxarılmış qərarlardan Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin cinayət kollegiyasına 3 apelyasiya şikayəti verilmişdir.

Həmin şikayətlərə baxılaraq Naxçıvan Şəhər Məhkəməsinin 1 qərarı dəyişdirilmədən saxlanılmış, Şərur Rayon Məhkəməsinin 1 və Babək Rayon Məhkəməsinin 1 qərarı isə dəyişdirilmişdir.

Muxtar respublikanın şəhər və rayon məhkəmələri tərəfindən 2019-cu ilin birinci yarısında inzibati xətalara dair işlər üzrə çıxarılan qərarlardan 1,5%-i dəyişdirildiyinə görə qərarların sabitlik göstəricisi 98,5% təşkil etmişdir.

2019-cu ilin birinci yarısında Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin cinayət kollegiyasında baxılan işlər üzrə çıxarılan qərarlardan Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin cinayət kollegiyasına 1 kassasiya şikayəti verilmiş, Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin qərarı dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Beləliklə, 2019-cu ilin birinci yarısında qəbul edilən qərarlardan dəyişdirilən və ya ləğv edilən olmadığından Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin cinayət kollegiyasının sabitlik göstəricisi 100% təşkil etmişdir.

HƏRBİ KOLLEGIYADAN

Hərbi kollegiyanın 2019-cu ilin birinci yarısının yekunları üzrə fəaliyyətinin nəticələrini əks etdirən statistik məlumatlar

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin hərbi kollegiyasında 2019-cu ilin birinci yarısında 4 nəfərin barəsində 4 cinayət işi üzrə apelyasiya şikayətlərinə baxılmışdır. 2018-ci ilin birinci yarısında da kollegiyada 4 nəfərin barəsində 4 cinayət işi üzrə apelyasiya şikayətlərinə baxılmışdır. Göründüyü kimi 2018-ci ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 2019-cu ilin birinci yarısında hərbi kollegiyanın icraatına daxil olan işlərin sayı dəyişməmişdir.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Hərbi Məhkəməsində çıxarılmış ittiham hökmlərindən verilmiş apelyasiya şikayətləri cinayətlərin təsnifatına görə böyük ictimai təhlükə törətməyən və az ağır cinayətlər üzrə işlərdən olmuşdur.

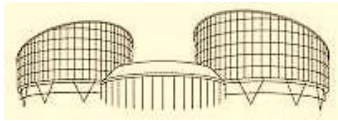
Məhkumların təqsirli bilindikləri konkret əməllərə gəldikdə mübahisələndirilən hökmlərlə iki nəfər Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 332.1, bir nəfər 329.1, 331.2 və 331.3, bir nəfər isə 331.2, 331.3 və 332.1-ci maddələri ilə təqsirli bilinib məhkum edilmişlər.

Barəsində apelyasiya qaydasında işə baxılmış məhkumlardan 1 nəfər gizir, 1 nəfər çavuş, 2 nəfər isə əsgər olmuşdur.

Apelyasiya şikayətlərinə baxılması zamanı məhkəmə iclasları məhkəmə istintaqı aparılmadan keçirilməklə 3 hökm dəyişdirilmədən saxlanılmış, 1 hökm isə dəyişdirilmişdir.

2019-cu ilin birinci yarısında Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin hərbi kollegiyasında baxılan işlər üzrə çıxarılan qərarlardan Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin hərbi kollegiyasına 2 kassasiya şikayəti verilmiş, 1 iş üzrə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin qərarı dəyişdirilmədən saxlanılmış, 1 iş hazırda Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin hərbi kollegiyasının icraatındadır.

Beləliklə, 2019-cu ilin birinci yarısında qəbul edilən qərarlardan dəyişdirilən və ya ləğv edilən olmadığından Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin cinayət kollegiyasının sabitlik göstəricisi 100% təşkil etmişdir.

İNSAN HÜQUQLARI VƏ MƏHKƏMƏ TƏCRÜBƏSİ

İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin qərarlarının icmalı

Bülletenin hər buraxılışında insan hüquq və azadlıqlarına dair məsələlər üzrə Avropa Məhkəməsinin hüquqi mövqeyini əks etdirən qərarların icmalı dərc olunur.

Bu sayımızda da oxucuların tanış olması məqsədilə İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin “İnsan Hüquqlarının və Əsas Azadlıqların Müdafiəsi Haqqında” Avropa Konvensiyasının müvafiq maddələrinin pozuntusunun təsdiq edildiyi bir neçə qərarının icmalını təqdim edirik:

1. Avropa Məhkəməsinin *Kalda (Kalda) Estoniyaya qarşı* (Ərizə № 17429/10) 19 yanvar 2016-cı il tarixli qərarından

Maddə 10

10-cu maddənin 1-ci bəndi

Məlumat almaq azadlığı

Hüquqi məlumatların yerləşdirildiyi müəyyən internet saytlarına məhbusun girişinə məhdudiyətlər qoyulması: *pozuntu baş verib.*

Faktlar – Məhbus olan ərizəçi şikayət etmişdi ki, müəyyən internet saytlarına girişinə icazə verilməməsi nəticəsində saytlarda hüquqi məsələlərlə bağlı axtarış aparmasına əngəl törədilib. Məhdudiyət Avropa Şurasının ölkədəki informasiya ofisinin internet saytını və dövlətin qanunvericiliklə və məhkəmə qərarları ilə bağlı məlumat bazasının müəyyən hissəsini əhatə edirdi. Ərizəçinin şikayəti əsasında aparılmış icraatda Ali Məhkəmə bu nəticəyə gəldi ki, həbsxana müdiriyyətinin giriş üçün icazə verdiyi saytlardan savayı digər internet saytlarına giriş məhbusların qanunsuz ünsiyyətdə olması riskini artırır və beləliklə onların kompüterlərdən istifadə etmələrinə nəzarətin səviyyəsini artırmaq zərurəti yarana bilər.

Hüquqi məsələlər – Maddə 10: Bu işdə araşdırılan məsələ dövlət orqanlarının tələb olunan məlumatı verməkdən imtina etmələri deyildi. Ərizəçinin şikayəti müəyyən vasitədən (konkret olaraq İnternetdən) istifadə etməklə ictimaiyyət üçün açıq olan müəyyən saytlarda yerləşdirilmiş məlumatlara çıxış əldə etmə ilə bağlı idi.

Azadlıqdan məhrum edilmə məhbusların ətraf aləmlə ünsiyyətinə, o cümlədən məlumatları əldə etmək imkanına qaçılmaz olaraq bir sıra məhdudiyətlərin tətbiqini nəzərdə tutur. 10-cu maddə bütövlükdə məhbusların internetə və ya konkret internet saytlarına girişini təmin etməkdən ibarət ümumi öhdəlik müəyyən edən maddə kimi şərh oluna bilməz. Lakin bu işin hallarına gəlincə, daxili qanunvericiliyin məhbusların internetə məhdud girişinə (o cümlədən qanunvericiliyə və məhkəmə qərarlarına aid rəsmi məlumat bazalarına girişinə) icazə verdiyini nəzərə alsaq, hüquqi məlumatların yer aldığı digər saytlara girişin məhdudlaşdırılması ərizəçinin məlumat almaq hüququna müdaxilə təşkil edirdi. Bu müdaxilə qanunla nəzərdə tutulmuşdu və qanuni məqsəd daşıyırdı, yəni digər şəxslərin hüquqlarının müdafiəsinə və iğtişəşin və cinayətin qarşısının alınmasına yönəlmişdi.

Ərizəçinin daxil olmaq istədiyi internet saytlarında əsas etibarlı ilə hüquqi informasiyalar və məhbusların hüquqları da daxil olmaqla təməl hüquqlar barədə məlumatlar yer almışdı. Bu cür məlumatların əlçatan olması ictimaiyyətin məlumatlılığının artırılmasına və insan hüquqlarına riayət edilməsinə şərait yaradırdı. Milli məhkəmələr belə məlumatlardan istifadə edirdilər və buna görə də məhkəmə prosesində hüquqlarını müdafiə etmək üçün ərizəçinin də bu məlumatlarla tanışlığa ehtiyacı vardı. Ərizəçi daxili məhkəmələrə şikayət etdiyi zaman cavabdeh dövlətə qarşı Avropa Məhkəməsinin qərarlarının eston dilinə tərcümə olunmuş versiyaları yalnız Avropa Şurasının ölkədəki informasiya ofisinin saytında vardı və onun həmin sayta girişinə icazə verilməmişdi.

Avropa Şurasının və digər beynəlxalq qurumların bir sıra sənədlərində internetə giriş imkanı getdikcə daha artıq dərəcədə hüquq kimi başa düşülür və bütün dünyada internetə girişin təmin edilməsinə və "rəqəmsal" sahədə ölkələr arasında yaranmış fərqlərin aradan qaldırılmasına yönələn səmərəli siyasətin hazırlanması üçün çağırışlar edilir. Bundan başqa, yalnız internet vasitəsilə əlçatan olan xidmətlərin və məlumatların miqdarı getdikcə artmaqdadır.

Nəhayət, daxili qanunvericiliyə əsasən həbsxana müdiriyyətinin nəzarəti altında məhbusların xüsusi olaraq bu məqsəd üçün uyğunlaşdırılmış kompüterlər vasitəsilə internetə məhdud girişinə icazə verilirdi. Beləliklə, dövlət orqanları tərəfindən məhbusların internetdən istifadəsi üçün zəruri olan tədbirləri görmüş və bununla bağlı xərcləri artıq çəkmişdilər. Sözügedən internet saytlarının Avropa Şurası və dövlətin özü tərəfindən idarə olunduğunu nəzərə alsaq, daxili məhkəmələr ərizəçinin həmin

saytlardan istifadəsi ilə bağlı mümkün təhlükəsizlik risklərinin təhlilini lazımi qaydada aparmamışdılar. Ərizəçinin üç əlavə sayta girişinin əhəmiyyətli xərclərə səbəb ola biləcəyini göstərən hər hansı dəlil də yox idi. Xülasə, baxmayaraq ki, dövlət hakimiyyəti orqanlarının qeyd etdiyi təhlükəsizlik məsələləri və iqtisadi mülahizələr əhəmiyyətli sayıla bilərdi, onlar ərizəçinin məlumat almaq hüququna müdaxiləyə haqq qazandıрмаq üçün yetərli deyildi.

Nəticə: pozuntu baş verib (bir səsə qarşı altı səs).

Maddə 41: Qərara alındı ki, pozuntunun müəyyən edilməsi faktının özü hər hansı mənəvi ziyana görə yetərinə ədalətli təzminat təşkil edir.

≈ ≈ ≈

2. Avropa Məhkəməsinin ***Nazarenko Rusiyaya*** qarşı (*Ərizə № 39438/13*) 16 iyul 2015-ci il tarixli qərarından

Maddə 8

Pozitiv öhdəliklər

8-ci maddənin 1-ci bəndi

Ailə həyatına hörmət hüququ

Ərizəçinin uşağın bioloji atası olmadığı müəyyən edildikdən sonra onun bütünlüklə və avtomatik olaraq uşağın həyatından çıxarılması: pozuntu baş verib.

Faktlar – Nikahda olduqları müddətdə ərizəçi ilə arvadının A. adlı qızları vardı. Sonradan cütlük boşandı və ərizəçi uşaq üzərində birgə qəyyumluq hüququnu həyata keçirdi. Ərizəçinin atalığı şübhə altına alındıqdan sonra müəyyən edildi ki, o, uşağın bioloji atası deyil. Nəticədə dövlət hakimiyyəti orqanları onun beş il ərzində uşağı böyütdüyünü və onun qayğısına qaldığını qəbul etsələr də, o, uşaq üzərində valideynlik hüquqlarını, o cümlədən onunla təmasda olmaq hüququnu itirdi. Onun adı uşağın doğum şəhadətnaməsindən çıxarıldı və uşağın soyadı dəyişdirildi. Daxili qanunvericilikdə ərizəçinin uşaq ilə bioloji qohumluq əlaqəsi olmadığı halda onunla hər hansı münasibətdə olmasına imkan verən heç bir müstəsna hal nəzərdə tutulmamışdı.

Hüquqi məsələlər – Maddə 8: A. ərizəçi nikahda olduğu müddətdə doğulmuş və onun qızı kimi qeydiyyatda alınmışdı. A.-nin atası olduğuna heç bir şübhəsi olmayan ərizəçi beş ildən artıq müddət ərzində onu böyütmüş və qayğısına qalmışdı. Qəyyumluq və himayə orqanı və ekspert-psixoloqlar

tərəfindən müəyyən edildiyi kimi, ərizəçi ilə A. arasında sıx emosional bağlılıq vardı. Buna görə də onların arasındakı münasibət 8-ci maddənin 1-ci bəndində nəzərə tutulan mənada ailə həyatı təşkil edirdi. Uşaqla bioloji qohumluq əlaqələrinin olmaması həmin bəndin məqsədləri üçün ailə həyatının mövcudluğunu təkzib etmirdi. Məhkəmə təmas hüquqlarını tənzimləyən Rusiya qanunvericiliyi normalarının qeyri-mütəhərrikiyindən narahatlığını bildirdi. Hökumət uşaqla təmasda olmaq hüququna malik olan şəxslərin dəyişməz tam siyahısını müəyyən etməyin nəyə görə "demokratik cəmiyyətdə zəruri" olduğuna və hər bir işin xüsusi halları kontekstində uşağın maraqlarını nəzərə alan hər hansı istisna halların nəzərdə tutulmadığına dair heç bir səbəb göstərmədi. Nəticədə ərizəçi kimi uşaqla qohumluğu olmayan, amma uzun müddət onun qayğısına qalan və onunla sıx şəxsi bağlılıq formalaşdıran hər hansı şəxs heç bir halda və uşağın maraqlarından asılı olmayaraq təmas hüququ əldə edə bilmirdi.

Məhkəmə əmin deyildi ki, təmas hüquqları məsələsində uşağın maraqları ümumi xarakter daşıyan hüquqi ehtimal əsasında düzgün müəyyən edilə bilər. Bütün maraqlı şəxslərin hüquqları arasında ədalətli balansın müəyyən edilməsi işin xüsusi hallarının araşdırılmasını zəruri edirdi. Müvafiq olaraq, 8-ci maddə uşaqla bioloji qohumluq əlaqəsinin olub-olmamasından asılı olmayaraq kifayət qədər uzun müddət ərzində onun qayğısına qalmış şəxslə təmasda olmağın uşağın maraqlarına uyğun olub-olmadığını hər bir işdə ayrıca araşdırmaq öhdəliyini üzv dövlətlərin üzərinə qoyan maddə kimi şərh oluna bilərdi. Bu təmasın A.-nin maraqlarına uyğun olub-olmadığını araşdırmadan ərizəçinin A. ilə təmasda olmaq hüququnu inkar etməklə Rusiya bu öhdəliyi yerinə yetirməmişdi.

Uşağın maraqlarına aid olan müvafiq səbəblər bunu tələb etmərsə, müəyyən müddət ərzində öz hesabına uşağı böyütmüş şəxs əslində uşağın bioloji atası olmadığı müəyyən edildikdən sonra uşağın həyatından tamamilə çıxarılmamalıdır. Hazırkı işdə bu cür səbəblər göstərilməyib. Heç zaman güman edilməyib ki, ərizəçi ilə təmasda olması A.-nin inkişafına zərər yetirə bilər. Əksinə, həm qəyyumluq və himayə orqanı, həm də ekspert-psixoloqlar tərəfindən müəyyən edilmişdi ki, ərizəçi ilə A. arasında güclü qarşılıqlı bağlılıq mövcuddur və ərizəçi uşağın qayğısına yaxşı qalıb.

Xülasə, dövlət orqanları ərizəçi ilə A. arasında ailə bağlarının saxlanmasına imkan yaratmaq öhdəliklərini yerinə yetirməyiblər. Beləliklə, daxili qanunvericilik normalarının qeyri-mütəhərrikiyi ucbatından atılıq hüququna xitam verildikdən sonra ərizəçinin bütünlüklə və avtomatik olaraq A.-nin həyatından çıxarılması, xüsusən A.-nin maraqlarını lazımı qaydada

nəzərə almadan təmas hüquqlarının inkar edilməsi ərizəçinin ailə həyatına hörmət edilməməsinə bərabər idi.

Nəticə: pozuntu baş verib (yekdilliklə).

Maddə 41: Zıyanla bağlı heç bir tələb irəli sürülmədi.

≈ ≈ ≈

3. Avropa Məhkəməsinin ***Ruslan Yakovenko Ukraynaya*** qarşı (*Ərizə № 5425/11*) 4 iyun 2015-ci il tarixli qərarından

7 saylı Protokolun 2-ci maddəsi

Verəcəyi apelyasiya şikayətinin onun azadlığa buraxılacağını gecikdirəcəyi səbəbindən ərizəçinin apelyasiya şikayəti verməkdən imtina etməyə məcbur olması – *pozuntu baş verib.*

Maddə 5

5-ci maddənin 1-ci bəndi

Qanuni tutulma və ya həbsə alınma

Məhkum olunmuş məhbusun hətta cəza müddəti bitdikdən sonra da barəsindəki hökm qüvvəyə minənə qədər qətimkan tədbiri qismində həbsdə saxlanması: pozuntu baş verib

Faktlar – 12 iyul 2010-cu ildə ərizəçi bir nəfərə ağır bədən xəsarəti yetirməkdə təqsirkar hesab edildi və dörd il yeddi ay müddətinə azadlıqdan məhrum edildi. Məhkəmə qərara aldı ki, hökm qanuni qüvvəyə minənədək ərizəçi qətimkan tədbiri qismində istintaq təcridxanasında (SİZO) həbsdə saxlanmalıdır. 15 iyul 2010-cu ildə ərizəçinin cəza müddəti başa çatdı, çünki artıq o uzun müddət idi ki, məhkəməyə qədər həbsdə saxlanılırdı. O, azadlığa buraxılması üçün SİZO müdiriyyətinə müraciət etdi, amma xahişi rədd edildi. 27 iyul 2010-cu ildə 12 iyul tarixli hökmdən apelyasiya şikayəti vermək üçün müəyyən edilmiş on beş günlük müddət başa çatdı və heç bir apelyasiya şikayəti verilmədiyinə görə hökm qüvvəyə mindi. 29 iyul 2010-cu ildə SİZO yekun hökmü icra etmək barədə məhkəmə sərəncamını aldıqdan sonra ərizəçi azadlığa buraxıldı.

Hüquqi məsələlər – Konvensiyanın 5-ci maddəsinin 1-ci bəndi

a) 2010-cu il iyulun 15-dən 27-dək ərizəçinin həbsdə saxlanması – Bu dövrdə ərizəçinin həbsdə saxlanması onun cinayət işi üzrə hökm elan olunduqdan sonra baş vermişdi, amma bununla belə daxili qanunvericiliyə əsasən "məhkəməyə qədər həbsdə saxlanma" hesab olunurdu. 12 iyul 2010-cu il tarixli hökmdə ərizəçinin azadlıqdan məhrum edilməsi ilə əlaqədar olan

iki ayrıca tədbir nəzərdə tutulmuşdu: birincisi, təyin olunmuş azadlıqdan məhrumetmə cəzasının çəkilməsi və ikincisi, hökm qüvvəyə minənə qədər qətimkan tədbiri qismində ərizəçinin həbsdə saxlanması. Təyin olunmuş cəzanın çəkilməsi üç gündən sonra başa çatmalı olsa da, apelyasiya şikayəti vermək üçün müddətin on beş gün olduğunu nəzərə alsaq, qeyd edilən tədbirlərdən ikincisinin müddəti bundan on iki gün artıq olmalı idi. Apelyasiya şikayəti verəcəyi təqdirdə ərizəçinin həbsdə saxlanma müddəti daha da uzanacaq və onun işinə apelyasiya məhkəməsi tərəfindən baxılmasından asılı olacaqdı. Müvafiq olaraq, sözügedən dövrdə ərizəçinin həbsdə saxlanması, azadlıqdan məhrumetmə cəzasının müddəti tam çəkildikdən sonra baş versə də, 5-ci maddənin 1-ci bəndinin "a" yarımbəndində nəzərdə tutulan mənada "məhkum olunduqdan sonra" baş vermiş "azadlıqdan məhrum edilmə ilə əlaqədar olan digər tədbir" sayıla bilərdi.

Məhkəmə 12 iyul 2010-cu il tarixli hökm qüvvəyə minənədək ərizəçinin həbsdə saxlanması barədə qərarın daxili qanunvericiliyə zidd olduğunu göstərən heç bir əlamət görmədi. Lakin həmin qərarla ərizəçinin təyin olunmuş cəza müddətindən də artıq müddət ərzində qətimkan tədbiri qismində həbsdə saxlanılmalı olduğunu məhkəmənin hansı əsaslara görə qərara aldığı göstərilməmişdi. Təyin olunmuş cəzanın müddətindən asılı olmayaraq ərizəçinin apelyasiya icraatına gəlməsini təmin etmək üçün həbs qətimkan tədbirinin seçilməsinə haqq qazandıran xüsusi mülahizələr mövcud ola bilər, lakin hökmdə nə belə mülahizələr göstərilmişdi, nə də hökmün məzmunundan həmin mülahizələr barədə nəticə çıxarmaq olardı. Əksinə, məhkəmə ərizəçinin istintaq orqanı ilə əməkdaşlıq etdiyini qeyd etmiş və bu səbəbdən ona qanunda nəzərdə tutulandan daha yüngül cəza təyin etməyi qərara almışdı. Müvafiq olaraq, cavabdeh Hökumətin də etiraf etdiyi kimi, ərizəçinin ona təyin olunmuş cəza müddətindən artıq həbsdə saxlanması əsassız idi və beləliklə 5-ci maddənin 1-ci bəndinin pozuntusunu təşkil edirdi.

b) 2010-cu il iyulun 27-dən 29-dək ərizəçinin həbsdə saxlanması – 12 iyul 2010-cu il tarixli hökm qüvvəyə mindikdən və ərizəçinin həbsdə saxlanması üçün əsasların mövcudluğu aradan qalxdıqdan sonra onun azad edilməsini təşkil etmək üçün dövlət hakimiyyəti orqanlarına iki gün lazım gəldi. Beləliklə, Ukraynanın dövlət orqanları ərizəçinin azad edilməsi barədə qərarın icrasında ləngimələri minimuma endirmək üçün bütün müasir informasiya-kommunikasiya vasitələrindən istifadə etməmişdilər. Beləliklə,

bu dövrdə ərizəçinin həbsdə saxlanılmasına 5-ci maddənin 1-ci bəndi əsasında haqq qazandırmaq olmazdı.

Nəticə: pozuntu baş verib (yekdilliklə).

7 sayılı Protokolun 2-ci maddəsi: Milli məhkəmələr birinci instansiya məhkəməsinin hökmü qüvvəyə minənədək qətimkan tədbiri qismində ərizəçini həbsdə saxlamağı hətta ərizəçiyə təyin olunmuş cəzanın müddəti bitdikdən sonra da zəruri hesab etdilər. Heç bir apelyasiya şikayəti verilmədiyi üçün sözügedən müddət on iki gün davam etdi. Ərizəçi apelyasiya şikayəti verməyi qərara alsaydı, bu, hökmün qüvvəyə minməsinə qeyri-müəyyən müddətədək yubadacaqdı. Müvafiq olaraq, apelyasiya hüququndan istifadə etməsi ərizəçinin azadlığı bahasına başa gələ bilərdi, üstəlik, onun həbsdə qalacağı müddət qeyri-müəyyən olacaqdı. Bu hal ərizəçinin 7 sayılı Protokolun 2-ci maddəsində təsbit olunmuş hüququnun mahiyyətinə xələl gətirmişdi.

Nəticə: pozuntu baş verib (yekdilliklə).

Maddə 41: Mənəvi ziyana görə 3.000 avro təyin edildi.

≈ ≈ ≈

4. Avropa Məhkəməsinin S.L. və J.L. Xorvatiyaya qarşı (*Ərizə № 13712/11*) 7 may 2015-ci il tarixli qərarından

1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsi

Pozitiv öhdəliklər

Daşınmaz əmlakın mübadiləsi haqqında müqavilə bağlanarkən yetkinlik yaşına çatmayanların mülkiyyət hüquqlarının dövlət tərəfindən qorunmaması: *pozuntu baş verib.*

Faktlar – Ərizəçilər, yəni anaları vasitəsilə təmsil olunan yetkinlik yaşına çatmayan iki bacı 1997-ci ildə 60.000 avroya villa aldılar. Ana, habelə ərizəçilərin qanuni qəyyumu və ikinci ərizəçinin atası olan Z.L. bu daşınmaz əmlakın təmirinə 40.000 avro sərf etdilər.

2001-ci ilin oktyabrında Z.L. altı il müddətinə azadlıqdan məhrum edildi və ailə maliyyə çətinlikləri keçirdi. Z.L.-in müdafiəçisi olan vəkil Sosial Təminat Mərkəzinə müraciət etdi ki, daşınmaz əmlakın mübadiləsi haqqında müqavilə bağlanmasına icazə verilsin və həmin müqavilə əsasında villa 55.000 avro dəyərində mənzilin müqabilində vəkilin qayınanasının adına

keçirilsin. Ərizəçilər bu əmlakların dəyəri arasındakı fərqin qarşılığında 5.000 avro kompensasiya almalı idilər.

Mərkəz ana ilə müsahibə apardıqdan sonra (müsahibə ona görə tələb olunurdu ki, villanın mülkiyyətçisi olan ərizəçilər yetkinlik yaşına çatmayan şəxs idilər) müraciəti təmin etdi. 2001-ci ilin dekabrında əmlaklar mübadilə olundu. Sonradan ərizəçilər mübadilə haqqında müqavilənin ləğv olunması üçün mülki iddia qaldırdılar və belə əsas gətirdilər ki, Sosial Təminat Mərkəzi əmlakların dəyərini və onların ailə vəziyyətini, xüsusən Z.L.-in həbsdə olmasını və ananın narkotik aludəçisi olduğunu nəzərə almayıb. Bu iddia və ərizəçilərin sonrakı apelyasiya şikayətləri rədd edilərək belə əsas gətirildi ki, Mərkəzin qərarından yalnız inzibati qaydada şikayət verilə bilər.

Hüquqi məsələlər – 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsi: Məhkəmə onu müəyyənləşdirməli idi ki, dövlət ərizəçi uşaqların üstün maraqlarını yetərinə nəzərə alıbmı və onların mülkiyyət hüquqlarını qoruyubmu? İlk problem mübadilə edilmiş əmlakların real nisbi dəyərində idi, belə ki, daxili məhkəmələr villanın dəyərinin (100.000 avro) mənzilinin dəyərində (55.000 avro) necə uyğun hesab edildiyini izah etməmişdilər.

Sosial Təminat Mərkəzinin davranışına gəlinə, işin hallarını qiymətləndirmək üçün onun etdiyi yeganə hərəkət ana ilə söhbət aparmaqdan ibarət idi. Digər qanuni qəyümlərin heç biri ilə mübadilə haqqında müqavilənin layihəsi ilə bağlı müsahibə aparılmamışdı. Bundan başqa, haqlı olaraq gözləmək olardı ki, Mərkəz mübadilə olunan əmlakların real vəziyyətini və ya dəyərini qiymətləndirəcək, amma o bunu etmədi. Eynilə, Z.L.-in həbsdə olmasından və ailənin maliyyə problemlərindən xəbərdar olduğuna baxmayaraq, Mərkəz ərizəçilərin ailə vəziyyətini öyrənmək üçün lazımı səy göstərməmişdi, yəni mülkiyyətçi qismində ərizəçilərin maraqlarının valideynlərinin qərəzli və (və ya) ehtiyatsız hərəkətlərindən yetərinə qorunub-qorunmadığını qiymətləndirməmişdi. Mərkəz ailənin vəziyyəti barədə əlavə məlumat almaq üçün heç bir cəhd göstərməmiş, yaxud ərizəçilərin maraqlarının qorunması üçün xüsusi qəyümunun təyin edilməli olub-olmadığını qiymətləndirməmişdi. Bir sözlə, o, mübadilə haqqında müqavilənin hələ uşaq yaşında olan ərizəçilərin üstün maraqlarına uyğun olub-olmadığını qiymətləndirməmişdi.

Bundan əlavə, ərizəçilərin sərəncamında olan yeganə hüquqi müdafiə vasitəsi mülki məhkəmələrdə iddia qaldırmaq idi. Lakin mülki məhkəmələr təkcə bu əsasa görə işin konkret hallarını qiymətləndirməmiş və ərizəçilərin mülki iddiasını rədd etmişdilər ki, mübadilə haqqında müqavilənin bağlanması icazə vermiş Mərkəzin qərarından yalnız inzibati qaydada

şikayət verilə bilər. Bununla da onlar maraqların mümkün münaqişəsinə aid sübutlara əhəmiyyət verməmiş, ərizəçilərin ailə və maliyyə vəziyyətini və Mərkəzin ərizəçilərin üstün maraqlarını qorumadığı barədə iddiaları nəzərə almamışdılar, halbuki daxili qanunvericiliyə əsasən onlar bu iddiaları uşağın maraqlarının üstün tutulması prinsipinə uyğun olaraq diqqətlə araşdırmağa borclu idilər.

Beləliklə, milli hakimiyyət orqanları mübahisə predmeti olan mübadilə haqqında müqavilənin bağlanması zamanı hələ uşaq olan ərizəçilərin mülkiyyət hüquqlarını qorumaq üçün zəruri tədbirlər görməmiş və onların 1 saylı Protokolun 1-ci maddəsi ilə təmin olunan hüquqlarına müdaxilə təşkil edən tədbirlərdən şikayət etmələri üçün əğlabatan imkan yaratmamışdılar.

Nəticə: pozuntu baş verib (yekdilliklə).

Maddə 41: bu maddə üzrə qərar çıxarılması təxirə salındı.

≈ ≈ ≈

5. Avropa Məhkəməsinin ***Batista İtaliyaya qarşı*** (Ərizə 43978/09) 2 dekabr 2014-cü il tarixli qərarından

4 saylı Protokolun 2-ci maddəsi

4 saylı Protokolun 2-ci maddəsinin 2-ci bəndi

Ölkəni tərk etmək hüququ

Alimentin ödənilməməsi səbəbilə ölkənin tərk edilməsinin qadağan edilməsi: *pozuntu baş verib.*

Faktlar – İşin əvvəlində ərizəçi arvadından ayrılma mərhələsində idi və cütlüyün iki övladı üzərindəki qəyyumluq müvəqqəti olaraq hər iki valideynə birlikdə verilmişdi. 2007-ci ildə ərizəçi oğlunun adının pasporta yazılaraq yeni pasport verilməsi tələbi ilə qəyyumluq üzrə hakimə müraciət etmişdir. Qəyyumluq üzrə hakim uşaqların aliment almaq hüququnun qeyd-şərtsiz qorunmasını nəzərə alaraq pasport verilməsinin münasib olmadığını hesab etmiş və ərizəçinin müraciətini rədd etmişdir. Bununla bağlı, hakim 600 Avro məbləğində aliment ödəməli olan ərizəçinin bu alimentin yalnız cüzi bir hissəsini ödədiyini və xarici ölkəyə köçəcəyi təqdirdə bu öhdəlikdən tamamilə boyun qaçıracağından ehtiyat etdiyini vurğulamışdır. Sonrakı ayda polis komissarı ərizəçiyə pasportunu komissarlığa təhvil verməsi haqqında göstəriş vermiş və onun xarici ölkəyə çıxış üçün yararlı olan şəxsiyyət vəsiqəsini ləğv etmişdir. 2008-ci ildə ərizəçi pasportla bağlı bir daha

müraciət etmişdir. Bu müraciətin və sonrakı şikayətlərin rədd edilmə səbəbi ilkin müraciətin rədd edilmə səbəbilə eynidir.

Hüquqi məsələlər – 4 sayılı Protokolun 2-ci maddəsi: daxili məhkəmələr tərəfindən ərizəçiyə pasport verilməsindən imtina edilməsi və xarici ölkəyə səyahət etmək üçün lazım olan şəxsiyyət vəsiqəsinin ləğv edilməsi onun hər kəsin qəbul edilə biləcəyi istədiyi hər hansı başqa bir ölkəyə getmək üçün hər hansı ölkəni tərk etmək hüququnun məhdudlaşdırılması kimi təhlil edilir. Daxili hüquqda müdaxilənin açıq-aydın qanuni əsası var. Bu məsələ ilə bağlı Konstitusiyaya Məhkəməsi təsdiq etmişdir ki, sözü gedən hüquq normasının əsasında “valideynin öz uşaqlarına qarşı öhdəliklərini yerinə yetirməsinin təminatı” durur. Mübahisəli tədbirin həyata keçirilməsinin məqsədi ərizəçinin uşaqlarının maraqlarını təmin etməkdir. Tədbirin legitim məqsədi əsasən başqasının – hazırki işdə aliment almalı olan uşaqların – hüquqlarının müdafiə edilməsidir.

Bununla belə, daxili məhkəmələr maraqlı tərəfin nə şəxsi vəziyyətini, nə də borclu olduğu məbləği ödəmək iqtidarında olub-olmadığını nəzərdən keçirməyi vacib hesab etməmiş və mübahisəli tədbiri avtomatik şəkildə tətbiq etmişdir. Məsələ ilə bağlı hüquqların balanslaşdırılması həyata keçirilməmişdir. Yalnız aliment alanların maddi maraqları nəzərə alınmışdır. Bundan başqa, Məhkəmə müəyyən edir ki, aliment borclarının tutulması məsələsi Avropa və beynəlxalq səviyyədə mülki sahədə həyata keçirilən əməkdaşlığın obyektidir. Ölkə hüdudlarından kənar kreditin ödənilməsinə nail olmaq üçün, xüsusilə, səlahiyyət, tətbiq edilənlik, qərarların tanınması və icrası və aliment öhdəlikləri üzrə əməkdaşlıqla bağlı Şuranın 18 dekabr 2008-ci il tarixli 4/2009 sayılı Direktivi, uşaqlar və ailənin digər üzvləri üçün tutulan alimentin beynəlxalq səviyyədə ödənilməsi haqqında 23 noyabr 2007-ci il tarixli Haaqa Konvensiyası və xarici ölkədə alimentlərin ödənilməsi haqqında Nyu-York Konvensiyası kimi yararlı olan vasitələr mövcuddur. Bu vasitələr mübahisəli tədbirin tətbiqi zamanı hakimiyyət orqanları tərəfindən nəzərə alınmamışdır. Hakimiyyət orqanları ərizəçinin öz pasportu ilə xarici ölkəyə gedə və beləcə öz öhdəliyini yerinə yetirməkdən boyun qaçıra biləcəyini vurğulamaqla kifayətlənmişdir. Üstəlik, ərizəçiyə tətbiq edilən məhdudiyyət alimentin ödənilməsinin təmin etməmişdir.

Nəticə etibarilə, maraqlı tərəfə nə hüdudları, nə də müddəti nöqtəyi-nəzərdən məhdudlaşdırılmayan avtomatik xarakterli tədbir tətbiq edilmişdir və daxili məhkəmələr tərəfindən tədbirin əsaslandırılması və 2008-ci ildən bu yana işin halları baxımından proporsionallığı yenidən nəzərdən

keçirilməmişdir. Beləliklə, belə bir tədbirin avtomatik olaraq tətbiq edilməsi demokratik cəmiyyətdə zəruri hesab edilə bilməz.

Nəticə: pozuntu (yekdilliklə).

41-ci maddə: Mənəvi ziyana görə 5 000 avro.

≈ ≈ ≈

6. Avropa Məhkəməsinin *Gallardo Sanchez İtaliyaya qarşı* (Ərizə 11620/07) 24 mart 2015-ci il tarixli qərarından

Maddə 5

Maddə 5-1-f

Ekstradisiya

Şəxsin üçüncü Dövlət tərəfindən cinayət təqbinə alınması üçün ekstradisiyası prosesində əsaslandırılmamış gecikmələr: *pozuntu*

Faktlar – Ərizəçi Venezuela vətəndaşıdır. 2005-ci illin aprelində, yunan dövlət orqanları tərəfindən bilərəkdən yanğın törətməkdə ittiham olunmuş və italyan polisi tərəfindən Avropa Ekstradisiya Konvensiyasına əsasən verilmiş qərarla ekstradisiya məqsədilə həbs edilmişdir. 2006-cı ilin oktyabrında Yunanıstana ekstradisiya edilmişdir.

Avropa Məhkəməsi qarşısında ərizəçi ekstradisiyası üçün həbs müddətinin uzunluğundan şikayət edir.

Hüquq – Maddə 5: Ərizəçinin ekstradisiya üçün həbsi daxili hüquqa, Dövlətin beynəlxalq öhdəliklərinə riayət etməsi tələbinə və qaçıb gizllənmək təhlükəsinə uyğun idi.

Ərizəçi yunan dövlət orqanları tərəfindən cinayət təqibinin həyata keçirilməsi üçün ekstradisiya məqsədi ilə həbsə alınmışdı. Bununla bağlı, iki ekstradisiya növünü fərqləndirməyi və onların hər biri üçün tələb olunan cəldlik səviyyəsini dəqiqləşdirməyi vacib sayır: bir tərəfdən, cəzanın icrası məqsədilə ekstradisiya və digər tərəfdən, Dövlətə maraqlı şəxsi mühakimə etməyə imkan verən ekstradisiya. Sonuncu halda, cinayət prosesi hələ davam etməkdə olduğundan, ekstradisiya məqsədilə saxlanmaqda olan şəxsin təqsirsizlik prezumpsiyası vardır; bundan əlavə bu mərhələdə, şəxsin cinayət prosesində təqsirsizliyini sübut etmək üçün müdafiə hüquqlarını realizə etmək imkanı əhəmiyyətli dərəcədə məhduddur, hətta yoxdur; nəhayət işin mahiyyət üzrə araşdırılması tələb olunan Dövlətə qadağandır. Bütün bu səbəblərdən maraqlı şəxsin hüquqlarının müdafiəsi və ekstradisiya

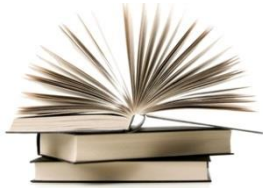
prosesinin yaxşı keçirilməsi, şəxs barədə ağılabatan müddətdə cinayət təqibinin başlanması tələbi də daxil olmaqla, tələb olunan Dövlətə daha cəldliklə hərəkət etmək öhdəliyi yaradır.

Hazırkı işdə ekstradisiya məqsədli həbsdə saxlama təqribən bir il altı ay sürmüşdür və italyan dövlət orqanları tərəfindən ekstradisiya prosesinin müxtəlif mərhələlərində əhəmiyyətli gecikmələrə yol verilmişdir. Üstəlik iş mürəkkəb deyildi. Nəticədə, ərizəçini üçüncü Dövlətdə cinayət təqibinə məruz qoyulması məqsədilə ekstradisiyası prosesinin xarakteri nəzərə alınaraq, ərizəçinin həbsi Konvensiyanın 5-ci maddəsinin 1-f maddəsi mənasında “qanuni” olmamışdır.

Nəticə : pozuntu (yekdilliklə).

Maddə 41 : heç bir tələb irəli sürülməmişdir.

Mənbə: Avropa Məhkəməsinin Hudoc məlumat bazasının rəsmi internet sahifəsinin (<http://hudoc.echr.coe.int/>) materialları əsasında hazırlanmışdır.

NƏZƏRİYYƏ VƏ HÜQUQTƏTBİQETMƏ PROBLEMLƏRİ

Azərbaycan Respublikası Mülki Prosesual Məcəlləsinin bəzi maddələri barədə düşüncələr

İddia ərizəsinin məhkəmənin icraatına qəbul edilməsi xarakterinə və əhəmiyyətinə görə maddi və prosesual hüquqi nəticələrə səbəb olur. Məhkəmədə iddia icraatı qaydasında mülki işin başlanması iddia ərizəsinin icraata qəbul edilməsinin əsas prosesual hüquqi nəticəsidir. Bundan başqa, iddianın verilməsi və onun məhkəmə tərəfindən icraata qəbul edilməsi ilə həmin iddia üzrə mülki prosesual hüquq münasibətləri yaranır, bu münasibətlərin subyektləri – işdə iştirak edən şəxslər prosesual hüquqlarını həyata keçirir və vəzifələrini icra edirlər.

İddia ərizəsinin məhkəmənin icraatına qəbul edilməsinin müxtəlif hüquqi nəticələri ayrı-ayrı maddi hüquq normalarında nəzərdə tutulur. Belə nəticələrə aşağıdakıları aid etmək olar:

a) müəyyənləşdirilmiş qaydada iddia irəli sürüldükdə iddia müddətinin axımının kəsilməsi (AR Mülki Məcəlləsinin 380.1-ci maddəsi);

b) alimentin müvafiq iddia ərizəsi ilə məhkəməyə müraciət edildiyi vaxtdan tutulması (AR Ailə Məcəlləsinin 100.2-ci maddəsi) və s.

Mülki prosesual hüquq münasibətləri iddia ərizəsinin (ərizənin) məhkəməyə daxil olduğu andan başlayır. Mülki prosesual qanunvericiliyə görə iddia ərizəsinin (ərizənin) məhkəməyə daxil olması hakimlərin üzərinə həmin ərizənin mümkünlüyünü yoxlamaq və bu fəaliyyətin nəticəsi olaraq aşağıdakı qəraradlardan birini qəbul etmək vəzifəsini qoyur:

a) iddia ərizəsinin (ərizənin) icraata qəbul edilməsi haqqında

b) iddia ərizəsinin (ərizənin) qaytarılması haqqında

c) iddia ərizəsini (ərizəni) qəbul etməkdən imtina haqqında

AR MPM-in 152-ci maddəsi iddia ərizəsinin qaytarılması, AR MPM-in 153-cü maddəsi isə iddianın yolverilməzliyinə görə iddia ərizəsinin qəbul etməkdən imtina edilməsi əsaslarını müəyyən edir.

Məqaləmizdə iddia ərizəsinin icraata qəbul edilməsi və bundan sonra baş verən prosesual hərəkətlərlə bağlı fikirlərimizi oxucularla bölüşmək istərdik.

AR MPM-in 151-ci maddəsinə əsasən *iddia ərizəsi bu Məcəllənin tələblərinə riayət edilməklə verildikdə, onun məhkəmə icraatı mümkündür. Zəruri hallarda iddia ərizəsinin mümkünlüyü haqqında məsələyə çəkişmə prinsipinə riayət edilməklə, tərəflərin iştirakı ilə baxıla bilər. Məhkəmə iddia ərizəsini (kiçik iddialara dair işlər üzrə sadələşdirilmiş icraat qaydasında baxılan iddia ərizələri istisna olmaqla), daxil olmasından 10 gün müddətində qaytarmayıbsa və ya onu qəbul etməkdən imtina etməyibsə, o, qəbul edilmiş sayılır.*

Göründüyü kimi iddia ərizəsinin mümkünlüyü MPM-in normalarının tələblərinə əməl edilməsindən asılıdır. Həmin tələblər MPM-in 149-cu və 150-ci maddələrində əks olunur. İddia ərizəsinin mümkün hesab edilməsi, yəni onun məhkəmədə baxılmaq üçün qəbul edilməsinə dair məsələ hakim tərəfindən, bir qayda olaraq, tərəflərin iştirakı olmadan təkbaşına həll olunur. Lakin işin konkret hallarından asılı olaraq zəruri hallarda iddia ərizəsinin mümkünlüyü haqqında məsələyə tərəflərin iştirakı ilə baxıla bilər. MPM-də zəruri halların nədən ibarət olması göstərilmədiyindən təcrübədə tərəflərin iştirakı ilə iddia ərizəsinin mümkünlüyünə baxılması hallarına demək olar ki, rast gəlinmir.

MPM-in 151.3-cü maddəsi iddia ərizəsinin qəbul edilmiş sayılmasını iki şərtlə əlaqələndirir:

1) Məhkəmənin iddia ərizəsini (kiçik iddialara dair işlər üzrə sadələşdirilmiş icraat qaydasında baxılan iddia ərizələri istisna olmaqla) daxil olduğu andan 10 gün müddətində qaytarmaması;

2) məhkəmənin iddia ərizəsini daxil olduğu andan 10 gün müddətində qəbul etməkdən imtina etməməsi.

MPM-in 151-ci maddəsində iddia ərizəsinin qəbul edilmiş sayılması üçün əsas olan şərtlər göstərilərsə də, onun icraata qəbul edilməsi haqqında konkret qərardaddan bəhs edilmir. Yalnız MPM-in 152.1.9-cu maddəsində iddia ərizəsinin qaytarılması əsaslarında "*iddia ərizəsini icraata götürmək haqqında qərardadın çıxarılması*" anlayışına rast gəlinir. Buradan belə başa düşmək olar ki, əslində iddia ərizəsini icraata götürmək haqqında qərardad mövcuddur, lakin həmin norma MPM-in başqa maddəsində əks olunmuşdur. Buna görə də hesab edirik ki, "*iddia ərizəsini icraata götürmək haqqında qərardadın çıxarılması*" normasının daha açıq şəkildə MPM-in 151-ci maddəsində nəzərdə tutulması məqsədəuyğun olardı. Çünki iddia ərizəsinin mümkünlüyü haqqında məsələyə baxılanda yekun olaraq iddia ərizəsini icraata götürmək haqqında qərardad qəbul edilməlidir. Qanunda bu qərardadın qəbul edilməsi haqqında konkret göstərişin olmaması təcrübədə

əksər hakimlər tərəfindən iddia ərizəsinin icraata götürmək haqqında qərardadın qəbul edilməməsi ilə nəticələnir. Belə ki, təcrübədə iddia ərizəsinin məhkəmənin icraatına qəbul edilməsi işin məhkəmədə baxılmağa hazırlanması haqqında qərardadda göstərilir. Həmin qərardadda həm iddia ərizəsinin məhkəmənin icraatına qəbul edilməsi haqqında, həm də mülki işin məhkəmədə baxılmağa hazırlanması üçün ediləcək hərəkətlər haqqında məsələ həll olunur. Biz, məsələnin bu qaydada həll edilməsini məqsədmüvafiq hesab etmirik. Belə ki, MPM-in 166.1-ci maddəsinin tələbinə əsasən *işin məhkəmədə baxılmağa hazırlanması haqqında hakim qərardad çıxarır*. Məlumdur ki, iddia ərizəsinin (ərizənin) məhkəməyə daxil olduğu andan onun məhkəmənin icraatına qəbul olunmasına qədər davam edən proses mülki işin başlanma mərhələsi sayılır. Belə ki, MPM-in 5.1-ci maddəsinə görə *hər hansı fiziki və yaxud hüquqi şəxs öz hüququnun və ya qanunla qorunan mənafeinin müdafiəsi və yaxud təsdiqi üçün məhkəməyə müraciət etdiyi hallarda məhkəmədə iş başlanır*. Şəxsin məhkəməyə müraciəti yalnız o halda həmin məhkəmədə mülki işin başlanması üçün əsas ola bilər ki, bu müraciət qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş tələblərə cavab verməklə yanaşı, həm də müəyyən prosessual formaya salınsın.

Nəzəri və təcrübi baxımdan işin məhkəmədə baxılmağa hazırlanması mərhələsinin başlanma və bitmə anının, eləcə də bu mərhələnin müddətinin müəyyən edilməsi əhəmiyyətlidir. Formalaşmış təcrübəyə görə hazırlıq mərhələsi mülki işə başlanma mərhələsinin başa çatdığı andan başlayır. Bu zaman işi icraata qəbul etmiş hakim həmin işin məhkəmədə baxılmağa hazırlanmasına başlayır. Lakin təcrübədə MPM-in 166-cı maddəsində nəzərdə tutulmuş işin məhkəmədə baxılmağa hazırlanması haqqında qərardadda müvafiq işin məhkəmədə baxılmağa hazırlanması ilə bərabər həmin iş icraata qəbul edilir. Təcrübədə bu belə əsaslandırılır ki, hər iki hərəkət - işin icraata qəbul edilməsi və işin məhkəmədə baxılmağa hazırlanması icra və zaman baxımından bir-birindən ayrılmazdırlar və bu səbəbdən MPM-in 166-cı maddəsində göstərilən vahid qərardad çıxarılaqla həm iş icraata qəbul edilir, həm də hazırlıq hərəkətləri başlayır. MPM-in 166.2-ci maddəsinin təhlilindən aydın olur ki, işin məhkəmədə baxılmağa hazırlanması haqqında qərardadda yalnız işin hazırlanması barədə ediləcək hərəkətlər, işin məhkəmə iclasında baxılmağa təyin edilməsi, onun keçirilmə yeri və vaxtı göstərilməlidir. Sözügedən normada iddia ərizəsinin mümkün hesab edilərək icraata qəbul edilməsindən bəhs edilmir. Göründüyü kimi məhkəmə təcrübəsində formalaşmış ənənə MPM-in 166-cı maddəsinin tələblərinə cavab vermir. Bu səbəbdən işin

məhkəmədə baxılmağa hazırlanması haqqında qərardad qəbul edilərkən yalnız MPM-in 166-cı maddəsinin tələbləri nəzərə alınmalı, həmin qərardadla işin icraata qəbul edilməsi məsələsi həll edilməməlidir.

Hakim mülki işi öz icraatına qəbul etmək məsələsini məhkəmə iclası keçirmədən, təkbaşına həll edir (MPM-in 151.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla). Ona görə də işin məhkəmədə baxılmağa hazırlanması haqqında qərardad da məhkəmə iclası keçirilmədən çıxarılır. Belə qərardad ayrıca akt şəklində qəbul edilir və buna görə də MPM-in 264-cü maddəsinin tələblərinə cavab verməlidir. İşin məhkəmədə baxılmağa hazırlanması haqqında qərardaddan şikayət verilməsi nəzərdə tutulmamışdır. Ona görə də həmin qərardad işdə iştirak edən şəxslər tərəfindən mübahisələndirilə bilməz.

Hazırlıq iclasının məqsədi işin məhkəmədə baxılmağa hazırlanması mərhələsinə yekun vurmaq, işin məhkəmədə mahiyyəti üzrə baxılmağa hazır olub-olmamasını yoxlamaq və ən əsası mülki iş mahiyyəti üzrə baxılmağa hazır olduqda MPM-in 171-ci maddəsinin tələbinə uyğun olaraq qərardad çıxarmaqdır.

İşin məhkəmədə baxılmağa hazırlanması mərhələsi işin məhkəmə icasında baxılmağa təyin edilməsi haqqında qərardadın qəbul edilməsi ilə yekunlaşır. İşin məhkəmə icasında mahiyyəti üzrə baxılmağa təyin edilməsinə o halda yol verilir ki, iş mahiyyəti üzrə baxılmaq üçün kifayət qədər hazırlanmış hesab edilsin. İşin kifayət qədər hazırlanmış hesab olunması məhkəmənin hazırlıq hərəkətləri nəticəsində icraatda olan işin mahiyyəti üzrə vaxtında, hərtərəfli, obyektiv araşdırılması, qanuni və əsaslı yekun məhkəmə aktı qəbul edilməsi üçün zəruri şəraitin yaradılmış olduğunu, məhkəmə baxışının MPM-in tələblərinə uyğun keçirilə biləcəyini, iş üzrə hazırlıq mərhələsi qarşısında qoyulmuş vəzifələrin lazımınca yerinə yetirildiyini, hakim tərəfindən və onun rəhbərliyi ilə işdə iştirak edən şəxslər tərəfindən iş üçün zəruri olan hazırlıq hərəkətlərinin edildiyini və həmin işə məhkəmədə mahiyyəti üzrə baxıla biləcəyini ifadə edir.

İşin məhkəmədə baxılmağa hazır olub-olmamasının yoxlanılması və MPM-in 171-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş məhkəmə qərardadının çıxarılması hazırlıq iclasında həyata keçirilir. İş məhkəmədə baxılmağa hazırlayan hakim həmin işin məhkəmədə baxılmağa hazır olduğu qənaətinə gəldikdə, işin məhkəmə icasında baxılmağa təyin edilməsi haqqında qərardad qəbul edir. Göstərilən qərardaddan şikayət verilməsi qanunvericilikdə nəzərdə tutulmamışdır, lakin həmin qərardadla həll edilən

müəyyən məsələləri məhkəmənin həmin iş üzrə yekun aktından verilən şikayətdə mübahisələndirmək mümkündür.

Müqayisə üçün qeyd edək ki, **Rusiyanın Mülki Prosesual Məcəlləsinin 133-cü maddəsinə** görə hakim iddia ərizəsinin məhkəməyə daxil olduğu gündən 5 gün müddətində onun məhkəmə icraatına qəbul edilməsi məsələsinə baxmalıdır. İddia ərizəsinin icraata qəbul edilməsinə dair hakim qərar qəbul edir, hansı ki, onun əsasında birinci instansiya məhkəməsində mülki iş başlayır.

Rusiyanın Mülki Prosesual Məcəlləsinin 147-ci maddəsi işin məhkəmədə baxılmağa hazırlanması haqqında qərardan, **153-cü maddəsi** isə işin məhkəmə baxışına təyin edilməsindən bəhs edir. Göründüyü kimi Rusiyanın Mülki Prosesual Qanunvericiliyi hər üç mərhələni – iddia ərizəsinin icraata qəbul edilməsini, işin məhkəmədə baxılmağa hazırlanmasını və işin məhkəmə baxışına təyin edilməsini müstəqil şəkildə rəsmiləşdirən məhkəmə qərarlarının qəbul edilməsini nəzərdə tutur.

Məhkəmələr tərəfindən iddia ərizəsinin mümkünlüyü haqqında məsələyə iddia ərizəsi məhkəməyə təqdim olunduqdan işin məhkəmə baxışına hazırlanması haqqında qərardad qəbul olunanaqədək baxılıb icraata götürülməsi barədə qərardad çıxarılmalı olduğu halda, işin məhkəmə baxışına hazırlanması haqqında qərardadda bu məsələyə münasibət bildirilməsi, habelə “iddia ərizəsini icraata götürmək haqqında qərardadın çıxarılması”na dair konkret göstərişin nəzərdə tutulmaması qanunvericilikdə qeyd olunan münasibəti tənzimləyən normaların işlək olmaması mexanizmini yaratmaqla düzgün olmayan məhkəmə təcrübəsinin formalaşmasına səbəb olur.

İstifadə olunmuş qanunvericilik aktlarının və ədəbiyyat siyahısı:

1. Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosesual Məcəlləsi. Bakı. Hüquq Yayın Evi, 2019.
2. Azərbaycan Respublikası Mülki Prosesual Məcəlləsinin Kommentariyası. Bakı, “Qanun” nəşriyyatı, 2016.
3. <http://lib.bbu.edu.az/files/book/327.pdf>
4. http://www.consultant.ru/popular/gpkrf/8_16.html.

HAKIMLƏRİN MİLLİ VƏ BEYNƏLXALQ QURUMLARINDA

Hakimlərin intizam məsuliyyətinə cəlb olunmaları ilə bağlı Məhkəmə-Hüquq Şurasının 2019-cu ilin birinci yarısında baxdığı bir sıra işlər haqqında

Bülletenin bu sərlovhəsinin əsas məqsədlərindən biri hakimləri Məhkəmə-Hüquq Şurasının intizam icraatı üzrə çıxarılmış qərarları ilə müntəzəm olaraq tanış etməkdən ibarətdir. Hakimlərin intizam məsuliyyətinə cəlb olunmaları ilə bağlı qərarların digər hakimlərin nəzərinə çatdırılmasının zəruriliyi, xüsusilə intizam tənbehlərinə səbəb olan pozuntular barədə hakim korpusunun məlumatlandırılmasının vacibliyi hakimlərin statusuna aid beynəlxalq hüquqi sənədlərdə də öz əksini tapmışdır. Hesab edirik ki, bu yolla həm hakimlərin özünüidarəsi sahəsində şəffaflıq prinsipi təmin olunur, həm də eyni pozuntuların digər hakimlər tərəfindən törədilməsi hallarının qarşısı alınmış olur. Bu məqsədlərdən çıxış edərək Bülletenin hazırkı buraxılışında 2019-cu ilin birinci yarısında Məhkəmə-Hüquq Şurasının intizam icraatı üzrə qəbul etdiyi bir sıra qərarlar barəsində ümumiləşdirilmiş məlumatları və buna dair müvafiq təhlili muxtar respublika hakimlərinin diqqətinə çatdırmaq istərdik.

2019-cu ilin birinci yarısında Məhkəmə-Hüquq Şurası tərəfindən 15 hakim barəsində intizam icraatı başlanılmış, həmin intizam icraatları üzrə 14 hakimin intizam məsuliyyətinə cəlb olunması haqqında qərar qəbul edilmişdir. Bu qərarlar Məhkəmə-Hüquq Şurasının 22, 25 fevral və 13 may 2019-cu il tarixli iclaslarında qəbul olunmuşdur. Həmin qərarlar əsasında intizam icraatı başlanılan hakimlərdən 1 nəfər Bakı Şəhəri Nizami Rayon Məhkəməsinin, 1 nəfər Bakı Şəhəri Qaradağ Rayon Məhkəməsinin, 2 nəfər Sumqayıt Şəhər Məhkəməsinin, 2 nəfər Mingəçevir Şəhər Məhkəməsinin, 1 nəfər Şabran Rayon Məhkəməsinin və 1 nəfər Abşeron Rayon Məhkəməsinin hakiminə töhmət verilmişdir.

Barəsində intizam icraatı başlanılmış 1 nəfər Bakı Şəhəri Xətai Rayon Məhkəməsinin və 1 nəfər Bakı Şəhəri Sabunçu Rayon Məhkəməsinin hakiminə irad tutulmuşdur. 2 nəfər Quba Rayon Məhkəməsinin və Gəncə

Şəhəri Kəpəz Rayon Məhkəməsinin hakiminin iş yerinin dəyişdirilməsi, 1 nəfər Sumqayıt Şəhər Məhkəməsinin və 1 nəfər Tərtər Rayon Məhkəməsinin hakimlərinin səlahiyyətlərinə vaxtından əvvəl xitam verilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə müraciət olunmuşdur. 1 nəfər Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin hakimi barəsində başlanmış intizam icraatına müzakirə ilə kiyfayətlənməklə xitam verilmişdir.

İntizam icraatının başlanmasına 3 halda Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin, 3 halda Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin, 2 halda Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin, 4 halda Sumqayıt Apelyasiya Məhkəməsinin, 2 halda Şəki Apelyasiya Məhkəməsinin və 1 halda Gəncə Apelyasiya Məhkəməsinin müraciətləri əsas olmuşdur. İntizam icraatının başlanmasına səbəb işlərə baxılarkən qanunvericiliyin tələblərinin dəfələrlə və kobudcasına pozulması, əmək və icra intizamı haqqında qanunvericiliyin tələblərinin pozulması olmuşdur.

Məhkəmə-Hüquq Şurasının 25 fevral 2019-cu il tarixli qərarından görünür ki, Gəncə Şəhəri Kəpəz Rayon Məhkəməsində işin təşkili, əmək və icra intizamına riayət olunması vəziyyətini öyrənərkən həmin məhkəmənin hakimi Yaşar Xanoğlu oğlu Həşimovun fəaliyyətində dəfələrlə kobud qanun pozuntusuna yol verilməsi halları aşkar olunmuşdur.

Belə ki, hakim Y. Həşimov mülki prosessual qanunvericiliyin işlərin məhkəmədə baxılmağa hazırlanması qaydalarını nəzərdə tutan müddəalarına riayət etməmiş, iş üzrə yekun məhkəmə aktları çıxarılmış 33 mülki iş üzrə 01 may 2018-ci il tarixə kimi ötən müddət ərzində “iş məhkəmədə baxılmağa hazırlamaq haqqında” qərardadlar tərtib etməmişdir. Öyrənilmiş cəmi 117 mülkü işin 44-ü və ya təxminən hər üçündən biri üzrə işin məhkəmə baxışına təyin edilməsi üzrə mülki prosessual qanunvericiliyin tələblərinə hakim Yaşar Həşimov tərəfindən əhəmiyyət verilməyərək, yekun məhkəmə aktları qəbul edilməsinə baxmayaraq onların heç biri üzrə “işin məhkəmə iclasında baxılmağa təyin edilməsi haqqında qərardad” tərtib edilməmiş və bununla da onların surətləri tərəflərə göndərilməmişdir.

Hakim Yaşar Həşimovun sədrliyi ilə baxılmış 9 iş üzrə çıxarılmış (elan olunmuş) qətnamələrin surətləri MPM-in qətnamənin tərtibindən və göndərilməsindən bəhs edən müddəalarının tələblərinə zidd olaraq 01 may 2018-ci il tarixə kimi ötən 4-7 aydan artıq müddət ərzində rəsmi qaydada iş üzrə cavabdeh olan şəxslərə (bir çox hallarda iddiaçılara da) verilməmişdir. Bundan əlavə, “Unibankın R.Nəcəfovdan borcun qaytarılması tələbinə dair” mülki iş üzrə 27 dekabr 2017-ci il tarixdə çıxarılmış qətnamə hakim Yaşar

Həşimov tərəfindən 01 may 2018-ci il tarixə kimi ötən 4 aydan artıq müddət ərzində imzalanmamış, qanuni qüvvəyə minmə müddəti başa çatmasına baxmayaraq həmin qətnamə icraya yönəldilməmiş, məhkəmə iclasının protokolu da ötən 4 aydan artıq müddət ərzində tərtib olunmamışdır.

Hakim Yaşar Həşimov işdə məhkəmə iclasının protokolunun olmamasının və ya imzalanmamasının mülki prosessual qanunvericiliyin kobud pozulması kimi qiymətləndirilməsinə də əhəmiyyət verməmiş, öyrənilmiş 117 mülki işdən 61-i və ya təxminən hər ikisindən biri üzrə yekun məhkəmə aktları çıxarılmasına baxmayaraq 01 may 2018-ci il tarixə kimi ötən 3 ay-1 ildən artıq müddət ərzində həmin mülki işlər üzrə təxminən 120-dən çox məhkəmə iclas protokolları tərtib olunmamışdır. Nəticədə hakim Yaşar Həşimovun sədrliyi ilə baxılmış çoxsaylı mülki işlər üzrə MPM-in protokolların tərtib edilməsinin və imzalanmasının məcburiliyindən bəhs edən müddəalarının tələblərinin kobud şəkildə pozulması halları kütləvi xarakter almışdır. Həmçinin, öyrənilmiş 117 mülki işdən 61-i və ya təxminən hər ikisindən biri üzrə “Azərbaycan Respublikası Məhkəmələrində kargüzarlığın aparılmasına dair Təlimat”ın tələbləri pozularaq işin materialları arxivə təhvil verilməsi üçün səhifələnməmiş, tikilməmiş və mündəricat tərtib edilməmişdir. Bununla yanaşı, hakim Yaşar Həşimov cinayət prosessual qanunvericiliyin tələblərinin də dəfələrlə pozuntusu hallarına yol vermişdir.

Belə ki, 5 cinayət işi üzrə “təqsirləndirilən şəxslərin məhkəməyə verilməsi və işin məhkəmə baxışına təyin edilməsi haqqında” qərarlar elan olunmasına baxmayaraq həmin qərarlar hakim Yaşar Həşimov tərəfindən 01 may 2018-ci il tarixə kimi ötən 2 ay-1 il 2 aydan artıq müddət ərzində tərtib edilməmiş, imzalanmamış və bununla da onların surətləri proses tərəflərinə göndərilməmişdir. Hakim Yaşar Həşimovun icraatında olan 4 cinayət işi üzrə CPM-in tələbləri pozularaq məhkəmənin hazırlıq iclaslarının protokolları 01 may 2018-ci il tarixə kimi ötən 2-4 aydan artıq müddət ərzində tərtib edilməmişdir. Bundan əlavə, 6 cinayət işi üzrə müxtəlif vaxtlarda yekun məhkəmə aktları (hökmlər) çıxarılmasına baxmayaraq 20-dən çox məhkəmə baxışlarının iclas protokolları 01 may 2018-ci il tarixə kimi ötən 2 ay-1 ildən artıq müddət ərzində tərtib edilməmişdir. Cinayət-prosessual qanunvericiliyin məhkəmə iclası protokolunun imzalanmasına dair tələblərinə zidd olaraq hakim Yaşar Həşimovun sədrliyi ilə 3 cinayət işi üzrə çıxarılmış hökmlər qanuni qüvvəyə minib icraya yönəldilməsinə baxmayaraq məhkəmə baxışlarının 20-dək iclas protokolları hakim və katib tərəfindən 01 may 2018-ci il tarixə kimi ötən 24 gün-7 aydan artıq müddət

ərzində imzalanmamışdır. Hakim Yaşar Həşimovun 07 sentyabr 2017-ci il tarixli qərarı ilə təqsirləndirilən şəxs F.Muxtarov barəsində axtarış elan edilməsinə və cinayət işi üzrə icraatın dayandırılmasına, 19 dekabr 2017-ci il tarixdə isə təqsirləndirilən şəxsin iştirakı ilə işin məhkəmə baxışı başlanılmasına baxmayaraq həmin cinayət işinin icraatı təzələnməmişdir. Bundan əlavə, hakimin icraatında olmuş digər cinayət işi üzrə axtarışda olan təqsirləndirilən şəxs R.Musayevin 07 fevral 2018-ci il tarixdə tutulması barədə protokol tərtib edilməsinə baxmayaraq, hakim tərəfindən ötən müddət ərzində bu iş üzrə də icraatın təzələnməsi barəsində qərar çıxarılmamışdır. Bununla da hər iki cinayət işi üzrə icraatın dayandırılması və təzələnməsinə dair qanunvericiliyin tələbləri pozulmuşdur. Hakim Yaşar Həşimovun icraatında olan müxtəlif növ işlər üzrə məhkəmə bildirişlərinin tərtib edilməsi və tərəflərə göndərilməsi qaydaları da pozulmuşdur. Hakim Yaşar Həşimovun sədrliyi ilə baxılmış inzibati xətalar haqqında 40 iş üzrə müvafiq yekun qərarlar çıxarılmasına baxmayaraq 01 may 2018-ci il tarixə kimi ötən 17 gün-3 aydan artıq müddət ərzində qeyd olunan işlər üzrə məhkəmə iclas protokolları tərtib olunmamışdır. Həmçinin Ədliyyə Nazirliyinə daxil olmuş şikayətlər üzrə aparılmış araşdırmalarla hakim Yaşar Həşimov tərəfindən digər pozuntulara da yol verilməsi, vətəndaşların hüquqlarının həyata keçirilməsinə süni maneələr yaradılması müəyyən edilmişdir. Belə ki, hakim Yaşar Həşimovun sədrliyi ilə baxılan torpaq mübahisəsinə dair mülki iş üzrə 23.01.2018-ci il tarixli məhkəmə qətnaməsi cavabdeh T.Tağıyevə 2 aydan artıq müddət keçdikdən sonra göndərilmiş, həmçinin qeyd edilən işə qanunla müəyyən olunmuş müddət pozulmaqla - 5 ay 11 gün müddətində baxılmışdır.

Yuxarıda qeyd edilən hallara yol verməklə hakim Yaşar Həşimov qanunvericiliyin tələblərini dəfələrlə pozmuş, habelə qanunvericiliyin yuxarıda göstərilən tələblərini pozmaqla yanaşı, proses iştirakçılarının hüquqlarının həyata keçirilməsinə süni maneələr də yaratmışdır.

Məhkəmə-Hüquq Şurasının 22 fevral 2019-cy il tarixli qərarından görünür ki, Sumqayıt Apelyasiya Məhkəməsinin yurisdiksiyasında olan birinci instansiya məhkəmələrində hüquqi əhəmiyyəti olan faktların müəyyən edilməsinə dair 2016-2017-ci illərdə baxılmış işlər üzrə qanunvericiliyin məhkəmələr tərəfindən tətbiqi təcrübəsinin ümumiləşdirməsi nəticəsində Sumqayıt Şəhər Məhkəməsinin hakimi İ.Mahmudov tərəfindən qanunvericiliyin dəfələrlə və kobudcasına pozulması hallarına yol verilməsi aşkar edilmişdir.

Belə ki, hakim Mahmudov İlyas Musa oğlu fəaliyyətində prosessual qanunvericiliyin tələblərinin çoxsaylı pozulması hallarına yol vermiş, hakim kimi ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi ilə bağlı üzərinə düşən vəzifələrin icrasına laqeyd münasibət göstərmiş, baxdığı işlərə bir sıra hallarda formal yanaşmışdır. Müəyyən edilmişdir ki, əmək stajının və ya işləmə faktının müəyyən edilməsi barədə işlərə baxarkən hakim İ.Mahmudov əsasən şahid ifadələrinə istinad edərək, ərizəni təmin etməklə faktı təsdiq etmişdir. Həmin şahidlərin isə ərizəçi ilə birlikdə işləməsini təsdiq edən sənədlər, yəni onların əmək kitabçasının surəti işə əlavə edilməmiş və ya belə bir sənədinin olması məhkəmə tərəfindən araşdırılmamışdır. İ.Mahmudovun sədrliyi ilə baxılan 72 işdə belə hallar təkrarlanmışdır. Bundan əlavə müəyyən edilmişdir ki, müxtəlif işlər üzrə eyni şəxsin bir neçə dəfə şahid qismində ifadə verməsinə, ifadələr arasında ziddiyyət olmasına hakim İ.Mahmudov tərəfindən heç bir əhəmiyyət verilməmiş, əksinə həmin şahidlərin ifadəsi əsasında müvafiq qərarlar çıxarılmışdır.

Belə ki, ərizəçi H.Atakişiyevin 1978-ci ildən 1993-cü ilə kimi Zəngilan rayon Kimya birliyində fəhlə işləməsi faktının müəyyən edilməsi barədə iş üzrə şahid Ş.Yusifov həmin tarixlərdə ərizəçi ilə qeyd edilən müəssisədə işlədiyini bildirmiş və İ.Mahmudov həmin ifadəyə əsaslanmaqla ərizəni təmin etmişdir. Hakim İlyas Mahmudovun sədrliyi ilə digər analoji işdə də Ş.Yusifov şahid qismində iştirak etmiş və bu dəfə 1983-cü ildən 1993-cü ilə kimi həmin iş üzrə ərizəçi olan H.Məmmədova ilə birgə Zəngilan rayon 9 nömrəli Dəmiryol idarəsində işlədiyini bildirmişdir. Eyni zamanda hakim İ.Mahmudovun sədrliyi ilə baxılmış 4 işdə eyni şahid – Məhərrəm Məhərrəmov fərqli ərizəçilərlə müxtəlif müəssisələrdə işlədiyini bildirmiş və onun ifadələri əsasında ərizələr təmin edilmişdir. Başqa bir işdə isə M.Məhərrəmov özü ərizəçi olmuş və onun 02 may 1992-ci ildən 30 dekabr 1992-ci ilə kimi 706 nömrəli hərbi hissənin tərkibində xidmət keçməsi və 1992-ci ilin sentyabr ayında Laçın rayonu istiqamətində gedən döyüşlərdə yaralanması faktının müəyyən edilməsi barədə ərizəsi (ərizə imzalanmadığına baxmayaraq) İ.Mahmudov tərəfindən təmin edilmişdir. Şahid və ərizəçi qismində işə cəlb olunan M.Məhərrəmovun yuxarıda qeyd edilən ünvanlarda işlədiyini təsdiq edən müvafiq sənədlərin olması İ.Mahmudov tərəfindən araşdırılmamış və iş materiallarına onun izahatını təsdiq edən hər hansı bir sübut əlavə edilməmişdir. İ.Mahmudov başqa bir iş üzrə ərizəçi N.Baxışovanın əmək stajının mövcudluğu faktını yalnız şahid ifadəsinə əsaslanmaqla təsdiq etmiş, lakin həmin şahidin həqiqətən də qeyd

edilən müəssisədə işləməsinə dair iş materiallarına heç bir sənəd əlavə edilməmişdir. Hakim İ.Mahmudov tərəfindən məhkəmə bildirişlərinin göndərilməsi ilə bağlı qanunvericiliyin tələbləri də dəfələrlə pozulmuşdur. Belə ki, qanunvericiliyə əsasən məhkəmə bildirişi tərəflərə məhkəmə iclasının və ya müvafiq prosesual hərəkətin tarixinə ən azı 10 gün qalmış verilməli olduğu halda hakim İ.Mahmudov bir sıra hallarda hüquqi əhəmiyyətli faktların müəyyən edilməsi ilə bağlı iclasları çox qısa müddətə - 10 gündən az müddətə təyin etməklə qanunvericiliyin həmin tələblərini pozmuşdur. Məsələn, ərizəçi A.İmanov işləmə faktının müəyyən olunmasına dair ərizə ilə 29.11.2016-cı il tarixdə Sumqayıt Şəhər Məhkəməsinə müraciət etmiş, hakim İ.Mahmudovun sədrliyi ilə məhkəmə hazırlıq iclası 05.12.2016-cı il tarixdə keçirilmiş və 09.12.2016-cı il tarixdə qətnamə qəbul edilmişdir. Beləliklə, mülki işə 10 günə baxılaraq qətnamə qəbul edilmişdir. Bundan başqa İlyas Mahmudovun sədrliyi ilə 7 belə işə 8-17 gün müddətlərində baxılaraq müvafiq qərarlar qəbul edilmişdir.

Hakim İ.Mahmudov tərəfindən qanunvericiliyin tələblərinin pozulması hesabına işlərə belə qısa müddətdə baxılması həmin işlərin formal araşdırılması təəssüratı yaradır. Həmçinin müəyyən edilmişdir ki, bəzi hallarda ərizəçi tərəfindən məhkəməyə təqdim edilmiş hüquqi əhəmiyyəti olan faktın müəyyən edilməsinə dair ərizə imzalanmasa da, hakim İ.Mahmudov işə baxaraq ərizənin təmin edilməsi barədə qətnamə qəbul etmişdir. Belə ki, vətəndaş Ə.Əliyevin fəhlə işləməsi faktının müəyyən edilməsi barədə ərizəsi onun tərəfindən imzalanmasa da, hakim İ.Mahmudov həmin ərizəni təmin etmişdir. Bundan başqa 4 iş üzrə də analoji hala yol verilmişdir. Eyni zamanda hakim İ.Mahmudov tərəfindən işlərə baxılarkən bir sıra hallarda dövlət rüsumunun ödənilməsi ilə bağlı qanunvericiliyin tələbləri də pozulmuşdur.

Belə ki, hüquqi əhəmiyyət kəsb edən faktların müəyyən edilməsi barədə ərizələr verildikdə dövlət rüsumu ödənilməli olduğu halda hakim İ.Mahmudov ərizəyə dövlət rüsumunun ödənilməsini təsdiq edən qəbzın əlavə edilməməsinə əhəmiyyət verməyərək, B.Balakışiyevanın əmək stajının mövcud olması faktının müəyyən edilməsinə dair ərizəsini təmin etmişdir. Belə hal İ.Mahmudovun sədrliyi ilə baxılmış 8 işdə təkrarlanmışdır. Həmçinin, 32 işdə dövlət rüsumunun ödənilməsini təsdiq edən sənəd işə əlavə edilməsə də iş materiallarında olan məlumatla (şəxsiyyət vəsiqəsi) əsasən həmin işlər üzrə ərizəçilərin Azərbaycan Respublikasının işğal olunmuş rayonlarında qeydiyyatda olduğu müəyyən olunur. Lakin ərizəçilərin məcburi köçkün olmasını təsdiq edən sənədin

surəti iş materiallarına əlavə edilməmişdir. Onun tərəfindən işlərə formal münasibət o dərəcəyə çatmışdır ki, ərizəçi İ.Bayramovun 03 sentyabr 1993-cü ildən 27 oktyabr 1993-cü ilə kimi Xüsusi təyinatlı polis dəstəsinin tərkibində və Qubadlı rayonunun müdafiəsində iştirak etməsi faktının müəyyən edilməsi barədə ərizəsi heç bir sübut olmadan təmin edilmişdir. Həmin işin materiallarına isə tamamilə başqa şəxs – L.Nəcəfquliyevin qeyd edilən dövrdə Xüsusi təyinatlı polis dəstəsinin tərkibində və Qubadlı rayonunun müdafiəsində iştirak etməsinə dair Qubadlı Rayon Polis İdarəsinin arayışı əlavə edilmişdir.

Bəzi hallarda işlərə baxılarkən məhkəməyə aid hüquq haqqında mübahisənin olması müəyyən edilsə də, hakim İ.Mahmudov MPM-in 259.0.10 və 306.4-cü maddələrinin tələblərinə uyğun olaraq ərizənin baxılmamış saxlanması barədə qərar çıxarmalı olduğu halda, bunu etməmiş, iş mahiyyəti üzrə baxaraq qətnamə qəbul etmişdir. Məsələn, ərizəçi L.İsmayılova məhkəməyə müraciət edərək, V.İsmayılovun onun atası olması faktının müəyyən edilməsi barədə qətnamə qəbul edilməsini xahiş etmiş, hakim İ.Mahmudov tərəfindən onun ərizəsi təmin edilmişdir. Lakin maraqlı şəxs V.İsmayılovun apelyasiya şikayəti əsasında iş baxılarkən müəyyən edilmişdir ki, maraqlı şəxs tərəfindən məhkəmədə atalıq mübahisələndirilsə də hakim İ.Mahmudov mülki prosesual qanunvericiliyin tələblərini pozaraq, iş xüsusi icraat qaydasında baxaraq qətnamə qəbul etmişdir.

Göstərilənlərə əsasən Sumqayıt Apelyasiya Məhkəməsi tərəfindən həmin qətnamə ləğv edilmiş, ərizə baxılmamış saxlanılmışdır. Ümumiləşdirmə zamanı müəyyən edilmişdir ki, hakim İ.Mahmudov tərəfindən xüsusi icraat qaydasında baxılan işlərin əksəriyyəti inzibati məhkəmə icraatının predmeti olmuşdur. Xüsusilə, əmək pensiyasının təyin edilməsi ilə bağlı işlər üzrə ərizəçilər tərəfindən inzibati orqana edilən müraciətə imtina cavabı verilmiş, bundan sonra hüquqi əhəmiyyətli faktın müəyyən edilməsi ilə bağlı məhkəməyə müraciət edilmişdir. Həmin şəxslərin əmək kitabçalarında və ya onlar tərəfindən təqdim edilən arxiv arayışlarında ərizəçilərin işləməsi faktı, onların aldıqları əmək haqqları barədə məlumatların mövcud olmasına baxmayaraq, hakim İ.Mahmudov həmin işlərə xüsusi icraat qaydasında baxmışdır. İnzibati orqanların ərizəçilərin müraciətlərinə dair imtina məktubları isə həmin işlərə əlavə edilmişdir.

İlyas Mahmudovun sədrliyi ilə baxılmış 13 iş üzrə qeyd edilən pozuntu hallarına rast gəlinmişdir. Həmçinin müəyyən edilmişdir ki, hüquqi əhəmiyyəti olan faktların müəyyən edilməsi haqqında 4 iş İlyas Mahmudov

tərəfindən qanunvericiliyin tələblərinə zidd olaraq qiyabi icraat qaydasında baxılmışdır. Əksər hallarda hüquqi əhəmiyyəti olan faktların müəyyən edilməsi haqqında işlər üzrə məhkəmə aktları iş üzrə tərəflərə, xüsusən də maraqlı tərəfə qanunvericilikdə müəyyən edilmiş qaydada göndərilməmiş və ya təqdim edilməmişdir (109 iş üzrə qeyd edilən pozuntu aşkar edilmişdir). Bununla yanaşı hakim İ.Mahmudovun 13.02.2017-ci il tarixli qətnaməsi ilə ərizəçi G.Hüseynovanın əmək stajının olması barədə ərizəsi təmin edilmiş, qətnamədən Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun Sumqayıt şəhər şöbəsi tərəfindən verilmiş apelyasiya şikayəti şikayət vermə müddətinin keçməsi ilə əlaqədar geri qaytarılmışdır. Apelyasiya şikayətinin geri qaytarılması haqqında həmin qərardad isə DSMF-nin Sumqayıt şəhər şöbəsinə göndərilməmişdir. Əslində isə müəyyən edilmişdir ki, həmin iş üzrə maraqlı tərəf qətnaməni aldıqdan 10 gün sonra müddəti ötürmədən apelyasiya şikayət verməsinə baxmayaraq, İ.Mahmudov apelyasiya şikayətinin ötürülməsi qənaətinə gəlmiş və bununla da hüquqların həyata keçirilməsinə süni maneə yaratmışdır. Eyni pozuntu halına İlyas Mahmudovun sədrliyi ilə baxılmış 2(060)-12021/2017 nömrəli işdə də rast gəlinmişdir.

Yuxarıda qeyd edilən hallara yol verməklə hakim İlyas Mahmudov qanunvericiliyin tələblərini dəfələrlə kobud surətdə pozmuş, habelə qanunvericiliyin yuxarıda göstərilən tələblərini pozmaqla yanaşı proses iştirakçılarının hüquqlarını həyata keçirməsinə süni maneələr də yaratmışdır.

Məhkəmə-Hüquq Şurasının 13 may 2019-cu il tarixli qərarından görünür ki, Quba Rayon Məhkəməsinin hakimi Tahirov Zamin Cəbrayıl oğlu Azərbaycan Respublikası Mülki-Prosessual Məcəlləsinin “işlərin baxılması və həll edilməsi müddətləri”ndən bəhs edən 172-ci və “İpoteka haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 37-ci maddələrinin tələblərini öyrənilmiş təxminən hər iki mülki işdən biri üzrə pozmuşdur. Belə ki, Zamin Tahirovun sədrliyi ilə 80 mülki işə prosessual müddət pozuntuları ilə baxılmışdır. Mülki prosessual qanunvericiliyin qətnamənin tərtibindən bəhs edən müddəalarına zidd olaraq, müstəsna və ya xüsusilə mürəkkəb hallar olmadığı halda, yekun nəticəsi elan edilmiş 21 qətnamə 31 oktyabr 2018-ci il tarixə kimi ötən 18 gündən 6 ay 25 günədək müddət ərzində hakim Zamin Tahirov tərəfindən tərtib olunmamış və imzalanmamışdır. Bununla yanaşı, həmin qətnamələrin surətlərinin göstərilən tarixədək işdə iştirak edən şəxslərə rəsmi qaydada verilməməsi proses tərəflərinin haqlı narazılıqlarına səbəb olmaqla, onların apelyasiya şikayəti vermək hüquqlarının həyata keçirilməsinə süni maneələr yaratmışdır.

Hakim Zamin Tahirovun icraatına 20 iyul 2017-ci ildə daxil olmuş 160/18 nömrəli “Zaminbank” ASC-nin tərəf olduğu mülki iş üzrə bir il iki aydan sonra - 20.09.2018-ci il də iddianın baxılmamış saxlanması barədə yekun qərar çıxarılmasına baxmayaraq 31 oktyabr 2018-ci il tarixə kimi ötən bir aydan artıq müddət ərzində həmin qərardad da tərtib edilməmişdir. Hakim Zamin Tahirovun sədrliyi ilə baxılmış 23 mülki iş üzrə məhkəmə bildirişləri faktiki olaraq işdə iştirak edən şəxslərə göndərilməmiş, onların surətləri formal olaraq işlərə tikilmişdir. Bununla belə işdə iştirak edən şəxslərin məhkəmə iclaslarının vaxtı və yeri, habelə ayrı-ayrı prosesual hərəkətlər haqqında xəbərdar edilməmələrinə baxmayaraq, həmin mülki işlərin baxılmamış saxlanması haqqında qərardadlar çıxarılmış və onların surətləri də işdə iştirak edən şəxslərə göndərilməmişdir.

Bununla da proses tərəflərinin qərardadlardan şikayət vermək hüquqları, həmçinin MPM-in məhkəmə bildirişləri və onların məzmununa dair 138-139-cu və məhkəmə qərardadının surətlərinin işdə iştirak edən şəxslərə rəsmi qaydada verilməsindən bəhs edən 266-cı maddələrinin tələbləri pozulmuşdur. MPM-in 227.3-cü maddəsinin tələblərinə zidd olaraq hakim Zamin Tahirovun sədrliyi ilə baxılmış çoxsaylı mülki işlər üzrə məhkəmə qətnamələrinin surətlərinin qanunla müəyyən edilmiş qaydada və müddətdə işdə iştirak edən şəxslərə göndərilməsi təmin edilməmişdir. Məsələn, 2960/17 nömrəli mülki iş üzrə 09 avqust 2017-ci ildə çıxarılmış qətnamənin surəti 31 oktyabr 2018-ci il tarixə kimi ötən 1 il 2 aydan artıq müddət ərzində proses tərəflərinə göndərilməmiş, 69/17 nömrəli mülki iş üzrə isə 21 fevral 2017-ci ildə qəbul edilmiş qətnamənin surəti iddiaçının nümayəndəsinə 11 aydan sonra olmaqla 02 fevral 2018-ci ildə verilmişdir. Oxşar qanun pozuntusuna daha 15 mülki iş üzrə də yol verilmişdir. Apelyasiya şikayətinin göndərilməsi barədə mülki-prosessual qanunvericiliyin tələbləri pozularaq hakim Zamin Tahirovun sədrliyi ilə baxılmış 4 mülki iş üzə müvafiq olaraq 22 may 2018-ci və 12 iyul 2018-ci il tarixlərdə qəbul edilmiş məhkəmə aktlarından verilmiş apelyasiya şikayətləri 31 oktyabr 2018-ci il tarixə kimi ötən müddət ərzində apelyasiya instansiyası məhkəməsinə göndərilməmişdir.

Hakim Zamin Tahirovun icraatında olmuş çoxsaylı işlər üzrə prosesual hərəkətlərin gedişinin və nəticələrinin protokollaşdırılmasına dair qanunvericiliyin tələbləri pozulmuş, məhkəmə iclasları protokollarının hazırlanması uzun müddət ərzində təmin edilməmiş və ya onlar imzalanmamışdır. Məsələn, müvafiq olaraq 21 və 23 fevral 2018-ci il tarixlərdə yekun qərarlar elan edilmiş 720/18 və 783/18 nömrəli mülki işlər

üzrə məhkəmə baxışının iclas protokolları 31 oktyabr 2018-ci il tarixə kimi ötən 9 aydan artıq müddət ərzində tərtib olunmamış və imzalanmamışdır. Eyni qanun pozuntularına daha 57 mülki iş üzrə də yol verilmişdir. Nəticədə maraqlı şəxslərin məhkəmə iclas protokolları ilə tanış olmaq və onlara dair yazılı qeydlər vermək hüquqları da pozulmuşdur. Analoji pozuntuya hakim Zamin Tahirov tərəfindən cinayət işləri üzrə də yol verilmiş, S.Əmirəliyevin barəsində olan cinayət işi üzrə 18 oktyabr 2018-ci il tarixdə müvafiq hökm elan edilsə də, 31 oktyabr 2018-ci il tarixə kimi ötən müddət ərzində məhkəmə iclaslarının protokolları tərtib edilməmiş və imzalanmamışdır. Qeyd edilən cinayət işi üzrə hakim Zamin Tahirov tərəfindən 31 oktyabr 2018-ci il tarixə kimi ötən müddət ərzində məhkəmənin hökmü də tərtib edilməmişdir. Hakim Zamin Tahirovun icraatında olmuş bir çox işlər üzrə qanunvericiliyin məhkəmə qərarlarının icraya yönəldilməsinə dair tələbləri də pozulmuşdur. Belə ki, hakim Zamin Tahirov tərəfindən MPM-in 234.1-ci və "İcra haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 8.1-ci maddələrinin tələbləri pozularaq onun sədrliyi ilə baxılmış 14 mülki iş üzrə qətnamələr qanuni qüvvəyə mindikdən sonra 31 oktyabr 2018-ci il tarixə kimi ötən bir aydan bir il üç ayadək müddət ərzində icraya yönəldilməmişdir. CPM-in 506.0.1-ci maddəsinə əsasən hökm və ya məhkəmənin digər yekun qərarlarını çıxarmış məhkəmələr onların icrası barədə göstəriş verməli olduğu halda, hakim Zamin Tahirovun sədrliyi ilə baxılmış 69/2018 və 99/2018 nömrəli cinayət işləri üzrə 02 iyul 2018-ci və 28 avqust 2018-ci il tarixlərdə çıxarılmış hökmlərin icrasına dair Quba rayon İcra və Probasiya Şöbəsinə göstərişlər həmin hökmlərin qanuni qüvvəyə minməsindən 1 aydan artıq müddət keçdikdən sonra verilmişdir. Hakim Zamin Tahirov tərəfindən inzibati xəta haqqında işlər üzrə də qanunvericiliyin tələbləri bir sıra hallarda pozulmuşdur. Məsələn, inzibati xəta haqqında 671/18, 761/18 və 799/18 nömrəli işlər üzrə 02 iyul 2018, 16 avqust 2018 və 21 avqust 2018-ci il tarixlərdə çıxarılmış qərarların surətlərinin polis orqanına və barəsində icraat aparılan şəxsə verilməsi barədə iş materiallarına 31 oktyabr 2018-ci il tarixə kimi ötən 2 aydan artıq müddət ərzində heç bir sübutedici sənəd əlavə edilməmişdir.

Yuxarıda qeyd edilən hallara yol verməklə hakim Zamin Tahirov qanunvericiliyin tələblərini dəfələrlə pozmuş, habelə qanunvericiliyin göstərilən tələblərini pozmaqla yanaşı, proses iştirakçılarının hüquqlarının həyata keçirilməsinə süni maneələr də yaratmışdır.

Məhkəmə-Hüquq Şurasının 13 may 2019-cu il tarixli qərarından görünür ki, Tərtər Rayon Məhkəməsinin hakimi Məmmədov Mübariz Sərxoş oğlu A.İmanovun Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 306.1-ci maddəsi ilə təqsirləndirilməsinə dair cinayət işinə baxarkən prosesual hüquq normalarının tələblərinin kobudcasına pozulmasına yol vermiş, hakim kimi üzərinə düşən vəzifələrin icrasına laqeyd yanaşmışdır. Belə ki, Tərtər Rayon Məhkəməsinin 03 may 2018-ci il tarixli qərarı ilə həmin iş üzrə zərərçəkmiş Nazimə Cəbiyevanın təqsirləndirilən şəxs Azər İmanovla barışması, sonuncunun ona olan 2730 manat aliment borcunu tam ödəməsi və ondan heç bir şikayət və tələbi olmaması ilə əlaqədar cinayət təqibinə xitam verilmişdir. Əsildə isə zərərçəkmiş şəxs N.Cəbiyevanın apelyasiya şikayəti əsasında işə baxılarkən müəyyən edilmişdir ki, Tərtər Rayon Məhkəməsinin 03 may 2018-ci il tarixli qərarında və iş materiallarında olan həmin tarixli məhkəmə iclasının protokolunda zərərçəkmiş şəxsin məhkəmə baxışında iştirak edərək ifadə verməsi və məhkəmə çıxışı mərhələsində nitq söyləyərək təqsirləndirilən şəxs A.İmanova qarşı şikayət və tələbinin olmadığını bildirməsi qeyd edilsə də, o, məhkəmə baxışı iclasında faktiki olaraq iştirak etməmiş, qərarla və məhkəmə iclasının protokolunda onun məhkəmə baxışında iştirak etməklə ifadə verməsi və məhkəmə çıxışları mərhələsində nitq söyləməsi barədə həqiqətə uyğun olmayan məlumatlar göstərilmişdir. Məhkəmə iclas protokoluna N .Cəbiyevanın ifadə verməkdən imtina etməyə və ya bilə-bilə yalan ifadə verməyə görə CM-in 297 və 298-ci maddələrində nəzərdə tutulan məsuliyyətin izah edilməsinə dair yazılı iltizam əlavə edilsə də, həmin iltizamda olan yazının və imzanın N.C.Cəbiyeva tərəfindən icra edilmədiyini aşkar olunmuşdur. Belə ki, apelyasiya məhkəməsi tərəfindən təyin edilmiş məhkəmə-xətsünaslıq ekspertizasının rəyi əsasında həmin iltizamda “Mən” sözü qarşısındakı “Cəbiyeva Nazimə Cəmaləddin” yazılarının, “İmza” qrafasındakı imzanın və “Cəbiyeva N.” yazısının N.C.Cəbiyeva tərəfindən yox, başqa şəxs (şəxslər) tərəfindən icra olunduğu müəyyən olunmuşdur. Bundan başqa müəyyən edilmişdir ki, N.Cəbiyevanın istifadəsində olan 051-683-93-17 və 051-683-93-16 mobil nömrələri ilə məhkəmə iclasının keçirildiyi 03 may 2018-ci il tarixdə danışıqlar aparılan zaman həmin nömrələr Tərtər rayonun ərazisində deyil, Bakı şəhərində yerləşən antenlərin əhatə dairəsində olmuşdur. Yuxarıda qeyd edilənlərə əsasən zərərçəkmiş N.Cəbiyevanın 03 may 2018-ci il tarixdə məhkəmə iclasında iştirak etməsi təkzib edilmişdir. Bundan başqa qanunvericiliyə əsasən təqsirləndirilən şəxsin məhkəməyə verilməsi və məhkəmə baxışının təyin edilməsi barədə qərarın surəti 3 (üç)

gün müddətində işdə iştirak edən şəxslərə, o cümlədən zərərçəkmiş şəxsə və onun nümayəndəsinə verilməli olduğu halda, hazırkı iş üzrə hazırlıq iclasının 26 aprel 2018-ci il tarixli qərarının surəti işdə iştirak edən şəxslərə, o cümlədən N.Cəbiyevaya verilməmişdir. Eyni zamanda məhkəmənin 03.05.2018-ci il tarixli baxış iclası barədə N.Cəbiyevaya məlumat verilməmişdir. Beləliklə, qeyd edilən cinayət işinə birinci instansiya məhkəməsində baxılarkən CPM-in zərərçəkmiş şəxsin iştirakı və ona məhkəmə nitqi ilə çıxış etmək imkanının yaradılması barədə müddəaları hakim Mübariz Məmmədov tərəfindən kobud şəkildə pozulmuş, zərərçəkmiş şəxsin məhkəmə baxışında iştirakı nəinki təmin edilməmiş, onun məhkəmə baxışında iştirak edərək ifadə verməsi və məhkəmə çıxışı mərhələsində nitq söyləməsi barədə həqiqətə uyğun olmayan məlumatlar həm məhkəmə iclas protokolunda, həm də məhkəmənin 03 may 2018-ci il tarixli qərarında qeyd edilmişdir. Bununla da iş üzrə yol verilmiş çoxsaylı kobud pozuntular nəticəsində N.Cəbiyevanın ədalətli məhkəmə araşdırması hüququnun həyata keçirilməsi məhdudlaşdırılmışdır. Nəticədə Tərtər Rayon Məhkəməsinin 03.05.2018-ci il tarixli qərarı ləğv edilərək, cinayət işi birinci instansiya məhkəməsinə yeni məhkəmə baxışına göndərilmişdir.

“Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında” Qanunun 9.3.12-ci maddəsinə əsasən fiziki və hüquqi şəxslərin hüquqlarının və qanuni mənafelərinin həyata keçirməsində süni maneələr yaratmaq korrupsiyaya şərait yaradan hüquqpozma sayılır.

“Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 99-cu maddəsinə əsasən, hakimlər ədalət mühakiməsini həyata keçirərkən qanunların tələblərinə dəqiq və dönmədən əməl etmək, məhkəmə fəaliyyətinin mənəvi və tərbiyəvi təsirini təmin etmək, ədalətli və qərəzsiz olmaq, ədalət mühakiməsinin nüfuzuna, hakimin yüksək adına, şərəf və ləyaqətinə xələl gətirən hər hansı hərəkətdən çəkinmək kimi vəzifələri yerinə yetirməlidirlər. Beləliklə, Məhkəmə-Hüquq Şurasının təhlil edilən qərarlarında qeyd edilən pozuntular maddi və prosessual hüquq normalarının pozulmasında ifadə edilmişdir.

Hesab edirik ki, Məhkəmə-Hüquq Şurasının intizam icraatı üzrə qəbul etdiyi qərarların, həmin qərarlarda intizam məsuliyyətinə səbəb olan əsaslar kimi müəyyən edilən halların öyrənilməsi faydalı olacaq. Ümid edirik ki, muxtar respublika məhkəmələrinin hakimləri tərəfindən işlərə baxılması zamanı belə hallara yol verilməyəcəkdir.

AZAD TRIBUNA

Cinayət mühakimə icraatının aparıldığı dil və cinayət prosesində tərçüməçinin köməyindən istifadə hüququnun bəzi məsələlərinə dair mülahizələr və təkliflər (milli qanunvericilik və Avropa Məhkəməsinin presedentləri işığında)

Cinayət mühakimə icraatının aparıldığı dil və cinayət prosesində tərçüməçinin köməyindən istifadə hüququ ilə bağlı məsələlər milli qanunvericilik aktları ilə yanaşı, beynəlxalq-hüquqi sənədlər müstəvisində də mühüm yer tutur¹. Təsadüfi deyil ki, ölkədaxili normativ aktlarda təsbit olunan sözügedən məsələ ilə bağlı hüquq normaları ölkəmizin qanunvericilik sisteminin tərkib hissəsi sayılan beynəlxalq-hüquqi aktlar əsas götürülməklə hazırlanmışdır.

Cinayət mühakimə icraatının aparıldığı dil və cinayət prosesində tərçüməçinin köməyindən istifadə hüququ ilə bağlı münasibətlər Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 26-cı maddəsi ilə tənzimlənir. Sözügedən maddədən qaynaqlanan məsələlərə dair fikir və mülahizələrimizi oxucularla bölüşmək istərdik.

İlk olaraq AR CPM-in 26.1-ci maddəsi barədə: Həmin maddəyə əsasən “Azərbaycan Respublikası məhkəmələrində cinayət mühakimə icraatı Azərbaycan Respublikasının dövlət dilində və ya müvafiq ərazinin əhalisinin çoxluq təşkil edən hissəsinin dilində aparılır”.

Hər şeydən əvvəl qeyd edək ki, maddədə “Azərbaycan Respublikası məhkəmələrində” ifadəsinin işlədilməsi fikrimizcə, onun tətbiq dairəsini məhdudlaşdırır. Çünki cinayət prosesual qanunvericilik cinayət mühakimə icraatının aparıldığı dil prinsipini prosesin yalnız məhkəmə mərhələsinə aid etmir. Bu maddədə bütövlükdə cinayət mühakimə icraatından, yəni bu

¹ “Mülki və siyasi hüquqlar haqqında” Beynəlxalq Paktın 14. 3. (f) maddəsi, “İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında” Avropa Konvensiyasının 6.3-cü (e) maddəsi, “Milli, yaxud etnik, din və dil azadlıqlarına məxsus şəxslərin hüquqları haqqında” BMT Bəyannaməsinin 2-ci maddəsi.

icraatın həm məhkəməyədək ibtidai araşdırma, həm də məhkəmədəki mərhələsindən bəhs olunur. Fikrimizi onunla əsaslandırma bilərik ki, AR CPM-in 26.2-ci maddəsində cinayət prosesi iştirakçılarının həmin prinsiplə bağlı hüquqlarının təmin edilməsindən söhbət açılarkən yalnız “məhkəmə”nin deyil, “ibtidai araşdırma”nın və “cinayət prosesini həyata keçirən orqan”ın da adı çəkilir. AR CPM-in 26.2.2-ci maddəsində “tərcüməçinin köməyindən pulsuz istifadə etmək” həm ibtidai araşdırma, həm də məhkəmə baxışı mərhələsinə aid edilmişdir. AR CPM-in 26.4-cü maddəsində isə cinayət mühakimə icraatının aparıldığı dili bilməyən müvafiq şəxslərə təqdim edilməli sənədlərin onların ana dilində və ya onların bildiyi başqa dildə təqdim edilməsi cinayət prosesini həyata keçirən orqanın vəzifəsi hesab edilir.

Yuxarıda deyilənlərdən o nəticəyə gəlmək olar ki, AR CPM-in 26.1-ci maddəsində “*Azərbaycan Respublikası məhkəmələrində*” ifadəsinin yerinə “*Azərbaycan Respublikasında*” ifadəsinin işlədilməsi daha düzgün olardı. Bu mülahizəmiz Rusiya Federasiyası CPM-in Kommentariyasının müəlliflərinin fikri ilə də təsdiqlənir: “Mühakimə icraatının dili haqqında qaydaları yalnız məhkəmədə işin dinlənilməsi dil haqqında məsələnin həlli kimi başa düşmək olmaz. Bütün göstərilən müddəalar təhqiqat və ibtidai istintaqın aparıldığı dilə də aid edilməlidir. Mühakimə icraatının aparıldığı dili bilməyən şəxsin iştirakı ilə keçirilən prosesin həmin mərhələlərində məhkəmə baxışı zamanı olduğu kimi hər hansı istintaq hərəkətində tərcüməçinin iştirakı məcburidir”².

“Mühakimə icraatının milli dil prinsipi cinayət işi üzrə icraatın bütün mərhələlərində realizə olunur. Onun dəqiqliyi ilə həyata keçirilməsi – məhkəmə, hakim, prokuror, müstəntiq və təhqiqatçının vəzifəsidir”³.

AR CPM-in 26.1-ci maddəsində əks olunan müddəa ilə bağlı diqqəti cəlb edən digər bir məqam cinayət mühakimə icraatının *Azərbaycan Respublikasının dövlət dilində və ya müvafiq ərazinin əhalisinin çoxluq təşkil edən hissəsinin dilində də aparılması* tələbidir.

Burada sual doğuran iki məsələyə dair münasibət bildirmək istərdik. ***Birinci məsələ*** onunla bağlıdır ki, sözügedən müddəa Azərbaycan dilini

² Научно-практический комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу РСФСР. Под. общ. ред. В.М.Лебедева. М., 2000, с.53. Научно-практический комментарий уголовно-процессуального кодекса РСФСР. Под. общ. ред. Л.Н. Смирнова. М., 1970, с.32.

³ Комментарий к уголовно-процессуальному кодексу Российской Федерации (научно-практическое издание). М., 2003, с. 80.

bilən, lakin latın qrafikalı əlifbada icra olunmuş sənədləri oxuya bilməyən, kiril qrafikalı əlifbada icra olunmuş sənədləri oxuya bilən şəxslərə də şamil olunub-olunmaması ilə bağlıdır. “Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 26 və 96-cı maddələrinin şərh edilməsinə dair” Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsi Plenumunun 15 iyul 2011-ci il tarixli qərarında bu məsələ ilə bağlı deyilir: “... Azərbaycan dilini bilən, lakin latın qrafikalı əlifbada icra olunmuş sənədləri oxuya bilməyən, kiril qrafikalı əlifbada icra olunmuş sənədləri oxuya bilən şəxslərin CPM-in 26.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş şəxslərlə **prosessual statusunun eyniliyi qəbul edilməzdir**. CPM-in 26-cı maddəsi **Azərbaycan dilini ümumiyyətlə, bilməyən və ya bu dili qismən bilən və tam başa düşməyən şəxslərə aid edilir.**”

“... şifahi Azərbaycan dilini bilən, lakin latın qrafikalı əlifbanı bilməyən şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin tərcüməçi və ya mütəxəssislə təmin olunmasının imperativliyi CPM ilə nəzərdə tutulmamışdır”.

“... şəxsin cinayət mühakimə icraatının aparıldığı dili bilməsinə baxmayaraq, prosessual sənədlərin yazıldığı Azərbaycan dilinin latın qrafikalı əlifbasını bilməməsi səbəbindən həmin sənədlərlə bilavasitə onları oxumaqla tanış olmaq imkanından məhrum olması onun prosessual hüquqlarını məhdudlaşdırır. **Müvafiq yazı qrafikasını bilməyən şəxslərin prosessual vəziyyəti dili bilməyən şəxslərin prosessual vəziyyəti ilə eyni qiymətləndirilməməlidir**. Lakin qrafikanı bilməyən şəxslərin hüquqlarının təminatı cinayət mühakimə icraatının aparıldığı dili bilməyən şəxslərin hüquqlarının **təminatından az olmamalıdır**. Bu vəziyyətdə olan şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxslər cinayət prosesini həyata keçirən orqanlar tərəfindən müdafiəçi ilə təmin edilməlidirlər”.

İkinci məsələ “*müvafiq ərazinin əhalisinin çoxluq təşkil edən hissəsinin dilində də aparılması*” tələbi ilə əlaqədardır. Belə ki, sözügedən tələb regional məhkəmə dili tətbiq olunmasını nəzərdə tutur? Bu suala aydınlıq gətirmək üçün Avropa Məhkəməsinin dil problemi ilə bağlı ilk presedentlərindən biri olan “*İsop Avstriyaya qarşı*” məhkəmə işinə nəzər salmaq maraqlı olar. Həmin işdə Məhkəmə qərara almışdır ki, dövlət dilində aparılan məhkəmə icraatında etnik azlıq nümayəndələrinin müvafiq hüququnun təmin edilməsi ümumi yox, yalnız fərdi qaydada həyata keçirilməlidir. Yəni, məhkəmə şəxsin mənsub olduğu etnik azlığın dilində aparılmalı deyil; ona fərdi qaydada məhkəmə prosedurlarında doğma dilindən istifadə etmək imkanı yaradılmalıdır; məhkəmə sistemində çoxluğa

məxsus bir dildən istifadə edilməsi etnik azlıqların nümayəndələrinə qarşı diskriminasiya halı sayılır.

Göründüyü kimi sözügedən qərarı ilə Avropa Məhkəməsi faktiki olaraq “regional mühakimə dili” institutunu tanımır. Bu prizmadan yanaşsaq, deyə bilərik ki, ölkə ərazisində etnik azlıqların kompakt halda yaşadıkları ərazilərdə məhkəmə icraatının Azərbaycan dilində aparılması, etnik azlıqlara qarşı diskriminasiya anlamını daşımır. Təbii ki, bu zaman etnik azlıq nümayəndələrinin məhkəmədə ana dilindən səmərəli istifadə etmələri üçün müəyyən edilmiş tələblərə (fərdi qaydada) riayət edilməlidir.

AR CPM-in 26.2-ci maddəsi barədə: Həmin maddədən aydın olur ki, cinayət prosesini həyata keçirən orqan cinayət mühakimə icraatının aparıldığı dili bilməyən cinayət prosesi iştirakçılarının aşağıdakı hüquqlarını təmin etməlidir:

- cinayət prosesi iştirakçılarında öz ana dilindən istifadə etmək hüququnu izah etmək;

- ibtidai araşdırma və məhkəmə baxışı zamanı tərcüməçinin köməyindən pulsuz istifadə etmək, ibtidai araşdırma qurtardıqdan sonra cinayət işi və ya cinayət təqibi ilə bağlı digər materiallarla tam tanış olmaq, məhkəmədə ana dilində çıxış etmək.

Müəlliflərdən M.Ə.Cəfərquliyevə görə *məhkəmə icraatının milli dil prinsipi* proses iştirakçılarının ərizə vermələri, məhkəmədə çıxış etmələri, ifadə vermələri, vəsatət irəli sürmələri, məhkəmə icraatı dilini bilməyənlər üçün şərait yaratmaqla onların iş materialları ilə tanış olmalarından ötrü tərcüməçidən istifadə etmələri, habelə istintaq və məhkəmə sənədlərinin ana dillərində və ya bildikləri dilə tərcümə olunmuş formada verilməsi hüquqlarının təmin olunması ilə səciyyəlidir⁴.

Hesab edirik ki, cinayət mühakimə icraatının aparıldığı dili bilməmək cinayət prosesi iştirakçısının cinayət təqibi ilə bağlı toplanmış materiallarla tanış olduğu vaxt onları oxuya bilməməsi, iş materiallarının məzmununu tam dərk etməməsi, həmin dildə şifahi danışıq zamanı öz fikrini izah edə bilməməsi və ya digər iştirakçıların danışıqlarını tam və ya düzgün başa düşməməsi kimi anlaşılmalıdır.

AR CPM-in Kommentariyasında qeyd olunur ki, “**cinayət mühakimə icraatının aparıldığı dili bilməyən şəxs** dedikdə, cinayət mühakimə icraatının aparıldığı yazılı və şifahi nitqi bilməyən şəxs başa düşülür⁵”.

⁴ Cəfərquliyev M.Ə. Milli dil və məhkəmə icraatı. Bakı, 1991, s. 52.

⁵ Azərbaycan Respublikasının Cinayət Prosesual Məcəlləsinin Kommentariyası. B., Digesta, 2007, s. 77

Analoji izah Rusiya Federasiyası CPM-in Kommentariyasında belə əks olunmuşdur: “**Cinayət mühakimə icraatının aparıldığı dili bilməyən şəxslər** o şəxslər hesab edilir ki, mühakimə icraatı dilində adi danışıq nitqini başa düşmür və ya pis başa düşür, həmin dildə bu və ya digər termini və ya iş üzrə icraatın əlaqədar olduğu halları sərbəst izah edə bilmir”⁶.

AR CPM-in Kommentariyasının müəlliflərinin fikrincə, **cinayət mühakimə icraatının aparıldığı dili kifayət qədər bilməyən şəxslər** həmin dilin yazılı və şifahi nitqini pis başa düşən və həmin dildə sərbəst danışmağı bacarmayan şəxslərdir. Bu halda həmin şəxslərin icraatın aparıldığı dildən istifadə etməklə prosessual hərəkətlərin həyata keçirilməsində iştirakı, onların öz fikirlərini çatdırmaq bacarığı qiymətləndirildikdən sonra mümkündür”⁷.

Sözgedən maddədə təsbit olunan “*cinayət prosesi iştirakçılarına öz ana dilindən istifadə etmək hüququnu izah etmək*” müddəası ilə bağlı mülahizələrimizə gəlicə, hesab edirik ki, bu müddəanın ifadə tərzini sanki cinayət mühakimə icraatının aparıldığı dili bilməyən cinayət prosesi iştirakçılarının **hüququndan** daha çox cinayət prosesini həyata keçirən orqanın **vəzifəsi** təsirini bağışlayır. Sözsüz ki, cinayət prosesini həyata keçirən orqan cinayət mühakimə icraatının aparıldığı dili bilməyən cinayət prosesi iştirakçılarında onların həmin hüququnu izah etməyə borcludur. Lakin qanunvericilik texnikası baxımından qüsurlu hesab etdiyimiz bu müddəa cinayət mühakimə icraatının aparıldığı dili bilməyən cinayət prosesi iştirakçılarının ana dilindən istifadə etmək hüququnun olduğunu nəzərdə tutur. Bu baxımdan yaxşı olardı ki, həmin müddəa “*öz ana dilindən istifadə etmək hüququ barədə məlumat almaq*” və ya bu kimi başqa formada ifadə olunardı.

Barələrində cinayət təqibi həyata keçirilən şübhəli və təqsirləndirilən şəxslərin hüquqlarından bəhs olunan AR CPM-in müvafiq maddələrində (90.7.11 və 91.5.11-ci maddələr) onların “ana dilində və ya bildiyi başqa dildə ifadə (izahat) vermək” hüquqları nəzərdə tutulmuşdur.

Ümumiyyətlə, yuxarıda sözgedən maddələrdə işlədilən “ana dili” termini ilə bağlı qeyd edək ki, bu ifadənin leqal anlayışı heç bir qanunvericilik aktında açıqlanmır. Hər şeydən əvvəl, dil insanlar arasında ən mühüm ünsiyyət vasitəsi kimi mühüm əhəmiyyətə malikdir və o,

⁶ Научно-практический комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу РФ. Под. общ. ред. В.М.Лебедева. М., 2000, с. 53.

⁷ Azərbaycan Respublikasının Cinayət Prosesual Məcəlləsinin Kommentariyası. B., Digesta, 2007, s. 77

mədəniyyətin tərkib hissəsi, milli və şəxsi özünüdərkən ən əsas ifadə forması hesab edilir. Hər bir fərd aid olduğu etnosun mədəni-mənəvi dəyərlərini məhz dil vasitəsilə mənimsəyir və dil həmin etnosun psixologiyasını şəxsə ötürən əsas vasitədir⁸.

Ana dili dedikdə, bir qayda olaraq, valideynlərin və ya onları əvəz edən şəxslərin dili, uşağın həyatda ilk dəfə danışdığı sözlərin mənsub olduğu dil başa düşülməlidir. Əksər vaxt ana dili şəxsin mənsub olduğu etnik qrupun dili olur. Lakin müəyyən hallarda bu, başqa etnik qrupun dili də ola bilər (uşaq başqa millətə mənsub olan şəxslər tərəfindən övladlığa götürüldüyü hallarda və s.).

“Ana dili” termini ilə “ünsiyyət dili”, “tərbiyə dili”, “təhsil dili” və “yaradıcılıq dili” ifadələrini eyniləşdirmək olmaz. Belə ki, “ünsiyyət dili” ifadəsi geniş anlayış olub özündə şəxsin başqaları ilə həm məişət, həm də rəsmi səviyyədə əlaqəsi zamanı istifadə etdiyi ünsiyyət vasitələrini ehtiva edir. Ünsiyyət dili həm ana dili, həm dövlət dili, həm də başqa etnik qrupun dili ola bilər. Tərbiyə dili ailədə, tərbiyə və təhsil ocaqlarında uşağın davranış vərdişlərini formalaşdıran dildir, bu dildə fərd ilkin vərdişləri mənimsəyir. Təhsil dili şəxsin oxuduğu dildir. Başqa sözlə, bu dil təhsil müəssisələrində dərslərin keçirildiyi dildir. Yaradıcılıq dili dedikdə isə, şəxsi öz bədii və ya elmi fəaliyyətində istifadə etdiyi dil başa düşülür.

Göründüyü kimi “ünsiyyət dili”, “tərbiyə dili”, “təhsil dili” və “yaradıcılıq dili” ifadələri “ana dili” terminini əvəz etmir.

Yuxarıda bəhs olunduğu kimi AR CPM-in 26.2-ci maddəsində cinayət mühakimə icraatının aparıldığı dili bilməyən cinayət prosesi iştirakçılarının öz ana dilindən istifadə etmək hüququ ilə yanaşı, *ibtidai araşdırma və məhkəmə baxışı zamanı tərcüməçinin köməyindən pulsuz istifadə etmək, ibtidai araşdırma qurtardıqdan sonra cinayət işi və ya cinayət təqibi ilə bağlı digər materiallarla tam tanış olmaq, məhkəmədə ana dilində çıxış etmək* hüquqlarının olması da təsbit olunmuşdur.

Şübhəli və təqsirləndirilən şəxslərin müvafiq olaraq ibtidai araşdırma və məhkəmə baxışı zamanı tərcüməçinin köməyindən pulsuz istifadə etmək hüququ AR CPM-in 90.7.12 və 91.5.12-ci maddələrində də nəzərdə tutulmuşdur. Bu hüquq hər bir halda cinayət təqibinin ilk anından etibarən təmin olunmalıdır. Təsadüfi deyil ki, AR CPM-in 153.2.9-cu maddəsinə görə tutulmuş şəxsin hüquqlarının təmin olunması üçün “cinayət mühakimə icraatının aparıldığı dili bilməyən şəxsin tərcüməçinin xidmətindən pulsuz istifadə etmək hüququnu təmin etmək” cinayət prosesini

⁸ Əsgərov Z. Konstitusiyə hüququ. Bakı, 2011, s. 176.

həyata keçirən orqanın və müvəqqəti saxlama yerlərinin əməkdaşlarının vəzifəsi hesab edilir.

Bundan başqa, AR CPM-in 92.3.4 və 92.12-ci maddələri tələb edir ki, “şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxs cinayət mühakimə icraatının aparıldığı dili bilmədikdə” onlar cinayət prosesində müdafiəçi ilə təmin olunurlar və bu halda şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin müdafiəçidən imtina etməsi qəbul olunmur, onlara müdafiəçi məcburi təyin olunur və ya müdafiəçi qismində təyin olunmuş vəkilin səlahiyyətləri saxlanılır.

Qeyd edək ki, şahid dövlət dilini və ya ibtidai araşdırmanın aparıldığı dili bilmədiyi halda da dindirmənin aparılmasına tərcüməçi cəlb edilir. AR CPM-in 230.3-cü maddəsinə əsasən bu zaman şahidin xahişi ilə ifadəsi onun bildiyi dilə tərcümə edilir. Bu protokol şahid və tərcüməçi tərəfindən imzalanır və iş materiallarına əlavə edilir.

AR CPM-in 26.2-ci maddəsində cinayət mühakimə icraatının aparıldığı dili bilməyən cinayət prosesi iştirakçılarının təmin olunması nəzərdə tutulan hüquqlarından biri də *ibtidai araşdırma qurtardıqdan sonra cinayət işi və ya cinayət təqibi ilə bağlı digər materiallarla tam tanış olmaq* hüququdur. Qeyd edək ki, bu hüquq onsuz da AR CPM-in müvafiq maddələrinə (90.7.3, 90.7.4, 90.7.18, 90.7.19; 91.5.1, 91.5.3, 91.5.19, 91.5.20, 91.5.21, 91.5.22-ci və s. maddələr) əsasən şübhəli və təqsirləndirilən şəxsin hüquqları sırasındadır. Ona görə də AR CPM-in 26.2-ci maddəsində təsbit olunan həmin hüquq cinayət prosesi iştirakçılarında ibtidai araşdırma qurtardıqdan sonra cinayət işi və ya cinayət təqibi ilə bağlı digər materiallarla tam tanış olmaqda tərcüməçinin köməyindən pulsuz istifadə etmələrinə təminat verməlidir. Bu baxımdan hesab edirik ki, sözügedən hüququn mətni aşağıdakı redaksiyada verilərsə, daha dəqiq olar: “ibtidai araşdırma qurtardıqdan sonra cinayət işi və ya cinayət təqibi ilə bağlı digər materiallarla **tərcüməçinin iştirakı** ilə tam tanış olmaq”.

Cinayət prosessual qanunvericilikdə işlədilən “tam tanış olmaq” ifadəsi nəyi bildirir? Başqa sözlə, şübhəli və təqsirləndirilən şəxsə hansı icraat materialları tərcümə edilib verilməlidir? Bütövlükdə icraat materiallarının hamısını yoxsa, zəruri hesab edilən prosessual sənədlərmi? Bundan başqa, şifahi tərcümə cinayət işi və ya cinayət təqibi ilə bağlı digər materiallarla tanış olmaq hüququnun təminatı üçün kifayət hesab oluna bilərmi? İndi isə milli qanunvericilik və Avropa Məhkəməsinin presedentləri əsasında bu suallara dair fikirlərimizi oxucularla bölüşmək istərdik.

AR CPM-in 26.4-cü maddəsinə görə “Cinayət prosesini həyata keçirən orqan təqdim edilməli sənədləri müvafiq şəxslərə cinayət mühakimə

icraatının aparıldığı dildə təqdim edir. Cinayət mühakimə icraatının aparıldığı dili bilməyən müvafiq şəxslərə təqdim edilməli sənədlər onların ana dilində və ya onların bildiyi başqa dildə təqdim edilir”.

AR CPM-də şübhəli və təqsirləndirilən şəxslərin hüquqlarına nəzər salsaq görərik ki, cinayət prosesini həyata keçirən orqanın təqdim etməli olduğu sənədlərə aşağıdakıları aid etmək olar:

Şübhəli şəxsə münasibətdə:

- tutulma haqqında və ya qətimkan tədbiri seçilməsi haqqında qərarın surəti (AR CPM-in 90.7.3-cü maddəsi);

- cinayət prosesini həyata keçirən orqan tərəfindən qəbul edilmiş və onun hüquq və qanuni mənafeyinə toxunan qərarların surəti (AR CPM-in 90.7.19-cu maddəsi).

Təqsirləndirilən şəxsə münasibətdə:

- ittiham elan edildikdə, həbsdə alınıqdan və ya barəsində qətimkan tədbiri seçilməsi haqqında qərar elan olunduqdan dərhal sonra müvafiq qərarın surəti (AR CPM-in 91.5.1-ci maddəsi);

- ibtidai araşdırma qurtardığı və ya cinayət işi üzrə icraata xitam verildiyi andan işin materiallarına aid zəruri sənədlərin surəti (AR CPM-in 91.5.22-ci maddəsi).

Onu da qeyd etmək ki, şübhəli və təqsirləndirilən şəxslər müvafiq olaraq tutulma və həbsdə alma protokolu tərtib olunduqdan dərhal sonra onunla tanış olmaq və ona protokolda əks olunmalı qeydlərini vermək (AR CPM-in 90.7.4-cü; 91.5.3-cü maddələri), eləcə də iştirak etdiyi istintaq və ya digər prosesual hərəkətlərin protokolları ilə tanış olmaq, protokoldakı yazıların düzgünlüyü və tamlığı barədə qeydlərini vermək; istintaq və ya digər prosesual hərəkətlərdə və məhkəmə baxışında iştirak edərkən qeyd edilməsi zəruri olan halların müvafiq protokola daxil edilməsini tələb etmək; məhkəmə iclasının protokolu ilə tanış olmaq və ona qeydlər vermək (AR CPM-in 90.7.18-ci; 91.5.19-cu maddələri), ekspertizanın təyin olunması haqqında qərarla və ekspertin rəyi ilə tanış olmaq (AR CPM-in 91.5.20-ci maddəsi), həbsdə alma və həbsdə saxlamanın qanuni və əsaslı olduğunu təsdiq etmək üçün cinayət prosesini həyata keçirən orqanın məhkəməyə təqdim etdiyi materiallarla tanış olmaq (AR CPM-in 91.5.21-ci maddəsi) və s. kimi hüquqlara malikdirlər.

Yuxarıda sadalanan hüquqlara nəzər saldıqdan sonra o nəticəyə gəlmək olar ki, “cinayət işi və ya cinayət təqibi ilə bağlı digər materiallarla tam tanış olmaq” müddəasını “cinayət prosesini həyata keçirən orqanın təqdim etməli olduğu sənədlər”, eləcə də AR CPM-də şübhəli və təqsirləndirilən şəxslərin

tanış olması nəzərdə tutulan sənədlər kontekstində qiymətləndirmək lazımdır. Hesab edirik ki, “tam tanış olma” o deməkdir ki, baş verən hadisələri anlamaq və öz müdafiəsini həyata keçirmək üçün şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsə təqdim edilməsi zəruri olan bütün icraat materialları onun ana dilində və ya bildiyi başqa dildə verilməli, habelə, o, iş üzrə vacib olan sənədlər barədə xəbərdar edilməlidir.

Qeyd edək ki, Avropa Məhkəməsinin də mövqeyi belədir ki, şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsə milli qanunvericilikdə surətinin verilməsi nəzərdə tutulmuş bütün prosessual sənədlər tərcümə edilmiş formada təqdim edilməlidir. Eyni zamanda Məhkəmə hesab edir ki, müvafiq hallarda şifahi tərcümə də bu hüququn təminatı üçün kifayət sayıla bilər. Belə ki, **“Lyudeke, Belkasem və Koç Almaniyaya qarşı”** işdə (qərarın 48-ci paragrafı) Avropa Məhkəməsi müəyyən etmişdir ki, “məhkəmədə istifadə olunan dili bilməyən və ya bu dildə danışmayan təqsirləndirilən şəxs ədalətli məhkəmə baxışı hüququndan bəhrələnmək məqsədilə baş verənləri anlaması üçün ona qarşı başlanmış cinayət təqibi ilə bağlı bütün lazım olan sənədlərin yazılı və ifadələrin şifahi tərcüməsi üçün tərcüməçinin pulsuz köməyindən istifadə hüququna malikdir”.

Avropa Məhkəməsi sözügedən iş üzrə çıxarılan qərarla şifahi və yazılı tərcüməni məhkəmə orqanlarının hesabına həyata keçirməyi tələb edən aşağıdakı müddəaları göstərmişdir:

- həbsə almanın səbəblərinin tərcümə edilərək təqsirləndirilən şəxsə təqdim olunmasını nəzərdə tutan 5-ci maddənin 2-ci bəndi;
- ittiham aktının tərcümə edilərək təqsirləndirilən şəxsə təqdim olunmasını nəzərdə tutan 6-cı maddənin 3-cü bəndinin “a” yarım bəndi;
- məhkəmə baxışında tərcüməçinin təmin olunmasını nəzərdə tutan 6-cı maddənin 3-cü bəndinin “e” yarım bəndi.

“Laqerblom İsveçə qarşı” işdə isə Avropa Məhkəməsi bir daha vurğulamışdır ki, sözügedən hüquq təqsirləndirilən şəxsin “məhkəmə prosesindən fayda əldə etməsi üçün” “bütün sənədləri və şifahi bəyanatları” əhatə edir. Bu baxımdan “təklif olunan tərcümə xidməti elə olmalıdır ki, təqsirləndirilən şəxs ona qarşı başlanmış işin mahiyyəti barədə məlumatlı olsun, eləcə də özünü müdafiə etmək, xüsusən də hadisələr barədə özünün versiyasını təqdim etmək imkanına malik olsun”.

Avropa Məhkəməsinin mövqeyi belədir ki, şübhəli və təqsirləndirilən şəxs üçün tərcümə edilməli olan prosessual sənədlər dairəsinin icraat materiallarının hamısını əhatə etməsi tələb olunmur. Təsadüfi deyil ki, **“Kamasinski Avstriyaya qarşı”** işdə Avropa Məhkəməsi o nəticəyə

gəlmişdir ki, Konvensiyanın “6-3-e” maddəsi “... cinayət təqibinin yazılı sübutlarının və ya rəsmi materiallarının bütün elementlərinin tərcüməsini tələb etmək qədər uzağa getməmişdir. Tərcüməçinin köməyi təqsirləndirilən şəxsin ona qarşı qaldırılmış iş barədə informasiyaya malik olmasını, özünü müdafiə etməsini və ilk növbədə məhkəməyə hadisələr barəsində öz versiyasını təqdim etməsini təmin edəcək şəkildə təşkil olunmalıdır”.

Ümumiyyətlə, Avropa Məhkəməsinin presedent təcrübəsində hansı hallarda prosessual sənədlərin yazılı tərcüməsinin tələb olunduğu, hansı hallarda isə şifahi tərcümənin kifayət etdiyi konkretləşdirilməmişdir. Bununla bağlı Məhkəmə yalnız dəqiq prinsip bəyan edir: “Baş verənləri anlaması və hadisələr barədə özünün versiyasını irəli sürə bilməsi üçün lazım olan” prosessual sənədlərin və şifahi ifadələrin tərcümə edilməsi mühakimənin ədalətli sayılmasının zəruri şərtidir.

Şifahi tərcümənin kifayət etməsi hallarına dair Avropa Məhkəməsinin mövqeyi *“Hüseyn İtaliyaya qarşı”* işdə daha aydın əks olunmuşdur, baxmayaraq ki, bu iş üzrə qərar Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 3-cü və 4-cü paragrafları ilə müəyyən edilmiş qaydada qəbul edilmişdir⁹. Hüseyn şikayət edirdi ki, ona qarşı irəli sürülmüş ittiham qərarı yalnız italyan dilində tərtib edilmişdi. Məhz buna görə də o, 10 günlük apelyasiya şikayəti vermək hüququndan istifadə edə bilməmişdi. Düzdür, həbsdə olarkən sənəd şifahi şəkildə ərəb dilinə (Hüseynin ana dilidir) tərcümə edilmişdi. Lakin o, yenicə xarici ölkənin həbsxanasından İtaliyaya gətirildiyi üçün tərcüməçinin sözlərinə diqqət edə bilməmiş, onun texniki mənasını başa düşməmişdir. O, bildirmişdir ki, İtaliya hüquq sisteminin mürəkkəblikləri ilə tanış deyildi və düşünürdü ki, həbs orderi cinayətlərin siyahısı və normativ müddəalardır. Bundan başqa, tərcümənin keyfiyyətinə və tərcüməçinin köməyinin səmərəsinə nəzarət yox idi.

İşin faktiki hallarını təkzib etməyən Avropa Məhkəməsi Konvensiyanın 6-3-e maddəsi ilə presedent təcrübəsinin prinsiplərini sadalayaraq o qənaətə gəlmişdir ki, Hüseyn başa düşdüyü dildə ona qarşı irəli sürülmüş ittiham barədə kifayətedici məlumat almışdır. Həbsə alma barədə qərar təqdim olunarkən o, İtaliyada olmuş və apelyasiya məhkəməsinə şikayət etmək və

⁹ Maddə 35. Qəbul edilmə şərtləri... 3. Məhkəmə 34-cü maddənin müddəalarına müvafiq olaraq verilmiş istənilən fərdi şikayəti, bu Konvensiya və ya ona dair Protokolların müddəaları ilə bir araya sığmayan, açıq-aydın əsassız və ya şikayət vermə hüququndan sui-istifadə hesab edərsə, qəbul olunmayan elan edə bilər. 4. Məhkəmə bu maddəyə müvafiq olaraq qəbul olunmayan hesab etdiyi istənilən şikayəti rədd edir. O, bunu icraatın istənilən mərhələsində edə bilər.

özünün müdafiəsini hazırlamaq üçün adı qərarda göstərilmiş müdafiəçinin və ya başqa hüquq məsləhətçisinin xidmətlərindən istifadə edə bilərdi. Bununla da Məhkəmə ədalətli məhkəmə araşdırması hüququnun hər hansı pozuntusunu aşkar etmədi.

Göründüyü kimi Avropa Məhkəməsi bu qərarla qanunda nəzərdə tutulmuş prosesual sənədlərin tərcümə olunmuş yazılı variantını təqdim etmədən onların məzmununun şifahi formada tərcümə edilməsini “məhkəmədə istifadə olunan dili başa düşməyən və ya bu dildə danışa bilməyən cinayətdə ittiham olunan şəxsin tərcüməçinin pulsuz köməyindən istifadə etmək hüququ”nun təminatı üçün yetərli hesab etmişdir.

Bəzən məhkəmə təcrübəsində elə hallarla da rastlaşmaq olur ki, şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxs cinayət mühakimə icraatının aparıldığı dili tam şəkildə olmasa da, müəyyən səviyyədə bilir. Bütün hallarda şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin tərcüməçinin pulsuz köməyindən istifadə etmək hüququ təmin edilməlidir?

Bu suala da cavab vermək üçün Avropa Məhkəməsinin presedent təcrübəsinə nəzər salmaq maraqlı olardı. Belə ki, **“Broziçek İtaliyaya qarşı”** işdə milliyətcə alman olmasına baxmayaraq, Broziçekə qarşı İtaliyada şifahi olaraq ittiham irəli sürülmüş və məktubla Almaniyaya, onun özünə italyan dilindən alman dilinə tərcümə edilmədən göndərilmişdi. Broziçek isə İtaliyanın məhkəmə orqanlarından ona qarşı irəli sürülən ittihamı ana dilinə və ya BMT-nin dillərindən birinə tərcümə etmələrini xahiş etmişdi. Avropa Məhkəməsi bu iş üzrə qərarında (41-ci paraqraf) göstərmişdir ki, “əgər italyan məhkəmə orqanları ərizəçinin ... ona qarşı irəli sürülmüş ittihamlar barədə ona məlumatlandırıcı məktubu həqiqətən anlaya biləcək dərəcədə italyan dilini başa düşdüyünü müəyyən etməmişdirlərsə, ittihamın əks olunduğu sənədlər təqsirləndirilən şəxsə alman dilində təqdim edilməli idi”.

Avropa Məhkəməsi Broziçekin haqlı olması nəticəsinə gələrkən onun italyan mənşəli olmadığını, linqvistik əsaslara görə ona qarşı irəli sürülmüş ittihamları başa düşmədə çətinlik çəkdiyini göstərməsini əsas gətirmişdir. İtaliya hökuməti isə iddia edirdi ki, Broziçekin italyan dilini kifayət qədər bilməsi sənədlərdən görünür.

Göründüyü kimi bu mövqeyi ilə Avropa Məhkəməsi “təqsirləndirilən şəxsin icraatın aparıldığı dili bilməməsi” prezumpsiyasını müəyyən etmişdir. Cinayət təqibini həyata keçirən orqanların vəzifəsi hər zaman bu prezumpsiyanı əsas götürməkdən ibarət olmalıdır ki, mühakimə ədalətli sayılsın. Praktiki prizmadan yanaşsaq, aydın olur ki, Avropa Məhkəməsi cinayət təqibi orqanları qarşısında sözügedən məsələ ilə bağlı sanki belə bir

şərt qoyur: Cinayət mühakimə icraatının aparıldığı dili tam olmasa da, müəyyən səviyyədə bilən şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsə icraat materiallarını onların ana dilində və ya başa düşdüyü başqa dildə tərcümə edib vermək ən səmərəli yoldur. Çünki şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin cinayət mühakimə icraatının aparıldığı dili lazımi səviyyədə bilməsini aydınlaşdırmaq və sübut etmək həqiqətən çox çətin bir məsələdir.

Tərcüməçinin pulsuz köməyindən istifadə etmək hüququ ilə bağlı digər maraqlı məqamlardan biri də onun əməyinin hansı qaydada ödənilməsi məsələsidir. Yəni ödənişlər məhkəmə xərclərinə daxil edilirmi? Bu zaman sual doğuran problemlərdən ən əsası budur ki, müdafiə tərəfinin dəvət etdiyi tərcüməçinin əməyi hansı mənbə hesabına ödənilməlidir?

AR CPM-in 26.3-cü maddəsində birbaşa təsbit olunmuşdur ki, “cinayət mühakimə icraatının aparıldığı dili bilməyən cinayət prosesi iştirakçılarının AR CPM-in 26.2.2-ci maddəsində göstərilən hüquqlarının təmin olunması Azərbaycan Respublikasının dövlət büdcəsi hesabına həyata keçirilir”.

AR CPM-in 195.1.2-ci maddəsindən aydın olur ki, cinayət mühakimə icraatı zamanı tərcüməçi tərəfindən görülən işin haqqı cinayət prosesini həyata keçirən orqanın tələbi ilə yerinə yetirildikdə – Azərbaycan Respublikasının dövlət büdcəsi vəsaiti hesabına miqdarı Azərbaycan Respublikası müvafiq icra hakimiyyət orqanının (Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti nəzərdə tutulur) müəyyən etdiyi həddə cinayət prosesini həyata keçirən orqanla şərtləşdirildiyi kimi ödənilir.

Lakin AR CPM-in 195.1.3-cü maddəsində “müdafiə tərəfi ilə razılığa əsasən görüldükdə”, tərcüməçinin əməyinin “həmin tərəflə şərtləşdirilmiş miqdarda” ödənilməsi müəyyən olunsada, maliyyə vəsaitinin kimin hesabına ödənilməli olması göstərilməmişdir.

Belə olan təqdirdə o sual meydana çıxır ki, tərcüməçinin haqqını müdafiə tərəfimi ödəməlidir? Hesab edirik ki, bu halda tərcüməçinin haqqını müdafiə tərəfinin ödəməsi həm milli qanunvericiliyin ruhuna, həm də Avropa Məhkəməsinin mövqeyinə uyğun deyil. Çünki birincisi, yuxarıda da qeyd olunduğu kimi AR CPM-in 26.3-cü maddəsində cinayət mühakimə icraatının aparıldığı dili bilməyən cinayət prosesi iştirakçılarının həmin maddədə sadalanan hüquqlarının təmin olunmasının Azərbaycan Respublikasının dövlət büdcəsi hesabına həyata keçirilməsi hər hansı şərtədən asılı edilməyib. Yəni orada konkret olaraq deyilmir ki, sözügedən hüququn təmini cinayət prosesini həyata keçirən orqanın tələbi ilə, yoxsa müdafiə tərəfi ilə razılığa əsasənmi həyata keçirilmişdir. Deməli, həmin maddəyə əsaslanaraq, o nəticəyə gələ bilərik ki, müdafiə tərəfi ilə razılığa

əsasən görüldükdə tərcüməçinin əməyinin həmin tərəflə şərtləşdirilmiş miqdarda ödənilməsi də Azərbaycan Respublikasının dövlət büdcəsi hesabına həyata keçirilməlidir, baxmayaraq ki, AR CPM-in 195.1.3-cü maddəsində ödənilmə mənbəyi məsələsi açıqda qalmışdır.

İkincisi, Avropa Məhkəməsinin mövqeyinə görə də şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsə tərcüməçinin köməyi pulsuz həyata keçirilsə də, bu heç də o demək deyildir ki, tərcüməçi əməyinin əvəzi ödənilməməlidir. Məhkəmənin qənaəti belədir ki, bu zaman əmək ödənilməlidir, özü də heç bir qeyd-şərt qoyulmadan dövlət büdcəsi vəsaiti hesabına. Təsədüfi deyil ki, **“Öztürk Almaniyaya qarşı”** işdə Avropa Məhkəməsi bəyan etmişdir ki, tərcüməçinin xidmətlərinin ödənilməsi üzrə xərclərin cinayət qaydasında məhkum edilən şəxsin üzərinə qoyulması ona görə Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 3-cü bəndinin “d” yarımbəndinin pozulmasıdır ki, bunun baş verə biləcəyi maliyyə nəticələri qarşısında qorxu həmin hüququn həyata keçirilməsinə yardım etmir. Sözügedən işlə bağlı qərarla Məhkəmə alman hakimiyyət orqanlarının tərcüməçinin xidmətlərinə görə haqqın ödənilməsinin ərizəçidən tələb olunması halını pozuntu kimi qiymətləndirmişdir.

“Lyudeke, Belkasem və Koç Almaniyaya qarşı” işdə isə Avropa Məhkəməsi tərcüməçi xidmətlərinin təqsirləndirilən şəxs üçün qeyd-şərtsiz pulsuz olmasını xüsusi vurğulamış, “pulsuz” terminin mənası üzərində dayanan Məhkəmə qeyd etmişdir ki, bu termin nə müəyyən şərtlərlə ödənişdən azad olma, nə ödəniş üzrə müvəqqəti güzəşt, nə də ödənişin dayandırılması mənasını vermir, bu termin ödənişdən birdəfəlik və tam azad olma mənasını ifadə edir.

Göründüyü kimi Avropa Məhkəməsi sözügedən hüququ universal hesab edir və ödənişin dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına həyata keçirilməsinə hər hansı bir şərtlə, o cümlədən “müdafiə tərəfinin razılığına əsasən götürülmə” şərti ilə məhdudlaşdırmır. Bu nöqteyi-nəzərdən AR CPM-in 195.1.3-cü maddəsi tərcüməçi xidmətlərinin müdafiə tərəfinin özü ödəməsi kimi qəbul edilməməlidir. Hesab edirik ki, bu zaman mühakimənin ədalətliliyi məqsədilə cinayət prosesini həyata keçirən orqan aşağıdakı vəzifələri yerinə yetirməlidir:

- müdafiə tərəfinin tərcüməçi xidmətlərinə ehtiyacının həcmi müəyyən etmək;
- müdafiə tərəfi üçün bu xidməti pulsuz təmin etmək;
- tərcüməçinin əməyinin əvəzini ödəmək üçün səlahiyyətləri daxilində müvafiq tədbirlər görmək.

Zənnimizcə, sözügedən məsələ ilə bağlı milli qanunvericiliyin Avropa Məhkəməsinin hüquqi mövqeyinə uyğunlaşdırılması məqsədmüvafiq olardı. Lakin hər bir halda bunsuz da Avropa Məhkəməsinin presedentləri təcrübədə tətbiq edilməlidir.

Tərcümə xidməti ilə bağlı bir məsələyə də toxunmaq istərdik. Belə ki, AR CPM-in 99.2-ci maddəsinə görə "... Hakim, prokuror, müstəntiq, təhqiqatçı, müdafiəçi, nümayəndə və prosesin digər iştirakçıları, hal şahidləri, məhkəmə iclasının katibi, ekspert və şahid tərcümə edilən dilləri bilsə də, üzərinə tərcüməçi vəzifələrini götürməməlidirlər".

Bu məsələ ilə bağlı Avropa Məhkəməsinin presedentləri əsasən təqsirləndirilən (şübhəli) şəxs-müdafiəçi verbal kommunikasiyasını əhatə edir. Belə ki, **"Laqerblom İsveçə qarşı"** iş üzrə qərarla Avropa Məhkəməsinin mühakimə dilini bilməyən təqsirləndirilən şəxslə ona təyin edilmiş və müdafiə etdiyi şəxsin dilini bilməyən müdafiəçinin qarşılıqlı münasibətlərinə dair hüquqi mövqeyi bəyan edilmişdir. Qərarla (32-ci paraqraf) bildirilir ki, "şübhəli şəxsin ana dilini bilən müdafiəçinin xidmətindən istifadə etmə hüququ mövcud deyildir", sözügedən problem isə xidmətləri dövlət tərəfindən ödənilən tərcüməçi təyin olunması ilə həll oluna bilər.

Tərcümə xidmətinə dair fikrimizi bölüşmək istədiyimiz digər bir məsələ tərcümənin keyfiyyət göstəricisi tələbinə aiddir. Belə ki, tərcümə xidmətinin keyfiyyətinə nəzarət olunmalıdırmi? Yəni müvafiq dövlət orqanı bu işə nəzarət etməlidirmi?

Avropa Məhkəməsinin bu suala birmənalı cavabı ondan ibarətdir ki, belə bir nəzarət olmalıdır. **"Hermit İtaliyaya qarşı"** iş üzrə qərarla (70-ci paraqraf) deyilir ki, "... bu hüquq praktiki və səmərəli olmalıdır, məsul orqanların vəzifəsi tərcüməçi təyin etməklə bitmir, əgər onlar konkret hallarda məlumatlandırılmışdırlarsa, bu vəzifə təqdim edilən tərcümənin adekvatlığı üzərində sonrakı nəzarətə qədər genişlənə bilər".

Analoji mövqə **"Kamasinski Avstriyaya qarşı"** iş üzrə qərarla (74-cü paraqraf) da nümayiş etdirilmişdir.

Sözsüz ki, tərcümənin keyfiyyəti işin xarakteri və mürəkkəbliyi ilə bağlı ola bilər. Bu cür hallarda istintaq və məhkəmə orqanları prosesə uyğun tələblərə cavab verən tərcüməçinin iştirakını təmin etməlidir.

"Hermit İtaliyaya qarşı" iş üzrə qərarla (71-ci paraqraf) "Məhkəmə hesab etmişdir ki, Konvensiyanın 6-3-e maddəsinin tətbiqi kontekstində təqsirləndirilən şəxsin dil məlumatının həyati vacib əhəmiyyəti vardır və o, həm də təqsirləndirilən şəxsin ittiham olunduğu cinayətin və milli

hakimiyyətin ona ünvanlanmış bütün müraciətlərinin xarakterini nəzərdə tutmalıdır ki, məhkəmədə istifadə olunan dili səlis bilməyə tələbin mövcudluğunu qiymətləndirmək mümkün olsun”.

Bütün bunlarla yanaşı, təqsirləndirilən şəxs də tərcüməçinin pulsuz xidmətindən istifadə etmə hüququnun onun tələblərinə cavab verib-verməməsi məsələsinin aydınlaşdırılmasında təşəbbüskar və fəal davranmalıdır. *“Hüseyn İtaliyaya qarşı”* işdə Avropa Məhkəməsi onun müraciətini ona görə rədd etmişdir ki, həbs orderi təqdim edilərkən şikayətçi İtaliyada idi və onun işi üçün təyin edilmiş və adı orderdə göstərilmiş müdafiəçi və ya digər hüquq məsləhətçisi ilə Genuya Apelyasiya Məhkəməsinin qərarından şikayət etmək prosedurları barədə və ittihama qarşı özünün müdafiəsinə hazırlaşmaq üçün məsləhətləşə bilərdi.

Sanki Avropa Məhkəməsi şikayətçinin “etməli olduğu” hərəkətləri etmədiyinə görə “cəzalandırılmışdır”.

Tərcüməçi xidmətlərinin keyfiyyəti ilə bağlı məsələnin həllinin *formal tərəfi* ondan ibarət olmalıdır ki, istintaq və məhkəmə orqanları tərcümənin ittihamın xarakterinə, işdə olan digər rəsmi sənədlərin məzmununa uyğun təmin edilib-edilməməyini müzakirə etməli, müvafiq əsasları göstərib onları qiymətləndirməlidir. Məsələnin *mahiyyət tərəfi* isə tələb edir ki, linqvistik çətinliklərə görə ittihamın məzmunu və mahiyyəti, sübutların və digər ittiham arqumentlərinin təqsirləndirilən şəxs və onun müdafiəçisi tərəfindən anlaşılmamasına yol verilməməli, ən başlıcası, bütün bunlar işin konkret hallarına dair dəlillərlə təsdiqlənməli, **işdə yüksək keyfiyyətlərə malik olan səviyyəli tərcüməçinin iştirakı təmin olunmalıdır**. Təsadüfi deyil ki, “keyfiyyətlilik” və “səviyyəlilik” amillərini nəzərə alan AR CPM-in tərcüməçi ilə bağlı münasibətləri tənzimləyən 99.2-ci maddəsində deyilir ki, “Tərcüməçi cinayət mühakimə icraatının aparıldığı dili **sərbəst bilməklə** yanaşı, tərcümə olunan dili də **sərbəst bilməlidir**”.

Bundan başqa, sözügedən maddənin dördüncü hissəsində tərcüməçinin yerinə yetirməli olduğu vəzifələrə də nəzər saldıqda aydın olur ki, AR-in cinayət prosesual qanunvericiliyi tərcümə xidmətinin keyfiyyətinə və səviyyəsinə maraqlıdır və bu məsələ cinayət mühakimə orqanları və məhkəmələrin xüsusi nəzarəti altındadır.

Dediklərimizi yekunlaşdırsaq belə nəticəyə gələ bilərik ki, cinayət mühakimə icraatının aparıldığı dil və cinayət prosesində tərcüməçinin köməyindən istifadə hüququnun əhəmiyyəti böyükdür. Sözügedən məsələnin doğurduğu hüquqi nəticələr ədalətli məhkəmə araşdırması hüququna və cinayət mühakimə icraatının obyektivliyinə son dərəcə mühüm

təsir göstərir. Məhz bu səbəbə görə də Avropa Məhkəməsinin “*Kuskani Birləşmiş Krallığa qarşı*” iş üzrə qərarında vurğuladığı kimi “tərcüməçinin olmamasının təqsirləndirilən şəxs üçün real çətinliklər yaratması barədə məlumatlandırılan hakim təqsirləndirilən şəxsin hüquqları ilə daha diqqətli davranmalıdır”.

İstifadə olunmuş qanunvericilik aktlarının və ədəbiyyat siyahısı:

1. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Prosesual Məcəlləsinin Kommentariyası. B., Digesta, 2007.
2. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Prosesual Məcəlləsinin Kommentariyası. Cinayət mühakimə icraatının vəzifələri, əsas prinsipləri və şərtləri. Maddələr 8-36. B., Qanun, 2004.
3. Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun qərarlar məcmuəsi (1961-1997). Bakı, 1998.
4. M.Ə.Cəfərquliyev. Milli dil və məhkəmə icraatı. Bakı, 1991.
5. Əsgərov Z. Konstitusiya hüququ. Bakı, 2011.
6. Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyası və Avropa Sosial Xartiyası. Bakı, 2001.
7. Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti. III cild. K-R. Bakı, 1983.
8. Комментарий к постановлениям Пленума Верховного Суда Российской Федерации о уголовным делам. М., 1999.
9. Международные акты о правах человека. Сборник документов. М., 2000.
10. Основы законодательства Союза ССР и союзных республик. М., 1987.
11. Научно-практический комментарий уголовно-процессуального кодекса РСФСР. Под. общ. ред. Л.Н. Смирнова. М., 1970.
12. Научно-практический комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу РСФСР. Под. общ. ред. В.М.Лебедева. М., 2000.
13. Комментарий к уголовно-процессуальному кодексу Российской Федерации (научно-практическое издание). М., 2003.
14. <https://hudoc.echr.coe.int>.

ALİ MƏHKƏMƏNİN MƏTBUAT XİDMƏTİNDƏN

2019-cu ilin iyul-noyabr aylarında keçirilən tədbirlərin xülasəsi

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin sədri Qasım Əliyev tərəfindən iyul-noyabr aylarında Naxçıvan Muxtar Respublikasının şəhər və rayonlarında vətəndaşların qəbulu həyata keçirilmişdir. Qəbul zamanı hər bir vətəndaş diqqətlə dinlənilmişdir. Müraciətlərdə qaldırılan məsələlərin bir qismi elə yerindəcə öz həllini tapmış, digər müraciətlərin qısa zamanda həll edilməsi üçün müvafiq tapşırıqlar verilmişdir.

≈ ≈ ≈

İyul ayının 8-də Məhkəmə-Hüquq Şurasının iclası keçirilib. İclasda Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin sədri Qasım Əliyev də iştirak edib.

İclasda dövlət başçısının “Məhkəmə-hüquq sahəsində islahatların dərinləşdirilməsi haqqında” 3 aprel 2019-cu il tarixli Fərmanı üzrə görülən işlər müzakirə edilib. Çıxış edən Şuranın sədri, ədliyyə naziri Fikrət Məmmədov ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın iqtisadi qüdrətinin daim artdığını, sosial yönümlü mühüm qərarların qəbul olduğunu vurğulayıb, ölkəmizin hərtərəfli inkişafına uyğun olaraq məhkəmə fəaliyyətinin də müasirləşdirildiyini qeyd edib.

Bildirilib ki, Fərmanın icrası üzrə məhkəmələrə əlçatanlığın yaxşılaşdırılması, vahid məhkəmə təcrübəsinin formalaşdırılması, cəza siyasətinin humanistləşdirilməsi və cinayətlərin dekriminallaşdırılması, məhkəmə fəaliyyətinə kənar müdaxilələrin qarşısının alınması və s. məsələlər üzrə qanunvericiliyə əsaslı dəyişikliklər nəzərdə tutan mühüm layihələr hazırlanaraq təqdim olunub.

Artıq bəzi qanun layihələri bu ərəfədə Milli Məclis tərəfindən qəbul edilib. Yeni qanunvericiliyə uyğun olaraq sahibkarların məhkəməyə müraciət imkanlarının asanlaşdırılması, sahibkarlıqla bağlı mübahisələrə bu sahədə daha dərin hüquqi bilik və təcrübəsi olan hakimlər tərəfindən və daha çevik baxılmasını təmin etmək məqsədilə yeni ixtisaslaşmış

məhkəmələrin – Kommersiya məhkəmələrinin yaradılması təsbit olunub. Ölkəmizdə sahibkarlığın inkişafına, biznes mühitinin yaxşılaşmasına əlavə təkan olacaq bu məhkəmələrdə vergi və gömrük ödənişləri, məcburi dövlət sosial sığorta haqlarının ödənilməsi ilə bağlı yaranan mübahisələrə, habelə sahibkarlıq fəaliyyəti ilə əlaqədar digər məsələlərə baxılması nəzərdə tutulur.

Həmçinin, hakimlərin müstəqilliyinin təmin edilməsi məqsədilə onların maddi təminatının yaxşılaşdırılmasına, məhkəmə fəaliyyətinin səmərəliliyinin artırılmasına xidmət edən digər mühüm qanunlar qəbul edilmişdir. Dövlət başçısının qanunvericilik təşəbbüsü ilə qəbul edilmiş bu qanunlar ölkəmizin məhkəmə sisteminin daha effektiv fəaliyyətinin təmin edilməsində mühüm rol oynayacaqdır.

Tədbirdə Fərmana uyğun olaraq hakim ştatlarının sayının 200 vahid artırılmasının iş yükünün azalmasına, bununla da süründürməçilik hallarının qarşısının alınmasına, işlərə vaxtında və keyfiyyətlə baxılmasına xidmət edəcəyi vurğulanıb. Ölkəmizdə tətbiq olunan hakimlərin seçilməsi Qaydasının Avropada ən şəffaf və obyektiv seçim üsulu kimi qiymətləndirildiyi bildirilib, müasir İKT-lər tətbiq olunmaqla namizədlər üçün daha əlverişli şəraitin yaradılması və çevikliyin təmin olunması məqsədilə Qaydalara müvafiq dəyişikliklər edilib. Şurada hakimlərin müstəqilliyinin təmin edilməsi, məhkəmələrin fəaliyyətinə müdaxilə və digər neqativ halların aradan qaldırılması məqsədilə yaradılmış “Qaynar Xəttin” fəaliyyəti təqdir olunub. Qeyd edilib ki, Fərmanın icrası üzrə yaradılmış monitoring sektorları tərəfindən məhkəmələrdə mütəmadi monitorinqlər keçirilərək qeyri-prosessual münasibətlərə şərait yaradan və vətəndaşların haqlı narazılığını doğuran pozuntular dərhal aradan qaldırılmaqla, yol verilən nöqsanlar hakimlərin və məhkəmə sədrlərinin diqqətinə çatdırılıb, daha kobud pozuntularla bağlı işə intizam icraatları başlanılıb. Vətəndaşlar üçün əlverişli şərait yaradılması və yol verilən nöqsan və çatışmazlıqların yerində aradan qaldırılmasının təmin edilməsi məqsədilə bilavasitə məhkəmələrdə qəbulların keçirilməsi təcrübəsinin yaradılması təqdir olunaraq, qəbul günləri barədə əvvəlcədən internet resurslarında müvafiq elanların yerləşdirilməsi məqsədamüvafiq bilinib. Fərmanda qarşıya qoyulmuş vəzifələrin icrası üzrə həmçinin, hakimlərin və məhkəmə sədrlərinin peşəkarlıq səviyyəsinin qiymətləndirilməsi prosedurlarında şəffaflığın daha da artırılması, bu sahədə tətbiq edilən meyarların təkmilləşdirilməsi məqsədilə Hakimlərin

fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi Metodologiyasının yeni layihəsi, habelə məhkəmə monitorinqlərinə dair qaydalar hazırlanıb.

Şurada qanunvericiliyin tələblərinin kobudcasına pozulmasına və korrupsiyaya şərait yaradan hallara, süründürməçiliyə və digər pozuntulara yol verdiklərinə görə bir sıra hakimlər intizam məsuliyyətinə cəlb edilib, o cümlədən Gəncə İnzibati-iqtisadi məhkəməsinin sədri Natiq Abbasovun və hakimi Kamil Rzayevin, Göygöl Rayon məhkəməsinin hakimi Rafiq Məmmədovun tutduğu vəzifədən azad olunaraq başqa işə keçirilməsi barədə qərarlar qəbul edilib.

≈ ≈ ≈

İyul ayının 12-də Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin Rəyasət Heyətinin iclası keçirilmişdir. İclasda 2019-cu ilin birinci yarısında muxtar respublika məhkəmələrinin fəaliyyətinin yekunları müzakirə olunmuşdur.

İclası giriş sözü ilə açan Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin sədri Qasım Əliyev ölkəmizdə insan hüquqlarının təmin olunması və müasir standartlara cavab verən məhkəmə-hüquq islahatlarının aparılmasının ulu öndər Heydər Əliyevin adı ilə bağlı olmasını qeyd etmiş, məhkəmə fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi üzrə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən ardıcıl islahatlardan söhbət açmış, Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri cənab Vasif Talıbovun birbaşa rəhbərliyi altında muxtar respublikamızda hüquq institutlarının təkmilləşdirilməsi və ədalət mühakiməsinin keyfiyyətinin daha da artırılması istiqamətində geniş miqyaslı işlərin görülməsindən bəhs etmiş, sonra 2019-cu ilin birinci yarısında muxtar respublikada ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi vəziyyəti ilə bağlı məruzə ilə çıxış etmişdir.

Muxtar respublika məhkəmələri tərəfindən vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının təmin olunması sahəsində, habelə əhalinin hüquqi maarifləndirilməsi istiqamətində görülən işlər barədə məlumat verən Ali Məhkəmənin sədri bildirmişdir ki, əvvəlki illərdə olduğu kimi bu ildə də Naxçıvan Muxtar Respublikasında hüquq institutlarının inkişaf etdirilməsi, məhkəmə orqanlarının fəaliyyətinin müasirləşdirilməsi istiqamətində mühüm addımlar atılmış, məhkəmələrin fəaliyyətində yeni informasiya texnologiyalarının tətbiq olunması ilə bağlı bir sıra işlər həyata

keçirilmiş, eləcə də qanunvericiliyə edilən əlavələr və dəyişikliklər barədə müntəzəm olaraq muxtar respublikada yaşayan əhali arasında hüquqi təbliğat və izahat işlərinin aparılması sahəsində bir sıra tədbirlər həyata keçirilmişdir.

Ali Məhkəmənin sədri çıxışında vətəndaşların ədalət mühakiməsinə əlçatanlığının asanlaşdırılması, məhkəmələrə müraciət imkanlarının genişləndirilməsi məqsədilə "Elektron məhkəmə" informasiya sisteminin tətbiqi üzrə görülən işlərdən danışib.

Bildirib ki, "Məhkəmə-hüquq sistemində islahatların dərinləşdirilməsi haqqında" dövlət başçısının 2019-cu il 3 aprel tarixli Fərmanı məhkəmə sisteminin inkişafında yeni mərhələ olmaqla bu sahədə islahatların müasir çağırışlara uyğun davam etdirilməsinə rəvac verib, o cümlədən elektron məhkəmənin tətbiqi ilə bağlı təşkilati işlərin yekunlaşdırılmasını, onun funksionallığının artırılmasını, fiziki və hüquqi şəxslərin bu sistemdən istifadəsinin təşviqini şərtləndirib. Dövlət başçısının 2014-cü il 13 fevral tarixli Sərəncamı "Elektron məhkəmə" informasiya sisteminin tətbiqinə geniş yol açıb.

Naxçıvan Muxtar Respublikasında dövlət orqanlarının fəaliyyətində çevik idarəetmənin, şəffaflığın təmin olunması, informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının dövlət hakimiyyəti orqanlarında geniş tətbiqi, müasir standartlara cavab verən normativ hüquqi aktların tələblərini özündə əks etdirən internet saytlarının və elektron xidmətlərin yaradılması zəruriliyini nəzərə alaraq Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri tərəfindən 15 iyul 2011-ci il tarixdə "Naxçıvan Muxtar Respublikasında dövlət orqanlarının elektron xidmətlər göstərməsinin təşkilinə dair" Fərman qəbul edilmişdir. Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Sədrinin dəstəyi ilə muxtar respublikada fəaliyyət göstərən məhkəmələrdə "Elektron məhkəmə" informasiya sisteminin tətbiqini təmin etmək üçün mövcud məhkəmələrin inzibati binalarında müvafiq infrastrukturun qurulması işinə 2015-ci ildən başlanılmış və hazırda bu sistem Naxçıvan Muxtar Respublikasında tətbiq olunmağa başlanmışdır.

İclasda Qasım Əliyev Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Sədrinin "Ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrində ixtisasların müvafiq təşkilatlara hamiliyə verilməsinə dair əlavə tədbirlər və innovasiyaların dəstəklənməsi haqqında" 2019-cu il 3 aprel tarixli Sərəncamının əhəmiyyətini qeyd etmiş, gələcəyin peşəkar, yüksək səriştəli kadrlarının yetişdirilməsi istiqamətində atılmış əhəmiyyətli addımlardan biri olduğunu vurğulamış və Ali Məhkəmədə "İdeyadan başlanğıca" devizi altında

startapların həyata keçirilməsi və dəyərləndirilməsi məqsədilə ekspert qrupu yaradıldığını, bu istiqamətdə tələbələrə çox saylı görüşlər keçirildiyini, onlarla fikir mübadiləsi aparıldığını bildirmişdir.

İclasda Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin sədri Qasım Əliyev yekun vuraraq bildirmişdir ki, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məhkəməsi 28 iyun 2019-cu il tarixdə keçirilmiş beşinci çağırış Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin onuncu sessiyasında Ali Məclisin Sədri tərəfindən verilmiş tapşırıqları Ali Məhkəmənin fəaliyyətində rəhbər tutaraq bundan sonra da ədalət mühakiməsini obyektiv, tam və qərəzsiz şəkildə həyata keçirəcək, vətəndaşların hüquqi maarifləndirilməsi işinin daha da gücləndirilməsi və əhalinin hüquq xidmətlərinə olan tələbatının keyfiyyətli ödənilməsi üçün səylərini davam etdirəcəkdir.

≈ ≈ ≈

Sentyabr ayının 17-də Məhkəmə-Hüquq Şurasının iclası keçirilib. İclasda Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin sədri Qasım Əliyev də iştirak edib.

İclasda çıxış edən Şuranın sədri, Ədliyyə naziri Fikrət Məmmədov dövlət başçısı cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən genişmiqyaslı mütərəqqi tədbirləri vurğulayıb, hüquqi sahədə islahatlara əsaslı təkan verən “Məhkəmə-hüquq sistemində islahatların dərinləşdirilməsi haqqında” 3 aprel 2019-cu il tarixli Fərmanın icrası üzrə ardıcıl işlərə toxunub.

Qeyd edilib ki, hakimlərin hədsiz yüksək olan iş yükünün azaldılması, süründürməçilik hallarının qarşısının alınması, işlərə vaxtında və daha keyfiyyətlə baxılması məqsədilə Fərmana uyğun olaraq hakim ştatlarının sayı 200 vahid artırılıb, məhkəmələrə əlçatanlığın yaxşılaşdırılması və sahibkarların hüquqlarının daha etibarlı müdafiəsi məqsədilə yeni ixtisaslaşmış məhkəmələr yaradılıb.

Bununla əlaqədar Məhkəmə-Hüquq Şurası tərəfindən hakimlərin seçilməsi Qaydaları təkmilləşdirilərək namizədlərin seçimində çeviklik artırılıb, onlar üçün daha şəffaf və əlverişli şərait yaradılıb. İyul ayının 25-dən isə Hakimlərin Seçki Komitəsi tərəfindən növbəti müsabiqə elan olunub.

İclasda hakimliyə namizədlərin seçilməsi prosesi ilə bağlı Komitənin məlumatı dinlənilib. Qeyd olunub ki, sənədlərini təqdim etmiş 206 nəfər hakimliyə namizədlə sentyabrın 15-də Dövlət İmtahan Mərkəzində test

İmtahanı keçirilib. Suallar müasir texnologiyalar tətbiq edilməklə, fərdi qaydada, kompüter vasitəsilə cavablandırılıb və 158 nəfər müvəffəqiyyət qazanaraq növbəti mərhələyə buraxılıb. Hər bir namizədin nəticələri ona dərhal elan olunub və müvafiq arayış təqdim edilib. İmtahan “on-line” rejimində internetlə birbaşa yayımlanıb, çoxsaylı yerli vətəndaş cəmiyyəti və beynəlxalq təşkilat nümayəndələri tərəfindən izlənilərək şəffaf prosedur kimi yüksək dəyərləndirilib.

İclasda müsabiqənin növbəti mərhələləri ilə bağlı təşkilati məsələlərə toxunulub, sənəd qəbulunun bundan sonra da davam edəcəyi vurğulanıb. İmtahanların tam şəffaf və obyektiv keçirilməsinin, ən layiqli hüquqsünasların seçilərək hakim vəzifələrinə təyin edilməsinin vacibliyi qeyd olunub.

Həmçinin, iclasda Şura tərəfindən hakimlər barədə başlanılmış intizam icraatlarına baxılaraq qanunvericiliyin tələblərinin kobud pozulmasına və korrupsiyaya şərait yaradan, süründürməçiliyə və digər neqativ hallara yol verdiklərinə görə 6 hakim intizam məsuliyyətinə cəlb edilib, o cümlədən Bərdə Rayon Məhkəməsinin hakimi Seyfəli Seyfullayevin tutduğu vəzifədən azad olunaraq başqa işə keçirilməsi barədə qərar qəbul edilib. Ciddi nöqsanlara yol vermiş bəzi hakimlərin fəaliyyətinin yerində öyrənilməsi qərara alınıb.

≈ ≈ ≈

Sentyabr ayının 27-də “Elektron məhkəmə” informasiya sisteminin təqdimatı keçirilib. Tədbirdə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin hakimləri, ixtisaslaşdırılmış, rayon (şəhər) məhkəmələrinin sədr və hakimləri, Ədliyyə Nazirliyinin İcra və Probasiya şöbəsinin əməkdaşları, rayon (şəhər) İcra və Probasiya şöbə və bölmələrinin rəisləri iştirak ediblər.

Tədbiri giriş sözü ilə açan Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin sədri Qasım Əliyev insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının təmin olunması istiqamətində ölkəmizdə həyata keçirilən geniş miqyaslı məhkəmə-hüquq islahatlarından bəhs edib. “Elektron məhkəmə” informasiya sisteminin əhəmiyyəti barədə məlumat verən Ali Məhkəmənin sədri bildirib ki, bu sistem əhatəli olmaqla özündə 130 milyona yaxın məlumatı əks etdirir, mürəkkəb mexanizmləri ehtiva edir və çoxsaylı komponentlərdən ibarətdir. Məhkəməyə müraciət etmək hüququnun yaranması anından məhkəmə qərarlarının icrasının

tamamlanmasına qədər bütün prosesi əhatə edən bu sistemin tətbiqi ədalət mühakiməsinə ictimai etimadı artırır, vətəndaşların, o cümlədən sahibkarlıq subyektlərinin məhkəmələrə elektron qaydada onlayn rejimdə daha asan və rahat müraciət etməyinə imkan verir, məhkəmə baxışını tezləşdirir. Sistem bütün məhkəmə instansiyalarını və növlərini vahid sistemdə birləşdirir, prosesləri sürətləndirir, qanunvericiliyin tələblərinə uyğun çoxsaylı hesabatlar hazırlayır və məhkəmə qurumlarının fəaliyyətini qiymətləndirməyə yardım edir. Hazırda 800-dən çox sənəd növü əvvəlcədən tərtib edilmiş şablonlara əsasən avtomatik olaraq yaradıla bilər ki, bu da vaxta qənaət baxımından olduqca əhəmiyyətlidir.

Qasım Əliyev qeyd edib ki, icra orqanlarının fəaliyyətinin effektivliyinin artırılması, bu sahədə operativliyin və şəffaflığın təmin olunması məqsədilə “Elektron icra” sistemi yaradılaraq tətbiq olunur. Sistem icra sənədlərinin elektron qeydiyyatını aparır, icra qurumları ilə məhkəmələr arasında kağızsız əlaqələrin qurulmasına, icra işinə elektron nəzarətin həyata keçirilməsinə, müxtəlif dövlət qurumlarının informasiya sistemləri ilə qarşılıqlı məlumat mübadiləsinin aparılmasına imkan verir.

Tədbirdə çıxış edən Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Aparatı rəhbərinin müavini, Qanunçuluq və hüquq-mühafizə orqanları ilə iş şöbəsinin müdiri Cəlil Rüstəmov Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri cənab Vasif Talıbovun diqqət və qayğısı ilə muxtar respublikada məhkəmələrin hər biri üçün müasir inzibati bina və iş şəraiti yaradıldığını bildirib. Qeyd edib ki, Ali Məclis Sədri təşəbbüsü ilə 2006-cı ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən imzalanan “Naxçıvan Muxtar Respublikasında hüquq institutlarının inkişafı haqqında” Fərmanda məhkəmə və ədliyyə orqanlarının fəaliyyəti üçün zəruri şəraitin yaradılması nəzərdə tutulub. Həmin fərmanın və digər hüquqi aktların qəbulu və icrası, habelə göstərilən dövlət qayğısı nəticəsində məhkəmə orqanları müasir texnoloji vasitələrlə və iş şəraiti ilə təmin olunub. Görülən işlərin nəticəsidir ki, muxtar respublikanın məhkəmələri “Elektron məhkəmə” informasiya sisteminin tətbiqinə çoxdan hazır idi. Cəlil Rüstəmov bildirib ki, sistemin istifadəsi insanların məhkəməyə yeni və daha rahat üsullarla müraciət etmək imkanı yaratmaqla yanaşı, həm də vaxt itkisinin qarşısını alır. Bu da məhkəmələrə ictimai etimadı gücləndirir. Həmçinin sistem istənilən hesabatı qısa vaxt ərzində hazırlamağa imkan verir ki, bu da məhkəmə statistikasının vaxtında aparılmasına, zəruri ümumiləşdirmələr hazırlanmasına şərait yaradır. Hakimlər və məhkəmə

aparının bütün işçiləri sistemdən səmərəli istifadə etməli, yaradılanları qorumaq, bu sahəyə ixtisaslı mütəxəssislər cəlb olunmalıdır.

Tədbirdə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ədliyyə naziri Suliddin Əliyev, Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyi “Elektron məhkəmə” İnformasiya Sistemi üzrə İşçi Qrupunun rəhbəri, Avropa Şurası Ədalət Mühakiməsinin Səmərəliliyi üzrə Avropa Komissiyasının prezidenti, hakim Ramin Qurbanov “Elektron məhkəmə” informasiya sisteminin imkanları və səmərəliliyi barədə danışıqlar. Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin Məhkəmə təcrübəsinin ümumiləşdirilməsi və məhkəmə statistikasının təhlili şöbəsinin müdiri Cahən Bayramova “Elektron məhkəmə” informasiya sisteminin iş prinsipi, sistemdən istifadə qaydaları və sistemin üstünlükləri, Naxçıvan Muxtar Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin İcra və Probasiya şöbəsinin rəisi Emin Kazımov “Elektron icra” sisteminin funksiyaları, sistemdən istifadə qaydaları barədə təqdimatlarla çıxış ediblər.

Tədbirdə mövzu ətrafında müzakirələr aparılıb, iştirakçıların sualları cavablandırılıb. Sonda tədbir iştirakçıları “Elektron məhkəmə” informasiya sisteminin iş prinsipi ilə tanış olub, proses iştirakçılarının SMS vasitəsilə məlumatlandırılması sistemi əyani şəkildə iştirakçılara göstərilib.

≈ ≈ ≈

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASI
ALİ MƏHKƏMƏSİNİN BÜLLETENİ**

4700000000

053-2019

Çapa imzalanmış: 20.11.2019.

Formatı 70x100 1/8 “Tayms” qarnituru.

Ofset çap üsulu. Ofset kağızı. Həcmi 5,5 ç.v.

Sifariş № 797. Tiraj 100 nüsxə.

“Əcəmi” Nəşriyyat-Poliqrafiya Birliyi.

Naxçıvan şəhəri, Təbriz küçəsi, 1.